הצופה

ב״ה, יום שישי, ח׳ תמוז תשל״ד (28.6.1974)
שנה ל״ז — גליון 11712 — המחיר 120 אגורה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

פגישה ראשונה ניקסון־ברז׳נייב

שני המנהיגים הביעו אמונה שהשיחות הנוכחיות יתרמו לייצוב התמורות החיוביות שהושגו בפגישות הפסגה הקודמות

מוסקבה, 27 (ע״צ, ע״ר ד״ע) — הנשיא ניקסון ד״ר ברז׳נייב קיימו היום פגישתם הראשונה, שד... בעיקר להכנת סדר ... לשיחות המהותיות הא... זה להפתח מחר.

...סוף הפגישה, פורסמה הודעה מ... בה נאמר, כי הובעה אמונה ..., שהשיחות הנוכחיות יתרמו ... התמורות החיוביות, שהושגו ... ועידות הפסגה הקודמות ... נוספה של היחסים בין ... וארה״ב, כדי לבצר בדרך ... שלום העולם.

... לכן, השמיעו שני המנהיגים ... ברכה בסיומה של סעודה חגי... שנערכה לכבוד הנשיא ניקסון ... נשיא הסובייטי העליון ניקולאי ... קודני.

ברז׳נייב אמר בסעודה, כי האמ... האמריקנים יודעים ביותר פרוט... כי הם המצדדים במירוץ החי... ובחזרה אל שיטות המלחמה ... ברז׳נייב הביע את אמונו, כי ... ניזוהם של חוגים אלה, אינם מ... שרוים את האינטרסים של העמים. „אף כי, יש בינינו חילוקי דעות בנושאים שונים, נחפש דרך, ואני מאמין, שלא בלי הצלחה, לייצוב נוסף של השלום ושיתוף הפעולה להועלת הדדית" — אמר המנהיג הסובייטי.

ברז׳נייב הגדיר את הפקידה של ועידת הפסגה הנוכחית כייצוב ה־הישגים שכבר הושגו והתקדמות נוספת בדרך הארוכה אל דו־קיום בשלום.

ניקסון, אשר בניגוד לברז׳נייב, אמר את דבריו בעל פה הכריז, כי שתי המעצמות החזקות ביותר ב־עולם שותפות בדעתן למניעת מל־חמה ולהתקדמות לעבר השלום. ש־נינו שואפים לשלום, אולם כאשר אני מדבר על שלום, אני מתכוון ל־יותר מאשר העדר מלחמה. אנו שו־אפים לשלום, בגלל ההתקדמות ה־דיבית שהוא יכול לשאת בכנפיו לעמי שתי ארצותינו.

בפתח דבריו אמר ניקסון, כי לפני שנתיים, התחיל מסקום זה תהליך שהביא כהתחיות ביחסי שתי המדי־נות החזקות ביותר בעולם. בשנתיים אלו התקדמנו מעימות לדו־קיום ו־שיתוף־פעולה. אף כי נותרו בעיות רבות שיש לדון בהן, הצלחה המר־בשתי ועידות הפיסגה הקודמות מרי־מזת על סוג ההתקדמות שניתן להי־ש״ג בפגישה השלישית.

אגב שיחה, סיפר הנשיא לעתונ־אים שכבתו בקבלת הפנים, כי ה־מנהיג הסובייטי יערוך ביקור נוסף בארה״ב בשנה הבאה.

סין מודאגת מביקור ניקסון במוסקבה

הונגקונג, 27 (יופ״ע) — סין הע־ממית, מודאגת נוכח ביקורו של ה־נשיא ניקסון בבריה״מ, וחוששת ש־הביקור עלול להביא להפגת המתי־חות בין המזרח והמערב על חשבונה של פקינג.

מקורות דיפלומטיים אמרו, כי כל שיפור ביחסי בריה״מ וארה״ב, או ביחסי מוסקבה ונאט״ו, אינו מבשר טובות לסין. הסינים סבורים, שאם המתיחות באירופה תפוג, תהיה ל־בריה״מ הזדמנות להעביר את הלחץ לאורך הגבול הסיני—סובייטי. פקינג טוענת, שגם עתה מוצבים לאורך ה־גבול יותר ממיליון חיילים סוב־ייטיים.

ארה״ב מביעה שוב דאגתה נוכח שחרור המחבלים בחרטום

וואשינגטון, 27 (ע״ר) — דובר הסטייט דפרטמנט הביע היום שוב את דאגתה של ארה״ב, נוכח שחרורם של ש־מונה מחבלים פלשתינאים, שהרגו שלושה דיפלומטים ש־הוחזקו כבני ערובה לפני 15 החודשים.

שמונת המחבלים נמצאים עתה בקהיר, לאחר שנמסרו לידי הארגון לשחרור פלשתין.

דובר הסטייט דפרטמנט, אמר, כי הענין עדיין נדון בין וואשינגטון וקהיר, וכי לא נשתנתה עמדתה של ארה״ב הרוצה בעשיית צדק.

אנו מודאגים נוכח החלטתה של ממשלת חרטום ונוכח כל ההתפת־חויות שלאחר מכן" — אמר הדובר האמריקני.

חרטום, 27 (ע״צ) — שגריר אר־ה״ב בחרטום, ויליאם ברואר יצא מבירת סודן להתייעצויות בוושינג־טון. דובר השגרירות אמר, כי לא ידוע מתי ישוב השגריר לסודן.

סאדאת בבוקרשט — ייתכן שייפגש עם ברז׳נייב בסופיה

בוקרשט, 27 (ע״צ, ע״ר,א״פ) סאדאת הגיע היום לביקור רשמי של 4 ימים בבוקרשט — נשיא מצרים אנו... התקבל בחמימות על ידי נשיא רומניה ניקולאי צ׳אושסקו.

סאדאת, מעונין מאוד בהמשך קשריו עם מזרח אירופה הקומוניס־טית, למרות קשריו המתפתחים עם ארה״ב.

צ׳אושסקו אמר בראיון שפורסם זמן קצר לפני בואו של סאדאת, כי קיימים סיכויים נרחבים לפיתוח שיתוף הפעולה כלכלי בין רומניה למצרים.

משקיפים אמרו כי בכך רמז ל־הגדלת ההשתתפות הרומנית בפיתוח התעשיה המצרית, כולל אולי סיוע טכני בפיתוח שדות הנפט המצריים. רומניה היא המדינה היחידה בגוש הסובייטי המקיימת קשרים דיפלומ־טיים עם ישראל ועם ארצות ערב. דבר זה גרם לחיכוכים בעבר, אך היום מקובל הדבר על מרבית המנ־היגים הערביים, לדברי פקידים רו־מניים.

סאדאת הגיע עם פמליה גדולה, כולל שר החוץ איסמעיל פאהמי.

ייפגש עם ברז׳נייב

ביירות, 27 (ע״צ) — ייתכן כי הנשיא סאדאת ומנהיג המפלגה ה־קומוניסטית הסובייטית ברז׳נייב ייפגשו בבולגריה — כך היום העתון הלבנוני „אלספיר" מפי חוגים דיפ־לומטיים.

חוגים אלה ציינו, כי „בולגריה הזמינה לפתע את סאדאת לבקר ב־מדינה זו אחרי רומניה". שם ישהה ארבעה ימים.

רומניה לא מיחתה נגד ההתקפות על לבנון

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שגריר רומניה בישראל יון קובץ׳ ושר החוץ שלה גיאורגי מקובסקי בשיחה עם שגריר ישראל בבוקרשט יוהנן כהן, לא הביעו מחאה על הפצצות חיל האוויר בלבנון אלא חשש שמא הפצצות אלה יעוררו את האלמנטים הקיצוניים — כך נאמר אתמול מחוגי משרד החוץ בירושלים.

השגריר קובץ׳ נפגש עם שר החוץ יגאל אלון. שר החוץ הסביר לו שהפצצות בלבנון נועדו להרתיע אלמנטים קיצוניים מלבצע פעולות חבלה.

תאריך ביקור הגומלין של שר החוץ הרומני בישראל לא נקבע עדיין ובכלל לא ברור אם יגיע לביקור בקיץ זה.

צ׳אושסקו נפגש עם משלחת פלשתינאית

וינה, 27, (ע״ר) — נשיא רומניה, ניקולאי צ׳אושסקו המארח עתה ב־בוקרשט את נשיא מצרים נועד היום גם עם משלחת מטעם הארגון ל־שחרור פלשתין המבקרת עתה ב־רומניה.

סוכנות הידיעות הרומנית מסרה, כי בפגישה הביע המנהיג הרומני את תמיכתו בענין הפלשתינאי ובמסרה של כינון מדינה פלשתינאית ריבונית.

הסכם על שיתוף פעולה נרחב בין איראן וצרפת

פריס, 27 (ע״ץ) — ההודעה הצ־רפתית—איראנית, אשר פורסמה במקביל בפאריס ובטהראן, בתום ביקורו של השאה האיראני בצרפת, פותחת אופקים רחבים ל־שיתוף פעולה בין שתי הארצות בת־חום התעשיה, אולם במיוחד בתחום האנרגיה, הרגעיני השימוש באנרגיה הגרעינית לצרכים תעשייתיים.

הרמטכ״ל מזהיר את לבנון מפני הכנסת צבאות זרים על אדמתה

מאת סופרנו הצבאי

באזהרה ללבנון, מפני הכ־נסת מתנדבים וחיילים זרים, ל־ארצה, דבר העלול להגיע לדי־ית הקרב — יצא אתמול הר־מטכ״ל רב־אלוף מרדכי גור, בפגישה עם כתבים צבאיים בת״א.

הרמטכ״ל, הגיב בכך, על הידיעות בדבר האפשרות שמתנדבים או חיי־לים מצריים וסוריים יעברו בלבנון. רא״ל גור הזהיר את לבנון מפני הס־הכנות על עזרה צבאית מצרית.

הרמטכ״ל שהופיע אתמול גם בפני כתבים וצלמים זרים בת״א, הכריז, כי צה״ל מוכן להתמודד עם הכוחות המאוחדים של מצרים וסוריה ואין להוציא מחשבון זה גם את ירדן. הוסיף כי מאז יום הכיפורים לצה״ל לקח יהיים את המסקנות. אנו מאורגנים יפה. יש לנו הציוד שהיה לנו מקודם ובכמה שטחים אף יותר.

בהשיבו לשאלה על הצהרתו בענין האופציה המלחמתית הפתוחה בפני ישראל, הסביר הרמטכ״ל כי רצה ל־הבהיר שעלינו להתכונן גם לאופציה של מהלומה ראשונה מצידנו. „אין שום דבר חדש בתחום זה, זה תלוי בתנאים, לפעמים אתה הולם ראשון, לפעמים, בגלל שיקולים מדיניים, אין אנו הולכים ראשונים. נושא זה נתון להחלטה הממשלתית".

הרמטכ״ל אמר, כי לדעתו יכולה לבנון לעשות הרבה יותר כדי לבלום את המחבלים. הלבנונים יכולים ל־הפעיל את הצבא למניעת חדירות והם גם יכולים לפגוע בבסיסים של ארגוני המחבלים בביירות ובכפרים אחרים.

בתשובה על שאלות, באיזו מידה יעילים האמצעים שצה״ל נוקט נגד המחבלים, אמר רב אלוף גור כי אין אמצעי בודד שיכול להביא להפסקת הטרור. השתמשנו בשיטות שונות, וזו צירוף של מערכות ואמצעים.

אשר להפצצות האחרונות בדרום לבנון, הן הצליחו, מבחינת השפעתן על הפליטים, על ארגוני החבלה וגם על ממשלת לבנון.

בתשובה לשאלה אם צה״ל הרס במתכוון את קוניטרה, כפי שטוענים עתה שופרות התעמולה הערבים, הכחיש הרמטכ״ל מכל וכל גירסה זו והצביע על כך שחלק מהעיר נהרס במלחמת ששת הימים וחלק אחר נהרס במלחמה האחרונה. גם בין המלחמות, כאשר היתה פעילות טרוריסטית, הטרוריסטים השתמשו בשטח הבנוי וזה הכביד על צה״ל את הלחימה — נהרסו כמה בתים. עוד אמר, כי לפני העברת קוניטרה לידי האו״ם הופעלו הסוריים לסילוק כמה מבנים המפרידים בין האדמות שלנו והשטחים הסורים, כדי למנוע פעילות של צלפים.

רב אלוף גור הבהיר, כי צה״ל לא השאיר בשטחים שהועברו לידי או״ם שדות מוקשים שלא הודיע עליהם. ייתכן עם זאת, שיש שדות מוקשים של הסורים.

בתשובה לשאלה, אם תראה יש־ראל „קאזוס בלי" (סיבה למלחמה) אם יפרו הסורים את הסכמי הפרדת הכוחות. אמר הרמטכ״ל שבמקרה של הפרת ההסכם בצד מצרים או סוריה ייווצר מצב חדש ונצטרך לקבל הח־לטה חדשה.

הרמטכ״ל סירב להשיב על שאלה — למה לא גילו את המחבלים שחדרו לשטח ישראל דרך הים וביצעו את הרצח בנהריה. אך אמר „לבדנו את הלקח, ננסה לעשות זאת טוב יותר".

הדלקת הנר

	כנ״ש	מוצ״ש
ירושלים	6.11	7.31
תל־אביב	6.29	7.34
חיפה	6.23	7.34
אילת	6.21	7.26
באר־שבע	6.25	7.23

ארה״ב הבטיחה ללבנון לשמור על ריבונותה

ביירות, 27 (יופ״ע) — ארה״ב הבטיחה ללבנון שב־כוונתה לשמור על ריבונותה ובטחון גבולותיה של לבנון — אמר ראש ממשלת לבנון תקי אלדין סולח בישיבה משותפת של ועדת החוץ וועדת הביט־חון של הפרלמנט.

סולח אמר, כי ממשלת לבנון מסרה לשגריר ארה״ב בביירות, כי פיסקה בהודעה המשותפת של הנשיא ניקסון וראש הממשלה רבין בעת ביקורו של נשיא ארה״ב בישראל מעוררת דאגה. שיש בה כדי להדליק „אור ירוק" ל־התקפות ישראליות נגד לבנון. הכ־וונה היתה לפיסקה שקראה לכל המדינות להימנע מהיתר לפעול ב־תחומיה לכוחות בלתי סדירים. אולם האמריקנים ביטלו את הדו־משמעות, כאשר הסעיפו באיגרתו של הנשיא ניקסון לנשיא פראנג׳יה, כי ארה״ב מעוניינת בשמירת ריבונותה ובביט־חון גבולותיה של לבנון. — אמר סולח.

סולח חזר ואמר, כי לבנון אינה יכולה לפעול כז׳אנדרם הממונה על שמירת בטחונה של ישראל. אך הו־סיף כי הפלשתינאים גילו הבנה ל־מצב ובכוונתם לפעול למען הפתרונות הטובים ביותר, כדי למנוע אבדות בנפש וברכוש. (ראה גם ידיעה בעמ׳ 2).

תושב קרית ארבע נדקר בשוקה של חברון

בנו מאלה, תושב קרית ארבע בחברון, נדקר אמש מספר פעמים בסכין בעת שערך קניות בשוק של חברון.

הדוקר נמלט מן המקום. וכפי ה־נראה הוא תושב חברוני שעקב אחרי הנדקר.

מיד לאחר המקרה הגיעה למקום המשטרה והטילה עוצר זמני על שוק חברון.

זרועות הביטחון ערכו סריקות מ־חנות לחנות ומבית לבית ועצרו כמה חשודים.

הנדקר הועבר ללא הכרה לבית החולים „הדסה" בירושלים, מצבו נמסר לכתב „הצופה" כי עבר סדרת ניתוחים ומצבו האנוש.

אנשי הביטחון עדיין אינם יודעים את הרקע למעשה. נפתחה חקירה מקפת.

גופת אשה אירופית נמצאה ביריחו

גופת אשה כבת 30, בעלת הופעה אירופית, נמצאה אתמול באיזור ה־וילות של יריחו.

הגופה נתגלתה על ידי שומר מקו־מי, סליכן מאלים, בן 60, והוא הודיע על כך מיד למשטרה.

מהמשטרה נמסר לכתב עתיים, כי האשה נדקרה בכמה מקומות בגופה. כנראה בסכין.

זרועות הבטחון הקיפו את האיזור ונפתחה חקירה. זהות האשה טרם נודעה.

תכנית להקים שני מושבים נוספים של הפוהמ״ז ברמת הגולן

מאת סופר „הצופה" בגליל

התנועות המיישבות, דנים באפשרות להקים ברמת הגו־לן שני מושבים נוספים של הפועה״מ״ז, בין קיבוץ עין זיוון למושב רמת מגשימים.

בין היתר, נבדקת הצעה להקים מצפון לרמת מגשימים, את מושב תל זית, שתוכנן תחילה להקימו מ־דרום לרמת מגשימים. הכביש זה, בדרום, הושלם כבר, ואף החלו בע־בודות נרחבות בשטח.

החברים המיועדים להתיישב ב־מושב החדש, יושבים לפי שעה ב־מושב נוב.

ההצעה להקים את תל זית מצפון לרמת מגשימים, ולא מדרום לה, נו־בעה מן הרצון ליישב את האיזור שבין רמת מגשימים לעין זיוון.

במסגרת אותה מגמה, הוצע, להקים את מושב „קשת" דרומית לעין זיוון.

חיילים אוסטריים מכוח האו״ם עצרו פלשתיני חמוש בגולן

וינה, 27 (ע״ר) — חיילים אוסט־ריים המשרתים בכוח ההפרדה של האו״ם ברמת הגולן עצרו היום פלש־תינאי חמוש, שביקש לחצות את אזור ההפרדה המוחזק על ידי כוחות האו״ם ולעבור לישראל — מסר היום משרד ההגנה האוסטרי בוינה.

בהודעת המשרד נאמר, כי החיילים האוסטרים עצרו את הפלשתינאי כ־ארבע ק״מ דרומית מערבית מפסגת החרמון בשעה 5 אחר הצהריים לפי השעון המקומי. לאחר שהפלשתינאי נחקר במטה כוחות האו״ם על ידי קצין אוסטרי, הועבר לידי משטרה סורית.

תחזית מזג האוויר

הלחות לא תשתנה. הטמפרטורות: ירושלים ורמת הגולן 27, נהריה 30, תל־אביב, צפת, השומרון וחיפה 28, טבריה 35 עפולה ולוד 31, יריחו ומפרץ שלמה 36, עזה 29, באר שבע 32, אילת 40 מעלות. גובה הגלים יהיה כחר מ־80 עד 120 ס״מ.

„קונדיטון"
היין העתיק ביותר

יקב אשכול מוצא
ירושלים, טל. 526854
בהכשר הרב י. אפשטיין

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
„המזרחית־החסידית"
בהנהלת ברוך שורץ
● תל־אביב, שינקין 53
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

בית הכנסת הגדול
נחלת־יצחק
רח׳ עמק ברכה 48 ת״א
דרוש
חזן שני - שמש
לכל ימות השנה
לפנות:
טל. 253918 — ...
טל. 258294 — ...
אל בית הכנסת
בשעות התפילה בערב
ועד בית הכנסת

דרוש חזן
לבית־כנסת בשכונה
מרכזית בתל־אביב
*
בעל־קול־ערב, עם נוסח מסורתי בחברה ספרדית — יפנה אל: ת.ד. 2045 ת״א עבור „חזן שבתו"

משרד הפנים

במלאות ארבע שנים לפטירתו של
שר הפנים המנוח
ח. מ. שפירא ז״ל
תתקיים עליה לקברו שבהר הזיתים
ביום רביעי י״ב בתמוז תשל״ד (3.7.74)
בשעה 10.00 לפנה״צ

אוטובוסים יצאו בשעה 9.15 מרחבת משרד הפנים
קרית בן־גוריון, ירושלים.
ובשעה 9.30 מ„בית מאיר" שברח׳ המלך ג׳ורג׳, ירושלים

ביום רביעי י״ב בתמוז תשל״ד 3.7.74 בשעה 10.00 בבוקר, שלוש שנים לפטירתו ומקיר זכרו של נשיא התנועה המנוח
השר
משה חיים שפירא ז״ל
לקברו אשר על הר הזיתים.
בשעה 11.30 בצהרים, יתקיים ברמות שפירא ליד ירושלים —
יום עיון על הנושא:
הנהגה רוחנית ומדינית בעם
(זיקות היעודיים)
המרצים:
משה אונא
הרה״ג יוסף גליקסברג
ד״ר דוד קוליב
הרב ד״ר נ. וינשטיין

אוטובוסים להר הזיתים יצאו מבית התנועה בת״א, אבן גבירול 166, בשעה 8.00 בבוקר. כן תהיה תחבורה מהר הזיתים לרמות שפירא וחזרה לתל־אביב.

חברים המעוניינים להבטיח לעצמם תחבורה — מתבקשים לפנות לועד הפועל בתל אביב — חדר 216, עד יום ב׳.

הנהלת המפלגה הדתית לאומית
הועד הפועל של הפועל המזרחי

הסתדרות הפועל־המזרחי
מחלקת הארגון

אל מזכירי
הסניפים
ביום ד׳ י״ב בתמוז (3.7.74). בהסיים
ברמות שפירא ע״י מרכז בית מאיר
יום עיון
לזכרו של יו״ר התנועה, המנוח
השר
חיים משה שפירא ז״ל
הנושא:
הנהגה רוחנית ומדינית בעם
השתתפות הבוגרים — חובה
יוצאים מבית התנועה ת״א רח׳ אבן גבירול 166
בשעה 8.00 בבוקר

במלאת חמש שנים לפטירתו של
מורנו ורבנו מאור עינינו צדיק יסוד עולם
הרה״ג רבי
רפאל צבי יהודה מלצר זצ״ל
הרב הראשי לרחובות
אב בית הדין ומוסדו
ראש ישיבת הדרום ומייסדה

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בחלקת הרבנים בהר המנוחות ירושלים, ביום שישי ט״ו בתמוז, בשעה 9.30 בבוקר.

בכבל שנה יחולקו לזכרו מילגות לתלמידים מצטיינים ע״י הרבנות הראשית והמועצה הדתית רחובות.

הרבנות הראשית — המועצה הדתית רחובות

קרן מילגות ע״ש הרה״ג צ. י. מלצר זצ״ל
המשפחה

לידידנו ומכובדינו, חבר הנהלתנו
ר׳ יוסף גיברלטר ורעיתו
ברכות מאליפות
בהיכנס בנכם לעול תורה ומצוות
יהי רצון שתזכו לרב נחת וברכות
הרב אביעזר ברשטיין
הרב משה סלומון
הנהלת מרכז הישיבות המקצועיות בישראל

מוסדות קרעטשניף בארה״ק
שיכון קרעטשניף רחובות

מתכבדים אנו להודיע לכל אנ״ש מוקירי ואוהדי בית קרעטשניף הי״ו, די בכל אתר ואתר, כי אי״ה ביום ה׳ פרשת בלק אור לט״ו תמוז (למטר״י) (4.7.74)

יומא דהילולא של אדמו״ר הקוה״ט
מרן מוהרד״מ זצוקללה״ה
תתקיים אי״ה
הכנסת ספר תורה, סיום הש״ס, וסעודת הילולא
נדבת הרבנית חסיה גיטל תחי׳
אלמנת הרב אהרן אריה איזקסון זצ״ל
מעיה״ק ירושלים תובב״א
בשעה 6.30 אחה״צ
להיכל בית מדרשנו הגדול בשיכון קרעטשניף רחובות יצ״א.
מיקרא דאורייתא
ההנהלה
נ. ב. תחבורה לציון הק׳ — ממוסדותנו, במשך היום כולו.

הרינו מודיעים בזה על
הקמת חוג עצמאי „חוג החבר"
במסגרת סניף התנועה בתל־אביב
מזכירות החוג: ראובן בן־דוד
ישראל ארליך
אהרן אהרנברג
מרדכי קופרק

לחברי הועד המפקח הארצי
של קופת־חולים
ישיבת הועד המפקח הארצי
תתקיים ביום ראשון, י׳ בתמוז תשל״ד 30.6.74 בשעה 4.30 אחה״צ, באולם הישיבות של מרכז קופת־חולים תל־אביב רח׳ ארלוזורוב 101.

על סדר היום:
1. תקציב קופת־חולים לשנת 1974/75 סיום הדיון.
2. שונות.

החברים מתבקשים לדייק!

עירית ירושלים
המחלקה לתרבות
האגף לתרבות תורנית
ידחי כלה בהרי ירושלים
ההרשמה תסתיים ביום ט״ו תמוז (5.7.74)
מספר המקומות מוגבל

ישיבת בני־עקיבא רעננה
רח׳ אחוזה 132 ● טל. 921289
למחנה נופש תורני
שיתקיים אי״ה בישיבתנו בתאריך י״ט—כ״ז מנ״א השל״ד (7.8—15.8.74)
נותרו מספר מקומות פנויים
פרטים והרשמה במשרד הישיבה

לחברנו **קלכון וגנר** ורעיתו
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכדה תחי׳
יהי רצון שאתם יחד עם הורי׳ תרוו ממנה רב נחת ואושר
הנהלת תפארת בנים
הסתדרות הפועל המזרחי
המחלקה לקרנות הגמל

למורנו הרה״ג
מרדכי לופז שליט״א
לרגל הבחרו לתפקיד הרם
חבר מועצת הרבנות הראשית
יתן ה׳ ותזכה להרמת קרן התורה והיהדות
ההנהלה וועד בית הכנסת אליהו הנביא ב׳ וצבור המתפללים

הופיעו ספרים חדשים
ספרית סקסופון
ספריה חנוכית — דתית.
חינוך דתי לילדיך תרכוש
אם ספרי סקסופון תדרוש
ספרית סקסופון — רחוב חזון איש 36
בני ברק טל. 797212

ארגון המורים הדתיים בישראל
הועידה הארצית הששית
●
לשכת הועידה
תל־אביב רח׳ אבן־גבירול 166
טלפון 440316

הפתיחה החגיגית של הועידה הששית
של ארגון המורים הדתיים

תתקיים אי״ה, ביום ראשון י׳ תמוז תשל״ד (30.6.74), בשעה 3.30 אחה״צ, ב„כפר המכביה", רמת־גן

הועידה תפתח במעמד: —
הרה״ג עובדיה יוסף שליט״א — הראשון לציון והרב הראשי לישראל
מר אהרן ידלין — שר החינוך והתרבות
ד״ר ישראל פלד — ראש עירית רמת־גן
מר רפאל בן־נתן — מזכ״ל הפועל־המזרחי
ח״כ שלום לוין — מזכ״ל הסתדרות המורים
מר ברוך דובדבני — ראש המרכז לחינוך דתי
מר אברהם רון — מנהל אגף החינוך הדתי בפועל

THE LIBRARY — UNIVERSITY OF JORDAN

לביית ההצהרות המרגיעות של דוברי הממשלה

הסתערות קונים על מוצרים בני קיימא

תנועה ערה של אגירת מצרכים והסתרתם

[illegible]

ידלין: „העבודה" חותרת להרחבת הקואליציה

בתנאי שלא תביא לפרישת השיתפים הניכחיים בממשלה

[illegible]

הנציגים הדתיים בעירית תל־אביב: פועלים למניעת חילול שבת

[illegible]

עובדי בתי־החולים הממשלתיים יקיימו שביתת אזהרה

[illegible]

טיסה סביב העולם

פרס ענק: כרטיס טיסה סביב העולם

כל יום הגרלה: 10 אופניים שעון יד בדרגל

מדבקות חינם בלי הגרלה לכל העונה מקקים בצירוף מעטפה מבוילת

תנאי ההשתתפות: [illegible]

פרס נוסף: [illegible]

חיילים שישלחו פקקים דרך דואר צבאי, יקבלו את המדבקות בלי הצורך לצרף מעטפה מבוילת.

צנורות המזרח התיכון בע"מ

הודעה ללקוחותינו

היות ולאחרונה ייבאו לארץ צנורות מגולבנים בקוטר חצי אינץ ללא הברגות ובעיבי דופן דק, המסומנים בצבע כחול, שהוא סימן ההיכר המקובל לדרג ב' (עובי דופן בינוני) של צנורות מתוצרת מפעלינו.

הננו מוצאים לנחוץ להסב את תשומת לבם של לקוחותינו כי הצנורות המגולבנים "2—"½ עם הברגות ומופות מתוצרת מפעלינו בדרג ב', והמסומנים בצבע כחול, נושאים סימון תו תקן על כל צנור וצנור.

הודעה זו נתנת כדי למניע טעויות בזהוי סוגי הצנורות.

צנורות המזרח התיכון
בע"מ
ת. ד. 788 חיפה

HAHOMA
החומה
RESTAURANT
מסעדה קואופרטיבית של הפועל המזרחי בעיר העתיקה בירושלים
רחוב היהודים 128
טלפון: 271532
מקבלה הזמנות לארוחות הגמוות [illegible], בנין התנוגה, בר־מצוה וכו'.
*
- אוכל טוב מעלה ובהתאם להזמנת הלקוח
- המסעדה פתוחה יום־יום עד השעה 11 בלילה פתוח גם במוצאי שבת

בה"
טיולי
הכפה הסרוגה
אוכל כשר, שמירת שבת
מבחר של טיולים
לאירופה ולארה"ב
וטיול צעירים
פנה לסוכן הנסיעות שלך או
לאינטרנציונל בע"מ
שד' רוטשילד 10 ת"א
טל' 54541-2-3

גוש פעילים חדש הוקם בסניף המפד"ל בתל־אביב

נציגים וחברים בחוגים ובסיעות שונים, הפעילים בסניף המפד"ל והפועל־המזרחי בתל־אביב, נפגשו שלשום, ולאחר דיונים ממצים הסכימו והחליטו על הקמת גוש אחיד לפעילות בסניף התנועה בתל־אביב.

בין החותמים על סיכום־הדברים, שסעיפים ממנו נתונים להלן, נמצאים החברים: הרב רחמני, ח. בר־אבא וד. ציצוביץ, מחברי הסיעה המרכזית; שאול יהלום ושמואל גפן, בשם חוגי הצעירים: ראובן בן־דוד, ישראל ארליך ואהרן אהרנברג, בשם „חוג לחברי": מר אברהם ביאר, ועוד.

בין יתר הסעיפים נאמר בסיכום הדברים:

* [illegible]
* [illegible]
* הגוש יפעל למען החזק תומה השבת בת"א שנפרצה באחרונה;
* הגוש יפעל למען [illegible] של החינוך הדתי בעיר ובשכונות;
* עם הקמת הגוש אנו קוראים לכל חברי מועצת הסניף בת"א, להצטרף אליו למען [illegible]

הוסרו הגבלות התנועה בלילות ביהודה ושומרון

[illegible]

הוצאת מורשת
מורשת בע"מ
הוצאה והפצת ספרים
אבן גבירול 100 ת"א טל. 449485

נמצא למכירה
פרקים במשנתו של שד"ל
מבחר איגרות של
ר' שמואל דוד לוצאטו
ליקט ותרגם: מ. ע. הרטום
המחיר: 4.50 ל"י
להשיג בכל חנויות הספרים בארץ או ישירות

במלאות ארבע שנים לפטירת יקירנו

רבה הראשי של חיפה

מרן הרה"ג יהושע קניאל זצ"ל

נעלה לקברו ביום [illegible]

ביום שני י"א תמוז תשל"ד בשעה 4.30 אחה"צ בבית העלמין בחוף הכרמל בחיפה.

אוטובוס יצא מול בנין המועצה הדתית רח' ארלוזורוב 19 חיפה בשעה 4.15 אחה"צ.

המשפחה

לד"ר שולמית גונדרס

[illegible]

על פטירת אביך

מורי המחלקה לסוציולוגיה ועובדיה
אוניברסיטת בר אילן

מתיישבי מבוא חורון

מודיעים:

עם עברנו למבני קבע נוצרה אפשרות

לקבלת מתיישבים נוספים

משפחות או יחידים הרוצים בחיי מושב שיתופי המושתת על חיי תורה מלאים וקיום מתוך יגיע כפים

יפנו בכתב אל:

מזכירות מבוא חורון, ד"נ שמשון
לשם קבלת מידע וקביעת מועד ומקום לראיון

„משהב"
חברה לשכון, בנין ופתוח בע"מ
מציעה

למכירה דירות בבני־ברק

רח' השומר 83

4 חדרים. קרקע פרטית.
הסקה מרכזית וכל השכלולים.
5 חדרים קרקע פרטית.

קרית הרצוג - רח' נויפלד

3 חדרים, דירות עממיות במחירים מוזלים

רמת־גן

רח' השר משה

דירות פאר בנות 3—3½ חדרים בבנין בן 6 דירות.

מתעניינים דתיים יפנו למשרדי החברה
רח' לילינבלום 27, ת"א, טלפון 58144

אוניברסיטת בר־אילן

המזכירות האקדמית

מודיעה על

פתיחת ההרשמה לקורסי קיץ תשל"ד

בנושאים הבאים:

א. קורסים בתחום מדעי היהדות והרוח: לימודי יסוד ביהדות (תנ"ך, תלמוד, ומחשבת ישראל); תולדות ישראל, פילוסופיה כללית, לימודים קלסיים, קורסים לליכודי לשונות: אנגלית, עברית, ערבית, צרפתית ורוסית.

ב. קורסים בתחום מדעי החברה: כלכלה, סוציולוגיה, מדעי המדינה וחינוך.

ג. קורסי הכנה במדעי הטבע: ביולוגיה, כימיה, פיסיקה, מתמטיקה.

פרטים: ניתן לקבל ע"י פניה אישית אל המשרד לקבלת תלמידים, בנין ההנהלה, בימים א' עד ה' בין השעות 09.00—13.00.

יד הרב מימון

יד הרב מימון ירושלים

ביום ראשון י' בתמוז תשל"ד (30.6.74) בשעה 5.00 לפנות ערב
בבית מוסד הרב קוק ירושלים

הענקת פרס לספרות ומחקר תורניים

על שם הרב י. ל. הכהן מימון ז"ל

עם מלאת שתים עשרה שנה לפטירתו
להרב הגאון

רבי שאול ישראלי שליט"א

התוכנית: דברי פתיחה — ד"ר יצחק רפאל, יו"ר המנהלה
דברי הנמקה של ועדת השופטים —
הרב ש. ת. רובינשטיין, יו"ר ועדת השופטים
על יצירותיו של הרב שאול ישראלי —
הגאון רבי עובדיה יוסף, הרב הראשי לישראל
והראשון לציון

ברכת בעל הפרס תשל"ג —
הגאון רבי איסר יהודה אונטרמן
הקרנה נוספת של הפרס ספרא ושיפא —
מסכת חייו של מורנו הרב י. ל. הכהן מימון ז"ל
תפילה ערבית

אוניברסיטת בר־אילן

הפקולטה למשפטים ע"ש יעקב הרצוג

לקראת שנת הלימודים תשל"ה
נותרו מקומות בודדים לסטודנטים בפקולטה למשפטים

ליד הפקולטה קיימת קרן מילגות המיועדת לתלמידי ישיבות תיכוניות מצטיינים

ב"ה

המועצה הדתית כפר יונה
חבריה — ועובדיה
מברכים את

בנ' הרב עוזי שויצה שליט"א

להבחרו כרב המקום
יצליח ה' דרכו להגדיל תורה ולהאדירה

יו"ר המועצה הדתית
מר גרידיש רחמים

ח' תמוז תשל"ד

ב"ה

ועד בית הכנסת המרכזי והמתפללים
בכפר יונה
מברכים את

בנ' הרב עוזי שויצה שליט"א

להבחרו כרב המקום
יצליח ה' דרכו להגדיל תורה ולהאדירה

ח' תמוז תשל"ד
בית הכנסת המרכזי והמתפללים

ארגון הפעולות של הפועל המזרחי
משרד החינוך והתרבות
המחלקה לתרבות תורנית

סמינר לימודי לחברות מאזורי פיתוח ועולות חדשות

יפתח בעז"ה ביום ראשון כ"ד תמוז (14.7.74) בירושלים
ב„בית אסתר תהדר", רח' הפסגה 51

מחזור א' מפטרית

הרצאות:

„התנהגות כלפי הטבע במסורת ישראל" — עו"ד יהודית [illegible] • קודש השם ומקומו בתולדות ישראל — הגב' רבקה בורג, רעיית ח"כ ד"ר יוסף בורג • תקופת שיבת ציון — עזרא ונחמיה (בעיוניה) — הגב' נחמה אבן־חן • מסע [illegible] בתולדות עם ישראל — הגב' מרים מאיר • החנוך ילדים [illegible] • המפקה חסירה בתק • החינוך הלאומי כתנאי לעתידו בארץ — ד"ר שרה הלפרין • בקיים סיורים במקומות הקדושים ובאתרים היסטוריים • הקרנת סרטים דוקומנטריים.

מחזור ב' בגאדיש, יפתח אי"ה ביום שני י' במ"אב 29.7.74
מחזור ג' בברוזיזית יפתח אי"ה ביום ראשון ט"ז במ"אב 4.8.74

מכללה ירושלים לבנות

בית וגן, ירושלים ת"ו

מועדי ההרשמה
לשנה"ל תשל"ה (1974—5)

הרשמת התלמידות הותיקות לקורסים שינתנו בשנת הלימודים תשל"ה

תתקיים בימים שני—רביעי, י"ח—כ' תמוז
(8.7—10.7.74)

בדבר פרטים נוספים יש לפנות למזכירות האקדמית

ההרשמה לתלמידות החדשות תתקיים בתחילת שנת הלימודים תשל"ה. פרטים מלאים יישלחו להן באמצעות הדואר.

המזכירות האקדמית

דרושה

עובדת סוציאלית

לעבודה במפעל שקום קרית־גת

- המשכורת תשולם לפי דרגה 3 אקדמאים
- תשולם אחזקת רכב לצורך נסיעות בתפקיד

*

מעוניינות מתבקשות להתקשר טלפונית: 889108—03,
או בכתב ל.ד. 15002 תל־אביב.

הלית

„הזית". חברה לפתוח עמק בית שאן

*

הרינו מתכבד להודיע בזאת לקהל הצרכנים שבוחד „הזית" עמק בית שאן, העומד תחת פיקוח הרב הראשי [illegible] ביצור מלפפונים מיבול תשל"ד.

המלפפונים וכל התבלינים הכלולים בהם, אין בהם שום חשש שביעית וטבל, וכן חששות אחרים.

ויכולים אחב"י, להשתמש בתוצרת הנ"ל המשווקת מעתה ללא כל חשש.

הרב דוד בהגר"א נשר (אדלר)

מחלקת

התרבות וההסברה

המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

יום א' — י' תמוז תשל"ד (30.6.74)

בחוג הרמב"ם — רח' יהושע בן נון 48 תל־אביב, ימשיך מר צבי ורום בהרצאתו על „שמונה פרקים להרמב"ם", בשעה 7.00 בערב.

ירחי כלה שע"י ישיבת פוניבז' בני ברק

שוחר תורה
תכנן חופשתך
בשילוב
עם לימוד תורה
באווירה נאותה

יפתחו אי"ה ביום ראשון ט"ז אב (4.8.74) בשעה 8 בערב וימשכו עד ל' אב (18.8.74).

(אפשר להשתתף בחלק מימי ירחי כלה) * שיעורים בנושאים וברמות לימודים מגוונים על־ידי הגאונים ראשי ישיבת פוניבז' * לרשות המשתתפים יעמדו חדרי מגורים נוחים וארוחות במתכונת בתי מרגוע משובחים. * פרטים והרשמה ת.ד. 26 בני־ברק, טלפון 783111

— חוברת הסברה תישלח לכל דורש —

כדי לאפשר השתתפות
שוחרי תורה
מכל החוגים —
נקבעו מחירי עידוד
מוזלים ביותר

مكذا من الأصل

קחים
יותניים

מאת ד"ר זרח ורהפטיג

שנה התולפת, היתה שנת הרת עולם למדינת ישראל ולעם ישראל.

שנה זו התקיפו אותנו אויבינו בעיצומו של יום הכיפורים, בהתקפת פתע, תוך ניצול יתרונם המספרי, העזרה המאסיבית של מעצמת עולם, בסיוע הכמעט בכסף ובאנשים של כל מדינות ערב, ובבידוד המדיני של הרבה מדינות בעולם.

פתע היתה אכזרית, אולם ב־
ד רק הופתענו, אבל לא נשי־
השיבונו מלחמה שפרה, הצ־
להכות באויב מכה מוחצת ב־
ישראל סוריה, הצלחנו לשבור
מה המצרית סמוך לתעלת סואץ
ם בעצם החדירה למרחב סיני,
הצלחנו לעשות צעד נועז
ולעבור תעלת סואץ ולעמוד
ם בדרך לקהיר.
דה של גבורה פילאית זו על־
נו בקרבנות רבים ויקרים, קר־
מפאר הנוער שלנו, בנים יק־
מסורים.

הגורם הרוחני

ה לקחים למדנו ממלחמת יום
יום: לקחים צבאיים שעל ב־
ישבה הנהגת צה"ל, ה־
דנה בהן הסיקה מסקנות ומבצעה
השיפורים.
ים מדיניים, ממשלתיים וכל־
— עליהם ישבת ותשב הממ־
ועדה הכנסת, מסיקים, א־
להסיק מסקנות.
ישנם לקחים שאותם צריך
כל הצבור ובראשם מורים ר
בעצבי דמות הצבור, צביונו
ליהוה אירך.
בהלכת יום הכפורים
כי הגורם האישי־רוחני של
אשה בישראל. חייל בצה"ל או
שבעורף. אין ערוך לחשיבותם
יתנו האיתנה בטחון ואיתנו.
באפשרותנו לעמוד נגד ה־
אמונתנו בצדקנו, בזכותנו על
ערינו „מושבותינו, הם הם
לבטחונו.
לחמות אלפי רכבי הטנקים ב־
ובמדבריות, בקרבות העזים ש־
לה ולילה, ובהתגוששויות ב־
בין מאות מטוסים בשמים. „ה־
יותר ויותר כי עוז רוחו, בחושת
כושרו האישי, בסדריו האמי־
של הלוחם הכ"ס המנקאי —
ם שהכריעו את הכף לטובה.
זה היתה, הרצגנות והצירתיות
בה זה היו מאות בני ישיבות
בני תורה תלמידי חכמים
לדוגמא בדבקותם במשימה ב־
בתודעתם היהודית השופעה,
עתם על חבריהם. מפקדי היי־
ביהם, הילולים התחרד ביניהם
בהם ליהדותם המהוללת.
תמה זו, ויותר מזה לאחרי־
בעורף מאשר בחזית, נתגלו
קיפים רציניים של היסוסים,
ים, תהיה על ראשונות פסיחה
ים, התהיה על ראשונות, פסיחה
ארבע מלחמות קשות שעברו

עלינו בבין שנות המדינה, לאחר מלחמות התש"ח, פעולות תגלה של כתבלים, ותצחים, הולכים ומתמשכים זה שנים רבות.

„ומה אנו ?"

מחנכים הוגי דעות מודים כי „החברה הישראלית שרויה במשבר ערכי, רוחני, המשתקף ביהדותו, בציונותו ובאזרחותו של האזרח", יועצו של שר החינוך והתרבות מתריע באחד מכינוסי הנוער לפני ימים, על העדר יעדים לאומיים, עירפול לגבי הזהות הלאומית. הוא מזכיר את האידיאלים שרוחו בישוב היהודי בארץ, להצלת יהודים, להקמת ישובים, להגנה ההתנדבות, תוך נטיה לחיים צנועים, להסתפקות במועט חמרי ושאיפה לעושר רוחני, תוך מאבק לצדק סוציאלי. ולפיכזה תרבות יהודית, מקורית. לא יתכן, הוא אומר, שנמשיך בדרך ההולך מתוך הלאומים. ואנו מה נענה אבותינו („מה נאמר אנו ד'").

בנין ארצנו, מסירות נפש להגנתה וביצורה, שמירה על יחודנו הלאומי של עמנו המעט מכל העמים — עמי שבכתונו העינת — לא תיפשה בחולי חולין, לכך צריך „התרוממות הנפש, אוירה של קודש ותורה מפני קודש קודשים. ויצא מן הקדושה האציל על הרבה מן החול.

בידי מחנכים דתיים, הוגי דעות לתרום תרומה חשובה וגדולה לחנוך הדור הצעיר שבמדינת ישראל, רוח מיטב המסורת היהודית, מורשת אבות, שופע ומשפיע. אף פעם עד לא הורגש במדינת ישראל, הצורך הרב, והחשיבות והתפקיד הגדול של החנוך הדתי, כמו היום.

המשימות לעתיד

פרשת השבוע אנו פותחים ב„זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר" — חז"ל דורשים ורש"י מפרש, „לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה". עלינו לחנך דור שיהא כה מושרש במסורת דורות, במורשת אבות, שירגיש, יוע צדקנו, יעמוד על זכותנו כמאמין גדול שאינו מהרהר אחרי חוקה שניתנה מאת מלך המלכים.

המשימות הרוחניות השמורות לפנינו לא פחות; ואולי אף יותר מאלו הגשמיות, דורשות מאמצים הכבירים של כל העם היהודי, של העם היושב בציון ושל העם המפוזר בתפוצות הגולה גם יחד.

יומן ניו־יורק

הסכם „כור האטומי" והדיו בארצות־הברית

מאת ד"ר הלל זיידמן, עורך „הצופה" בארה"ב

הפרשנות הזיכרונים על משמעות בקורו של הנשיא ניקסון במזרח התיכון והשלכותיו עדיין בעצומם, ובודאי יעסקו זמן רב. בכל אותם הדיונים חסר פרט אחד, חשוב מאוד, והוא שטרם ידועים הפרטים של כל המו"מ עם כל אחת מהממשלות באיזור.

עד היכן מגיע „הצד" הזה, אפשר ללמוד מגלוי אחד, מפתיע, לכל העוסקים מן מצד, שיתכן והיה עמוד התווך של מו"מ על הסכם הפרדה, בין מצרים לישראל, ובין סוריה לישראל. שהוא הסיוע בהתפתחות גרעינית לצרכי שלום שניקסון הבטיח למצרים שמעורר כאן חששות המורים התנגדות מאת יהודים ואיגום יהודים.

אין לצלות על הדעת שהסכם כעין זה „ההבטלי" במהירות באותם יומיים של בקורו של הנשיא ניקסון במצרים. בודאי שהיה מרכז ההידברות ומו"מ בעת בקורו הקודם של קיסינג'ר. המסקנה: כל מה שנחשו, פרשו, רחוק מקודם היה מתוסר סיוע, יסודי ומשמעותי ביותר.

אם כך הדבר, מנין הבטחות ששוה כבר נתפסר כל הסודות? בסיכום בקורו של ניקסון הוא נערך אמנם כחיובי מבחינת ישראל, — בכללו אם כי בפרטיה יש מקום לחששות.

הכתבות שהרימו אנשים אוהדים בעת בקורו של נשיא ארה"ב בישראל שבתן איזכור האמרגינים, היו אמנם לא יותר מתקרית יוצאת דופן ומסרה משמעות ותוצאות. אבל הבלטתה של התקרית מעבר לכל פרופורציה ע"י אמצעי תקשורת העניקה לה מימד אחר לגמרי.

לדוגמא, „ניו יורק טיימס" נתן פירסום מוגזם לתקרית זו. הכותרת בעמוד ראשון על דו"ח של בקורו של הנשיא ניקסון בישראל מכילה את הפסקה „כמה אנשים מזכירים לניקסון ווטרגייט".

העתון גם מדגיש שזהו „פעם היחידה בכל הביקור באיזור שניקסון נתקל בהפגנה איבה". „ניו יורק טיימס", התולש על מסע נגד הנשיא, חושש כנראה שמא תהיה לקבלת פנים שנערכה לניקסון בישראל השלכה על יחסם של יהודים אמריקאניים כלפיו.

אמריקאים לא מעטים יהודים ולא יהודים, כולל מתנגדיו של הנשיא, חשו איזה טעם רע בתקרית זו. „ווטרגייט — זה ענין פנימי שלנו", אמר לי אחד מחשובי ההדרה של הנשיא, — „באיזו זכות ישראלים מתערבים בענין זה ד'".

הוא אפשר עוד להבין לוא היו אלו מחאות נגד ההסכם על סיוע גרעיני למצרים, — אבל בענין ווטרגייט ?! האין כבר לכמה ישראלים דאגות אחרות מאשר פריצה למטה המפלגה הדימוקרטית לפני שנתיים?

בהסתדרות הרבנים

מכאן לחזית הפנימית של יהדות אמריקאנית. ועידת ההסתדרות הרבנים שנתקיימה במלון המפואר „קייר־ בינאמי ביץ'" לא היתה ועידה סתם כמגרותיה הרבות. היא היתה משהו חדש, ויתכן שתביא מפנה לאירגון זה וגם תתחיל תקופה חדשה ברבנות.

עם כל ההתפתחות וההרחבות של ההסתדרות הרבנים, המונה כ־850 חברים, ביניהם התופסים מקומות חשובים בקהלותיהם ובצבור היהודי בכללו. אירגון זה עומד על פרשת דרכים. בחיים היהודיים בארה"ב חלו תמורות עצומות, והשאלה היא אם הרבנים מסוגם נצרכים לקראת תמורות אלה, ומהן תכניותיהם ומהם הסכויים להגשימן, בכדי למלא תפקידיהם החיוניים.

הנשיא החדש שנבחר, הרב שרגא שנפלד, מבורך במעוף, ברעיונות נועזים, ובמרץ רב. בסגולותיו של הרב שנפלד ובפעולותיו, בהם הצטיין עד עתה, טמונה הבטחה לפני פניו עומד ארגונו.

והנה בקיצור: הסתדרות הרבנים התפשטה בפעולותיה בשטחים רחבים ושונים, ביותר בעניינים בינלאומיים וגם כלליים באמריקה, כמו בפעולות שונות למען ישראל, למען יהודי בריה"מ וכיו"ב; וגם בענינים כלליים באמריקה. כל הפעולות נחוצות והרבנים ראו ברכה בעמלם. אבל יש משימות פנימיות, חיוניות גם הן, למען יהודי אמריקה, ביחוד בשדה החינוך, וגם למלא תפקידים רבניים כפי שהורגלו בקהלות אירופה.

צביון חדש לרבנים אמריקאניים

תפקידים אלה, שרבים מהם דורשים התמצאות מרובה בפסקי הלכה, מולאו לרוב ע"י הרבנים מדור הישן, בקיאים גדולים. אולם נתמעטו הדורות, והספרים של אלה, ואם למוד התורה גדל משגשג באמריקה, הרי אין מכשירים רבנים־דיינים להורות הוראה בשאלות הלכה, ולכן קיים מחסור באלה.

על הסתדרות הרבנים ונשיאה החדש להתמודד עם בעיות אלה. מאידך אין לצפות לריכוז יותר דוקא בשטח זה על חשבונן של פעולות למען ישראל, למען יהודי רוסיה, או להגנה על ענינים דתיים באמריקה.

הרב שנפלד הצטיין בפעולות מסוג זה. כיו"ר ועדה ע"י של ההסתדרות הרבנים היה רוח החיה של כל המבצעים הגדולים למען ישראל, ותודות לו נרתמו חברי ארגונו לעזרה פעילה מתמדת בשטח זה.

יחד עם עשייתו הרבה בענייני הכלל הצליח להקים קהילה גדולה משלו, ישראל הצעיר בקיו גרדן הילס, והוא היה מהרבנים הראשונים שסללו דרך לשגשוג היהדות בקווינס, באיזור מפרברים היפים, שנעשו כיום מבצרים לקהילה דתית.

לכן מצפים שמנו כיווג של הנשמה של שתי הסגולות גם יחד. של עשיה למען ישראל יחד עם שקידה על צרכיהן של הקהילות האמריקאיות.

דיאלוג עם עולם הישיבות

ואת ועוד: בעשרות השנים האחרונות גדלה באמריקה תנופת הישיבות, וצמח עולם הישיבה. נוצר מעולה וכלל בו, והוא בסימן פריחה ועליה בכמות ואיכות. בין עולם זה לבין הסתדרות הרבנים אין כמעט קשר. הרבנים האלה אמנם תומכים בישיבות, משתתפים בכל מגביה למענן כמלא השפעתם ומרצם, אבל אין הידברות ביניהם לבין ראשי ישיבות. — פרט מאי־אלה יוצאים מן הכלל. וזה מצב בלתי בריא, הטעון תקון גדול. והנה הרב שנפלד, מחסידי גור, מתרגמן של ה„שפת אמת" לאנגלית, מהווה מעין „גשר" בין הסתדרות הרבנים לעולם הישיבות. אם מרבים לדבר על „דיאלוגים" — למה לא יתפתח דיאלוג בין הסתדרות הרבנים לבין עולם הישיבות, תלמידיהן, חניכיהן וראשיהן? אין ספק שקיימת שפה משותפה ביניהם. לפני הנשיא החדש התפקיד להגשים משאלה זו.

העובדה, שהרב שנפלד הוא מכקורביו של הגאון הרב יוסף דוב סולובייצ'יק, וגם מתלמידיו המובהקים, שלא פסק לשמוע תורה מפיו בשעוריו עד היום הזה. היא גורם רב ערך במילוי תפקידו.

אם כי מצפים להתחדשות בהסתדרות הרבנים, מציפים שהנשיא החדש ימשיך מבחינות מסויימות בקו של קודמו, הרב אליעזר ברנשטיין, שהצטיין בלהיטה נועזת בענינים רבים. די להזכיר את הופעתו בדרישה לסיוע משמעותי מצד הפדרציות לחנוך דתי. הגנתו על אינטרסים דתיים ויהודים כלליים, כמו בהגנה על השכונה היהודית, פורסט הילס. כאשר הסתער עליה ראש העיר הקודם לינדסי ברצונו לספק צרכיהם של כושים בשיכון על חשבונם של היהודים.

בדברו על ההסתדרות הרבנים יש להזכיר שהיא כבשה עמדות רבות וכבדות בחיים הצבוריים, בהם חבריה מכהנים בכשרות בסוכנות בגופים רבים. הרב עזריאל מילר הוא נשיא מועדון הנשיאים, הרב מנחם רקמן, חבר הסוכנות היהודית, כמה וכמה רבנים במשרות כלליות במקומות שונים ברחבי אמריקה. בשטח זה חל מפנה. עד זמן קצר משרות מעין אלה היו מהופלין לשמרנים ורפורמים בלבד, שהשתלטו על נציגיות צבוריות לרעתם של היהודים הדתיים.

עם עלייתם של רבנים שומרי מצווה לפסגות הנהגה, חל שינוי בשטח זה, שנוי לטובתם של עניני יהודים. התהליך זה יימשך עם היבחר הנשיא החדש של ארגון רבני זה, שמטבעו ומשיטתו מתרכז בענינים יהודיים.

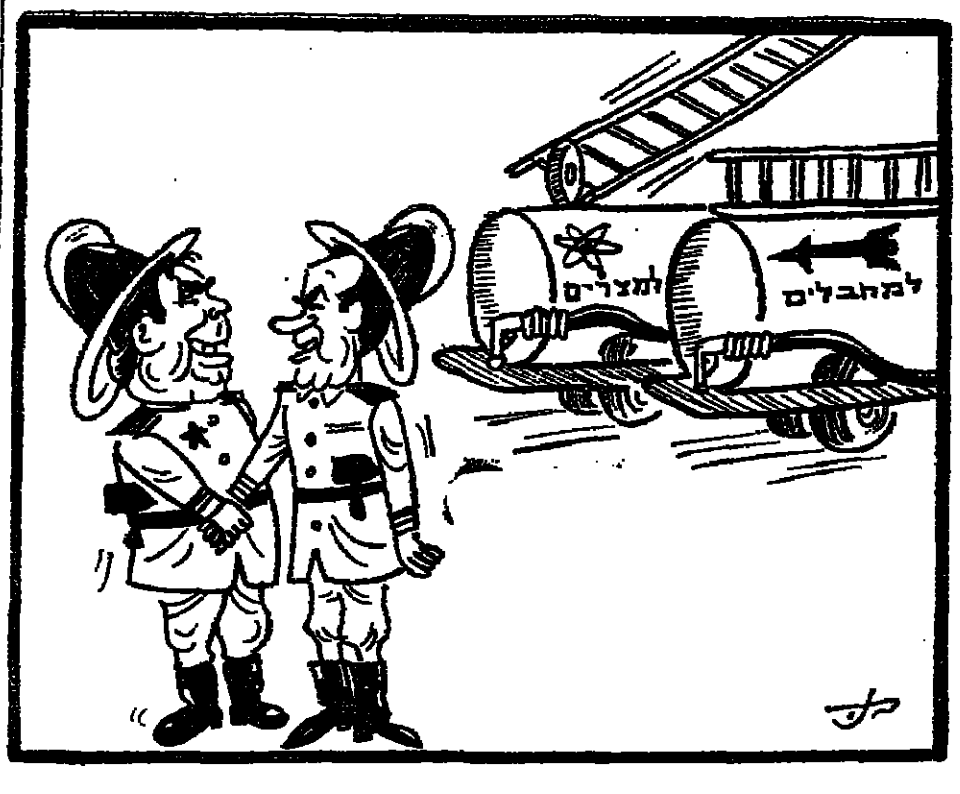

מלחמת המחבלים

מאת יעקב אדלשטיין

התגברותה של מלחמת המחבלים. יש לה רקע מדיני ולא רק בבצעי. הסכמי ההפרדה האחרונים בין ישראל למצרים ולסוריה, מעמידים את המחבלים במצב קשה. אין להם סיכוי להיות מוזמנים לועידת ג'נבה. לא רק משום שהועידה הפלסטינאיה בקאהיר לא הכריעה בשאלה זו, אלא משום שנוכחות נציגי המחבלים שם עלולה למנוע כל הסכם עם מצרים ועם ירדן. לכן גם מצרים מעדיפה לנהל מו"מ בלי שיתוף נציגי המחבלים. על אחת כמה וכמה ירדן, שהמחבלים הם שנואי נפשה. מכאן ההחלטה על פעולות ההאבדות, כדי להבליט את קיומם של ארגוני החבלה.

מדינות ערב טיפחו את ארגוני המחבלים אחרי מלחמת ששת הימים. מתוך הנחה שארגונים אלה ימשיכו את מלחמת ההתשה גם בתוך הפסקת האש. אבל בטווח רחוק, כאשר מדינות ערב הרצינה להגיע להסדר, עצרים ארגוני החבלה להפריע לכל הסדר ולהיות להוצע למדינות אלה. ארגוני החבלה חוששים מבוא תקופה זו, ולכן פעילותם הרבה. להבליט את עצמם ואת בציותם. למעשה יש להם כיום רק מדינה אחת שבה הם יכולים לפעול בגלוי והיא לבנון. מירדן גורשו. במצרים אינה ברשה פעילות בלתי מבוקרת. סוריה אף היא דורשת פקוח על פעילותם. ממשלת לבנון היא חלשה כדי שתוכל להלחם בארגוני המחבלים ולכן היא מבליגה עצם. לכבון הנוריה בין ההלק המוסלמי התומך במחבלים לבין ההלק הנוצרי המתנגד להם. לכן אין היא מבשעלתה יכולים להגיע להחלטה על עמדה ברורה נגדם. מכאן שההערכות המדיניות שהיו בעבר, שלבנון היא מדינה שעמה תוכל ישראל להגיע להסכמי שלום, לפני יתר מדינות ערב. הן בלתי נכונות. לא רק בשל פעילות המחבלים בתוכה, אלא משום חולשתה ומבנה הפנימי הצרי. תוכל להתקדם לקראת שלום, רק לאחר שיתר מדינות ערב תגענה לכך. מבלא תוכל להיות רק האחרונה להסדר שלום.

המחבלים וועידת ז'נבה

באשר להשתתפות המחבלים בועידת ג'נבה, יש ביניהם חילוקי דעות. בעד או נגד הלוקה. כדוגמה חילוקי הדעות שהיו פעם בקרב הישוב היהודי לפני קום המדינה. „אסור עיפאת בצדר בשלטון פלסטינאי על יהודה ושומרון ואף על רצועת עזה, כשלב ראשון להתחרת כל אדמה פלסטינה. יתר ארגוני החבלה הקיצוניים מתנגדים לכך ד' דורשים את א"י השלימה. מאחר שבין כך לא ברור אם יוזמנו בכלל לועידת ג'נבה, לא הכריעה השאלה בועידת קאהיר האחרונה של ארגוני המחבלים.

עמדת ארה"ב לגבי מעמדם של ארגוני המחבלים היא ברורה לבדי בשלב זה. עד לשינוי. ד"ר קיסינג'ר אמר במסיבת עתונאים בירושלים בעת ביקור הנשיא ניקסון, כי ענייני הפלסטינאים צריכים למצוא פתרונם במסגרת הסכם עם ירדן, שכן ירדן היתה בעלת הבית על השטחים לפני מלחמת ששת הימים. בהודעה הסורית—אמריקאית שפורסמה אחרי ביקורו הקודם של הנשיא ניקסון בדמשק, כתובים „האינטרסים הפלסטינאים". נוסח דומה נכלל בהודעה המשותפת לאחר ביקור ניקסון בקהיר. אלא שבהודעת קהיר, הצטמדו „האינטרסים" להחלטת 242 של מועצת הבטחון. שמשמעותה יכולה להיות, שהפלסטינאים הם צד להסכם שלום. לכן התנגדה ישראל שבהודעה המשותפת בירושלים, הוזכרה החלטה 242 והחכרה רק החלטה 338 של מועצת הבטחון. בשיחות שהתנהלו בירושלים בשאלה זו עם ניקסון וקיסינג'ר בעניי הלוי שההודעה בקהיר הנזכרה הפלסטינאים היא פרזולוגיה בלבד. אין לייחס לה משמעות מעשית. אולם עמדת ארה"ב יכולה להשתנות בבוא הזמן. אם תיווכח שהפלסטינאים הם צד המפריע לשלום ובלעדיהם לא ניתן להגיע להסדר.

התמיכה הסובייטית במחבלים

בריה"מ המועצות הרחיבה את התמיכה בארגוני החבלה. הן על ידי הספקת נשק והן על ידי תמיכה מדינית. אבל התמיכה היא מסויימת ומוגבלת. בריה"מ המועצות עומדת בפני הכרעה לגבי ההלכה בעתיד לאחר הסכמי ההפרדה. לפניה שתי דרכים — קרירה יחסית דיפלומטית עם ישראל, המיכהה למעצבה מהובת באיזור דוגמת ארה"ב. במצב כזה יוכל גרומיקו להשתתף במשניה קיסינג'ר ולבצר את מעמדה של בריה"מ המועצות כצד כמעמדה של ארה"ב. כמעצמה אחראית הרוצה לגבות סדר במזרח התיכון ולקבל השפעה. הדרך השניה היא, הפרעה להסדר. הנזה מוקפים בדרך, המיקף הנגדי הוא ארגוני החבלה. הם מסוגלים להפריע לכל הסדר. אם בריה"מ המועצות תבחר בדרך ההפרעה, כי אז זקוקה היא לארגוני החבלה. במקרה כזה תעבור להביבה במבצעה בהם על ידי כיפוח קצינים ביפלה ליחידות המחבלים והגשה ברית במבצעי לפעולותם. זו תהיה הוראייה של המדיניות הסובייטית במזרח התיכון. אולם אם בריה"מ המועצות תגיע למסקנה שה הדרך הסלילה הכמדינית היא הנכונה, כי אז לא יעמדו בדרכה שיב מצבוריים.

הענין תלוי בהתפתחויות המדיניות. עד היום לשעבר אבא אבן עמדת בריה"מ המועצות במצב המוכחי. נידע אהה אינדה שבריה"מ המוצעות ניבחה להפריע להסכמי ההפרדה, אך גיבתה כיא הצליח. גיחנא בגיה אימבה שהיה הסכם בין קיסינג'ר לבין גרומיקו. לפיו לא הפריע בריה"מ המועצות להסכמי ההפרדה בתנאי שהיא תהיה אחת משתי השיעצבויות בועידת ג'נבה. עד שהמדיניות הסובייטית תתגבש בפסק זה, יש להניח כי־עביד זבן לא כועט.

בריה"מ מחכה להתפתחויות

בריה"מ המועצות נאפה להתפתחויות. שר החוץ לשעבר אבא אבן גילה כי בשיחתו עם שר החוץ הסובייטי גרומיקו בג'נבה. אמר הלה, כי קשירת יחסים דיפלומטיים בין ישראל לבריה"מ המועצות, תלוי בהתפתחות ועידת ג'נבה. ניתן לפרש אמירה זו בכמה אופנים. האפשרות הנכון היה. שברית המועצות כמכה להתפתחות. אם יהיה הסדר של ממש כי אז כדאי לה לקשור יחסים דיפלומטיים עם ישראל. מאידך אם לא יהיה הסדר כי אז כדאי לה להחזיר לדרכה המקורית, של תמיכה בלתי מבוקרת כבצע במדינות ערב. שכן מדינות ערב זקוקות לבריה"מ המועצות במצב של מלחמה והן זקוקות לארה"ב במצב של רגיעה. אי לכך, יעובש היחס מצד בריה"מ המועצות לארגוני המחבלים, לפי ההתפתחויות בעתיד. ואת יודעים גם ארגוני המחבלים, ובכאן פעילותם הנואשת בחודשים האחרונים להבליט את קיומם. ולגרום לשיבוש כל מהלך של שלום.

מדינות אירופה אינן קובעות עמדה ברורה בנושא זה. הן נוקטות בקו שכל ענין המחבלים זו הפרדה עבורן, ולכן הן מעדיפות להסתלק מכל הסתבכות ומשחררות מחבלים שנתפסו במעשי רצח ושוד, ובלבד שלא להסתבך עמם. על ידי חטיפת מטוסים כדי לשחרר מחבלים אסורים.

בעמד המחבלים עשוי להווה שיקול בשיחות ההפרדה עם ירדן. ארה"ב סבורה שיתכן ואנו צריכים למהר בהסדר עם ירדן, כדי למנוע מתן מעמד למחבלים. הזמן, הוא גורם שפועל לרעת הענין. שכן המחבלים מתחזקים ומבצרים את עמדתם בעולם הערבי. ואז יתכן וגם חוסין לא יוכל להתעלם מהם. במצב זה יכול חוסין להחזר על „התעצמות של שלטון על הפלסטינאים ולהסתפק בגדה המזרחית בלבד.

מהי עמדת ישראל?

עמדת ישראל היא שהקמת מדינה פלסטינאית ביהודה ושומרון מסכנת עצם קיומה, שכן לא תהיה זו מדינה בעלת שכנות שלטונית מסודרת. היא תהיה זקוקה לעזרת מדינות ערב. לכן פירוש הדבר שיהודה ושומרון יתמלאו יחידות בכל צבאות ערב, ולכן נמצא את עצמנו עומדים על הגבול הסמוך לנתניה, למרכז הארץ, מול כחות מדינים של צבאות מצרים, עיראק, סוריה. מכאן שהסכנת שלטון המחבלים ביהודה והשומרון היא סכנה מוחשית ביותר.

מאידך קיים גם שיקול אחר. הפלסטינאים, כך לפחות לפי ההצהרות הרשמיות, כהורים מבשול לבלוב. מדינות ערב טוענות שכל עוד לא ימצא פתרון לבעיה הפלסטינאית לא יהיה שלום. יכול להיות רק הסדר, או רגיעה. לכן יש סבורים, כעל ישראל לבוא במו"מ ישיר עם ארגוני המחבלים, על ידי כבאת הסדר עמם, לפיו אשר יהיה להכביר כוהוה של מדינות אחרות להוך שתי הגדה המערבית, והמורה זה המסור ישראל להבלים את בשתי הגדה ואת רצועת עזה, תוך הסכם לכללי, וכן תוך הסכמי בטחון, בדבר השארות בסיסים צבאיים לאורך הירדן. ארגוני המחבלים יקבלו מדינה בשטחם ובכך תפתר בעיתם המפריעה לשלום. זהו סיכון שיש בו סיכוי. כל אלה כמובן שיקולים פוליטיים היום, ואין הם נוגעים לצד הדתי והלאומי של זכותנו על א"י השלימה, ביסודותיה בהררי קודש, ואין מקום לויתור על כך.

אמר השבוע נאום באחד מישיבות מועצת המפד"ל הדתי. בנגעו בחוסר המוטיבציה של הנוער החילוני בימינו ביחס ללחימה על שטחים של א"י השלימה. עלינו ללמוד, אמר, מן הפלסטינאים, הן ביחס לקיצור בריה הלחימה עד כדי משלוח קבוצות מתאבדים. והן ביחס לקיצוניות התכנה שלא לוותר על אף כעל. מתברר שהם, הפלסטינאים, כביבים לדעת על מה הם נלחמים, כאשר הנוער החילוני שלא קיבל חינוך לאומי דתי בבתי הספר הממלכתיים בישראל.

הדילמה הקשה

התגובה נגד פעילות המחבלים על ידי הפצצת מפקדותיהם ומחנותיהם בלבנון, עוררה איומים מצד מדינות ערב. מצרים וסוריה. וכן גינויים מצד מדינות מערביות. ישראל נמצאת במצב מוזר, שלמחבלים מותר הכל, ואילו התגובה שלה, פעולת הגמול, מעוררת גינויים. מכאן הקונצפציה, שמצא מעכדה ההוך בעצמו, שכל תגובה צריכה להיות צמודה לפעולת מחבלים, כי אז, בקבלה התגובה הגולית, מוצדים אחרים, מאחינים יותר. אלא שבעבור זה גמול והתגובה קשה להתאים עם פעולות המחבלים. בשום שיו פלחי זה מתבודה, כההפתצה כהווה גם גורם חשוב. אנו עומדים איפוא במצב של מלחמת התשה מצד המחבלים ויש לעמוד במלחמת התשה זו. עלינו לזכור כי מלחמת המחבלים נמשכת זה 26 שנה, היא התחילה מיד אחרי הקמת המדינה מגבול ירדן, מגבול מצרים, ומגבול לבנון, ולבסוף גם מגבול סוריה. זוהי מלחמה מתמשכת. עלינו לשאת בה בכל האמצעים. התגובות הידועות על מאות ואסאר, אחרי הסכמי הפרדת הכוחות, מבהירות לפנינו את המצב, שבמצב כזה דבר לא השתנה לאחר הסכמי ההפרדה. ולכן אין לדעת כיצד אנו צריכים להתקדם לשלב הבא שלאחר הסכמי ההפרדה.

זוהי אחת הדילמות הגדולות שהדבר בכשלה הצורך להכריע בה.

טעות „אופטית", בהערכת כוח הקניה

מאת יצחק דויטש

בתיאורי היקף של המשבר הפוקד את המשק מוקדש מקום נרחב לצוקת ביקוש שבידי הציבור. מכאן מתקבל הרושם כאילו רמת החיים של הפרט נמצאת עתה בעליה.

זוהי, כמובן, טעות אופטית. הקציים שבהם אנחנו נתונים מחייבים אמנם הידוק החגורה נוסף. אנחנו נצווים על „הרו־ריבה. אבל לא יהא זה נכון הטעון כאילו ישנה עתה עלייה ברמת החיים של הפרט. האמת היא הפוכה בזו: מאז מלחמת יום הכיפורים חלה ירידה ניכרת מאד בכח הקנייה שבידי הציבור. אפילו אם השלום תוספת יוקר כלאה בחודשים יולי יהא לא תוספ באמצעים חדשים, הרי רוב הציבור, בעיקר השכירים, לא ישוב לדבק כח קניה שהיה בידו לפני אוקטובר.

התייקרויות ומלוות חובה הגיעו ל־45 אחוז

הבה נבחון את התפתחויות שהשפיעו על הקטנת כח הקניה מאז מלחמת יום הכפורים.

בשלושת החדשים שמאוקטובר עד דצמבר 1973 עלו המחירים ביותר כ־9 אחוזים. בחמשת החדשים ינואר מאי 1974 עלה המדד ב־21.2 אחוז. לפי הערכות בלתי רשמיות התכתם עליית מדד המחירים בחודש יוני ביותר כ־1.5 אחוז. מכאן שעליית המחירים אוקטובר 1973 — יוני 1974 מסתכמת בכ־32 אחוז. לכך יש להוסיף של 7 אחוזים ואת המלווה מרצון בשיעור של 6 אחוזים. סה"כ התייקרויות המלוות כמצמצמים את כח הקנייה בכ־45 אחוז. ישנה אמנם מגבלה של צירוף שני נתונים אשר הבסיס ההשוואתי שלהם שונה. אך הדבר נותן הבנה כללית.

לעומת זה נתנה הרפורמה במס־הכנסה שהופעלה באפריל הוספה של כשני אחוזים (אין נתונים מדוייקים של שיעור ההוזלה. אך זוהי הערכה קובלת) ותהילת המשכר שווה אף היא לכ־ אחוזים. תוספות היוקר ששולמו בינואר (15%) ובפברואר (6%) מסתכמות בכ־21 אחוז על שכר יסוד של 700 ל"י לחודש, כך שבשכר הממוצע זוהי תוספת של כ־16 אחוז בלבד. בחודש יולי אמורה להשתלם תוספת יוקר של 21 אחוז על שכר יסוד של 1000 ל"י לחודש, זו שווה לתוספת של כ־15 אחוז בשכר הממוצע. לכן יש להוסיף את תוספת הקיזוז של 50־80 ל"י לחודש ברוטו, השווה גם כן לכ־5־6 אחוזים, ואת ההנחה שבלוות המלחמה מרצון „יסמש".

הוספת ההכנסה לפני תשלום תוספת יוקר והתוספת הכיוהדת ביוני מסתכמת איפוא בכ־15 אחוז ולאחר התשלומים הללו היא תגיע לכ־35 אחוז.

מכאן המסקנה: לפני התשלומים החדשים ישנה ירידה בכח הקנייה בקרוב ל־30 אחוז ולאחר מכן עדיין תישאר ירידה בכח הקנייה של 10 אחוזים לעומת ההשוואה לספטמבר 1973.

מהיכן קונים?

נשאלת השאלה, אם אמנם חלה ירידה בכח הקנייה, מהיכן בכל זאת במבצעים אנשים את קניותיהם המוגברות. אין מספיק נתונים כיום כדי להסביר את ההתפתחות בתחום הקנייה. אבל ניתן להצביע על כמה סיבות.

נכון כנראה שגבורה הקנייה של מצרכים הנינתנים לאגירה ואשר רואים ענין באגירתם. רבים מקדימים קנייה של מוצרים בני־קיימא משום שהם חוששים כי הם צפויים להתייקר בגלל פיחות או מסים חדשים. יתרה מזו: ישנה קנייה מוגברת אף של מצרכים לצריכה שוטף הניתנים לאגירה, כגון המוצרי־הלבשה, שימורים, לצורך זה ישנה ירידה בצריכה שוטפת על מנת (דוגמה בולטת: בשר), הלבשה שאינה סטנדרטית, ואף של דלק ונסיעה באוטובוסים ובמוניות, בכלים אחרות: מעבירים צריכה בסוג אחד לכטנעה. לכן ניתן להחש כי בתנועה שתות ישנה פחות „התיבלות" מכפי שהדינו רגילים לראותה.

זאת ועוד: חלק מהקניות לאגירה מתבצע על חשבון החסכון. ישנה לכן ירידה בגידול החסכון הפרטי. אך יותר מכך ישנה הגוצה של כימים אגרות חוב צמודות שנקנו בחודשים האחרונים של 1973 ובראשית 1974 — וזאת על חשבון ההגבלה הפרטית.

רווחי מלחמה ואחרים

החישוב דלעיל אינגו משקף כמובן את ההתפתחויות בכל שכבות האוכלוסיה. יש להניח כי היו חלקים נבסקים אשר הגדילו את כח הקניה שלהם באופן ניכר. בודאי ישנם רבים שהיו להם רווחי מלחמה גדולים ואלה גזהבים את „הסוף" בשוק — בייחוד ברכישת דירות־יוקרה, מכוניות וכדומה. כמו כן ישנם גם שכירים במקצועות שהביקוש להם נמצא בעליה מהמהדה לפני המלחמה ואחריה (בין השאר בענפי מתכת ואלקטרוניקה, מכאני מלונותיה לפי־ של מגיעים עתה להכנסות שבראוטכיוניות). כמו כן ישנם מקרים רבים של קידום אישי טבעי.

אך כהנהג כללי של ההתפתחויות במייחד אצל השכירים, ניתן להצביע על ירידה בכח הקניה. זוהי ירידה אשר לא תתבטל גם עם תשלום תוספת השכר המובטחת בחודש יולי. גם התוספת של כ־300 ל"י לחודש, שהיא ברשימה לפיטעמעות, אינה מחזירה אותנו לרמה של ספטמבר 1973, אשר כנראה היתה כנראה כמו לאבו יכולים להרשות לעצמנו.

אמצעים כואבים

סילוק הטעות האופטית איננו בא, כמובן, כדי לשלול את הצורך בצעדים לתיקון מצב המשק. ברור לכל שהמצב הוא ללא נשוא. זאת הן בתחום מאזן התשלומים שבו נגיע השנה לגרעון של 3.3 מיליארד דולר; והן בתחום האינפלציה שבו אנחנו נוטים השנה לעליית מחירים כ־35 אחוזים ואולי אף יותר. אם לא יינקטו צעדים על מנת לייצב את המצב ולא יהא צד מכוס כפני מיתון ואבטלה. יש אף להצביע על כך שישנה השהייה בהפעלת אמצעים, שכן כל השהיה רק מרעה את המצב וגורמת לצורך באמצעים חריפים יותר.

שיח הרבי מיבלונה, מייסד כפר חסידים

מאת ש"ין

הרבי הזקן מכוצק המשיל את ר' יחזקאל מקוזמיר, מתלמידי „החוזה" מלובלין, לציפור אחת־יחידה בראש הגג המתבודדת בפרוסיה לעין כל. אף הוא בתוך קהל רב המקיף אותו ובו בפרק שרוי בדד.

נינו של הרבי ר' יחזקאל, הנקרא בשמו, ר' יחזקאל טויב, הרבי מיאבלונה, מייסד כפר־חסידים לפני קרוב לחמישים שנה, פעלו נישא בפי כל כמחדש עליית החסידים, שראשיתה על־ידי תלמידי הבעש"ט, בעוד הוא כאילו מתבודד כל הזמן בקרן־זוית.

ראשון לאדמו"רי פולין אחר מלחמת העולם הראשונה שעלה לארץ־ישראל בראש חבורת חסידים והקימו ביג'ע־כפס כפר בעמק זבולון, הוא כפר־חסידים בכשקיו הנוספים בר. יצא בשליחות הכפר לארצות־הברית, שבה הוא שוכן עד כה ובעילים לא השתמש במקום־ישיבתו בגלימת אדמו"ר.

בראשית מלחמת־עולם השניה התגייס למלחמה בצר־הצורר הנאצי, שלטונות הצבא האמריקאני עיכבוהו ביהדה של בתני אוניות־מלחמה במספנות הצי בסביבת לוס־אנג'לס. הרבי מיאבלונה התגייס בגיעצא לצבא, עבד שנים מיספר כפועל מגוייס לבניית כלי־שייט. השתחרר הוסיף לעסוק באותה העבודה לפרנסתו.

לפני חודש ימים הגיע לביקור בארץ, כדרכו בכינעא. ראה את כפרו כשיגשגנו. שבביתם ובביביהם של חסידיו מעבדים את שדותיו הגרותבים, ובעיניו בדלק אור. אתמול חזר לגולה.

הרבי מיאבלונה, שהיה כבן שלושים בייסדו את כפר־החסידים, זקנקן שב עוטר את פניו העגולים, כפוף במקצת. ועיניו התוססות בחבות. איש שיחה. קולו שקט, דיבורו עינייני, כשמפעם לפעם שתי כפות ידיו חובקות את ראשו להזכר בפרקים, שמות ותאריכים, מימי יסוד כפר חסידים. „זמן רב עבר, כחמישים שנה, ולא קל לזכור הכול". אומר כמתנצל ושוקע בתוך עצמו כעדה, מבסיו המהורהרים.

הפיכה וגורמיה

מה היה המניע העיקרי של הכריתה, לעזוב את חצר האדמורית באבלונה, מורשת השושלת, ולעלות לארץ־ישראל כחלוץ להקים יחד עם חסידיו ישוב חקלאי בארץ־ישראל?

לכאורה זו היתה הפיכה בסדרי־חיים תקינים, שהרי הציונות לא חדרה בתוך עולם החסידות, ואילו מבין רבנים נודעים התנגדו לה. גם אני לא הייתי ציוני במובן האירגוני. לא השתייכתי לתנועת־המזרחי, אלא ביתנו, בית קוזמיר־יאבלונה היה כוחבים בחיבת ארץ־ישראל ויישובה. אבי, הרבי ר' יעקב, זצ"ל (בשפת דיבורו הצביע על צילומו, יהודי נאצל, בהדר־פנים, עטור בעל־פרהה), היה אוהב־ציון נלהב. וקולו רעד בהזכירו שלוש פעמים ביום „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים". מפעם לפעם אמר: יהי רצון שאהיה עובד פשוט בארץ־ישראל. לאחר מלחמת העולם הראשונה שרה הרשה, שהגאולה הצפויה מתקרבת ובאה קימעא־קימעא. אלה ימי אתחלתא. נמצא, החלטתי לעלות לארץ ולהתיישב בה כעובד אדמה, לא היתה מעין הפיכה מהאומית אלא תוצאה של מורשה התפתחותית.

שלי יספר במקצת את שורש החלטתו בבית האדמו"רות קוזמיר־יאבלונה.

הוא הגביה את קולו ואמר כלוחש: הענוה היא ביסוד הבית. אבי־זקני הרבי ר' דוד־צבי מנייסטאט. בנו של הרבי מקוזמיר, פעמים מיספר אבי למקורבים, שהיה כצריך להיות חסיד לאדמו"ר בעל צורה מלהיות בעצמו אדמו"ר. לאחר פטירתו בגיל צעיר ירש אביו את מקומו, שגם הוא בענוותו ראה הנהגת ציבור כרבי למעלה מיכולתו. אבי היה מגיד תורה בעריכת השולחן, גם רשם את הגיגותיו בחסידות. פה לי: כל מה שאני מגיד ודורש לעצמי אני עושה, ולא לחסידי, וכתביו היו גנוזים באמתחת המגורה ואבדו בשנות השואה. אבל הן סבי והן אבי, שלא ראו את עצמם בבחינת „צדיק גוזר והקדוש־ברוך־הוא מקיים", לא פרשו מהאדמורות מפני הכבוד לייסדי השושלת. הם חששו שבא יש בכך משום עלבון לאבות. אף אני, בן יחיד להורי, לאחר פטירתו של אבי, נטיתי לא לקבל את האדמורו"ת, ובערב ראש־השנה אחד עזבתי את הבית ונסעתי לאחד מצאצאי הרבי מטריסק, שהיה מקובל על אבותי. אבל חזרתי. קשה להיות „המלך האמיתי" של יהודים. בעלייתי לארץ־ישראל היה גם מעצא לרצון אבותי ולרצוני. ברצוני להוסיף שאבי הזמין תלמיד־חכם מובהק ללמדני תורה, גמרא ופוסקים, גם שולחן־ערוך. אך אמר לי, אל תשמש ברבנות, כאמור בפרקי אבות, „אל תעשה עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחפור בה".

פגישות עם ר' ישעיהו שפירא

מי יזם רכישת קרקעות בארץ למטים כפר להתיישבות־חסידים?

היוזם היה ר' ישעיהו שפירא, בנו של הרבי מגרודזיסק. הוא היה המצדד הלכה למעשה. בקיץ שנת תרפ"ד בא מן הארץ, בה התיישב בשנת תרע"ט, ובשהותו בפולין בא בדברים עם חוגים חסידיים בדבר עלייתם לארץ־ישראל. כשיחותי אתו מצאתי מה שביקשתי, איש כלבבי, מחוזן ובעל נסיון, חלוץ מבית רביים, דומה היה לי כאילו אני כבר בפרוזדורה של ארץ־ישראל. שמעתי את תכניתו, שנתקבלה על דעתי, ובאגודת אל חסידי יאבלונה, רובם אנשי מסחר ומלאכה, הזמנתי אותם לשיחה על עניני ארץ־ישראל בשטיבל חסידי בוורשה. כמה מאות חסידים נענו להזמנתי ובאו לאסיפה. אמרתי להם בערך כך: באתי לכלל הכרה ודאית שאין לנו מקום בגלות פולין. הגויים מצרים את צעדינו, ויש לקדם את פני הרעה בעליה מרצון לארץ־ישראל. נקרב בידינו את הגאולה וד' יהיה בעזרנו. בשטיבל של יאבלונה מתפללים כאלפיים חסידים. יהיו הם חלוצי תנועת־העלייה של רבבות חסידים לארץ־הקודש. מבחינה מעשית הבאתי בפניהם את הצעתו של ר' ישעיהו מגרודזיסק.

מה היתה תכניתו המעשית של ר' ישעיהו שפירא?

תכנית פשוטה: אנו נקנה אלפי דונאמים קרקע, מחירו של כל דונאם שלוש ורבע לירה שטרלינג, תמכור חלק מהאדמה במחיר של חמש ורבע לי"ש הדונאם. ברווחים נקים אוהלים וצריפים, נתקין צרכות מים ונקח הביצות, וזכום ישאר לסיוע כספי בחודשים הראשונים. ר' ישעיהו הוסיף להציע שותפות בין ממון לעבודה בין אנשי שלומנו ישנם אמידים, ישנם בעלי הכנסה מבוססת וישנם סוחרים זעירים ובעלי־מלאכה שביציאאים להמם בצימצום. בעלי הון יקדימו להשקיע כספים לקניית נחלה, בעוד סוחרי הון יקדימו בעלייתם לעיבוד האדמה. העבודה תקנה להם זכות חברות באגודת המתנחלים. וכך, שלב אחרי שלב, נעלה כולנו לארץ. בפגישה זו נוסדה חברת „נחלת יעקב" של חסידי יאבלונה להתיישבות בארץ־ישראל. באותו זמן נפגש ר' ישעיהו גם עם קרובו הרבי ר' ישראל אלתר הפוסקיין מקוטנצק ועוררו לייסד אגודה להתנחלות בשם „עבודת ישראל" שתכניתה כתבניה אגודת חסידי יאבלונה.

יוצאים לדרך

מה הניע את החסידים לעלות לארץ?

ראשית, אהבת ארץ־ישראל שקנו ביאבלונה. שנית, האנטישמיות בפולין והגזירות הכלכליות נגד היהודים. „גדולה הסרת הטבעת" המיסים שהטיל שר־האוצר הפולני גראבסקי על אנשי־מסחר יהודים הרסו את עסקיהם. השוטרים היו מחרימים כלי־בית, סדינים וציפיות לגביית מיסים. יהודים התרוששו. לכן החליטו לזרז את עלייתם לארץ־ישראל. סח לי החסיד חיים־לייב אוסטרי, שהשוטרים רוקנו את ביתו מכל חפציו.

אימתי היו צעדים ראשונים לביצוע ההתיישבות?

בחודש אלול, תרפ"ד, יצאנו בדרך לארץ־ישראל, שלושה במספר, ובאותו פרק אף יצאה משלחת חסידי קוזניץ למטרה זו. נפגשנו באניה ובשיחות הדדיות אף נרקמה ראשית תכנית־הבנינה של שתי החבורות לגוף התיישבותי אחד. הגענו לירושלים והתאכסנו במלון ווארשבסקי. הפגישה הראשונה היתה, כמובן, בבית ר' ישעיהו שפירא, שבימים ההם התגורר בשכונת הבוכארים. בראש השנה התפללנו בשטיבל של הרבי הזקן מהרוזר־בין, שנפטר באותה השנה, בעל מדרגה באהבת ישראל וארץ־ישראל. באחד מימי החג בקרתי בכותל המערבי. דברי על הביקור ליד שריד מקדשינו נתפרסמו בקובץ בלשון אידיש: „פולישע יידעך". ר' ישעיהו שפירא הפגיש אותנו עם ד"ר אגרנובסקי מחברת הכשרת הישוב. בתיווכה בינינו לבין הערבים בעלי הקרקעות, ואחרי משא־ומתן ממושך נקננה נחלה רחבת־ידיים של עשרים ושש אלף דונאם, בעמק זבולון, ליד דרך הגויים העתיקה ועל גבול נחל קישון. לא אני ולא הרבי מקוזניץ היינו מומחים לקרקעות. אבל בעלי מקצוע אמרו לנו, שאדמת הארבאק', האדסיה ושייך־אבריק, אחרי ניקוז הביצות ועיבוד מתוקן יניבו תבואות, ירקות ופירות בשפע רב. ראינו את השטחים השוממים, מכוסים קוצים הדרקונים, ולא נפלה רוחנו. האמנו, שאדמה זו תהיה „נחלת יעקב" לחמש מאות היהודים שהשקיעו כספים בחברה.

ליל תלאות

מה היו חבלי קליטה בארץ?

חזרנו לפולין והתכוננו לעלייה הבאה, כדי להתיישב ישיבת־קבע במקום. קבענו תאריך הנסיעה, ואדש אדר תרפ"ה, גם הוכנו כרטיסי רכבת וכרטיסי האניה. יום לפני שיצאנו לדרך הסתכלתי בדרכון שלי ונתברר, שפקע תוקפו ויש להאריכו, דבר שהיה כרוך בזמן של שבועיים־שלושה. החלטנו לא לדחות את הנסיעה ועל הגבול מסרנו לבדוק את כל הפאספורטים יחד, שאיש את כולם ללא איבתוק העדר הארכה זמן בדרכוני. ראינו בכך אות, שעלייתנו רצויה ואין מעכבים. דרך נמל קונסטאנצה של רומניה הגענו באנייה לחיפה. ולא שהיה מרובה, יצאנו כולנו, חמש־עשרה משפחות צעירות, הורים וילדים, למקום התנחלותנו בעמק זבולון. עבודתנו הראשונה היתה הקמת אוהלים מיספר ללינה, להנחת החבילות ולהכנת אוכל. עייפים מטלטולי־דרך התכנסנו באוהלים לשינה. באותו לילה ראשון בשטח, שראשיתו מזג־אוויר אביבי רגוע, בחצות ירד גשם שוטף מלווה סופה, שהפילו כלהנאות, עקרו יתדות וקרעו יריעות האוהלים. ראינו בגשמי זעף בעונה זו סימן לעבודתנו בנסיון. ללא אומר הדברים שלבנו ידוע בוודע ויצאנו בריקוד ובשירה עד עלות השחר. מטר סוחף, סערה כשהגילה, יללת תנים, רעמים וברקים, ואנו ברקוד ובקולות שמחה: „אם אין אני לי מי לי, ואם לא עכשיו אימתי". כך לחמנו בגשם ובקור, בבוץ וברוחות, לאמיתו של דבר. להכת בושש מפני הירהורי חולשה ואכזבה. זו היתה סבילת־צער ראשונה. לאור החמה ראינו את עצמנו רטובים, מקוטטים ומזוהמים. כמוצאים מן הביצות, ובעיניים ביצנית של תורת־חיים. התנסינו בליל־תלאה ראשון ויכולנו לו. עד היום עומדים לנגד עיני פניהם העייפים השמחים של יצחק גליקסון, מליצק ואחרים. זו היתה דרגת החלוציות בימים ההם. אחרי תפילת שחרית והסעודה מסדירי המזון יצאנו לעבודה: אלה חפרו תעלות לניקוז בית־הביצות. אלה הלכו קני־סוף, עשבי־בר וקוצים, ואלה הקימו מחדש אהלים וגם צריפים. כך עבדנו בזמן הראשון. כשבוע לפני הפסח הגיעה קבוצה שניה. סדר־פסח נערך בחוץ, תחת כיפת־שמים זרועה כוכבים. ליל־שימורים של חסידי יאבלונה על אדמתם בעמק זבולון.

יסודי ארץ־ישראל

הרבי מיאבלונה נח במשפטים מקוטעים על יסורי הקליטה של המתנחלים: מחלת הקדחת לכל צבעיה ומחלות קשות אחרות פקדו אותם. חוסר תזונה ותנאי־שיכון קשים. לעתים היו נאלצים לצאת רעבים וקודחים לחרישה ולניקוז. ביכות בשמים היה נחל קישון עולה על גדותיו ומנתק אותם מן הסביבה, ללא יכולת להביא להם תרופה. אחד המתיישבים חלה ומת. כעבור זמן קצר מת ילד מהכסה נפטר. בו בפרק התביר המשבר הכלכלי בפולין, שגרם להידלדלות של החברים האמידים באגודת ההתנחלות ידם קצרה לסלק את החובות לבעלי הקרקעות. הכביה גרירה חיכוכים פנימיים. בצר להם פנו אל המוסדות הלאומיים, שסילקו את החובות וצירפו את המתיישבים בציוד משקי חלקי. בסוף שנה תרפ"ה עלו למקומם הרבים. הקימו צריפים, חילקו את האדמה בין המתיישבים והתכוננו לעבודה החדשה אחרי החגים.

כמה זמן עבר עד שהמתיישבים נכרו על מצוקתם?

זמן לא מועט. היה מחסור רב באמצעים, כדי להחזיק מעמד. עשרות עזבו את המקום. מהם ירדו לפולין ומהם עברו לערים. היתר החזיקו. אישים רבים באו לבקרנו. כגון ייטבין ובאלפור, ביאליק ואחד־העם. שביקשו לראות איך נקלטים יהודים־חסידים בהתיישבות חקלאית. באחד הימים בא לביקור הבארון רוטשילד הזקן. הוא שאלני: מה מצבכם? אמרתי לו: הרעה רעה, אך רבונו־של־עולם לא יעזוב. הבארון מלמל, ודאי, ודאי יעזור. הוא נתן לנו שלושים אלף לי"ש והורה לאנשיו לספק לנו כלים חקלאיים גם לבנות גשר על הקישון ולחבר את הכפר בדרך סלולה לכביש המרכזי. המצב שיפר לא בעט, אך הכפר מרב הגיע להתבססות כלכלית. כאחראי למשק הכפר היהודי מוצא את סיפוקי בשעה שעבדתי עבודה גופנית בשדה. הנביה ...ה אוהי. כל ימי אני ניהנה בעבודה של יגיע־כפים. בהכת הקשיים הכלכליים של הכפר יצאתי לארצות־הברית, כדי להשיג סיוע בכפר. לא הצלחתי ביותר בשליחותי. החסיד כסקרבוביץ, ר' יצחק גרשטנקורן, מייסד בני־ברק, בהתגוררו בארצות־הברית הצליח במגביותיו למען עירו. ואילו אני לא ידעתי לארגן את המגביה כראוי. היה חסר לי מנהל מוכשר. בימי הקשיים הייתי לפעמים שואל את עצמי: האם נכונים דברי הסיר באידיש: „אין די מאכע ליגט די ברכה". — בהקושה שורייה הברכה, לאחר סבל כה רב על המתנחלים? הזכן איפוא את דברי הסיר. ראה כפר־חסידים של היום.

אהבת חינם

איזו המשפט ביוצבת חסידית יאבלונה? —

ביכים ההם הסמכו הלויים שעמלו לבנ... במקום כבף לקניות פנימיות. על התליים היה ...ים: „באהבת חינם תיבנה ארצנו". זוהי ...יאבלונה על רגל אחת. נפגשתי עם הרב ...באור כדעותיו, שאמר לי פעמים מיספר: ...בעון שנאת חינם חרב הבית, בזכות אהבת ... יבנה הבית. לבנו לפתוח את הדלת לכל ... על התלושים. ברוח זו היה מדבר גם הלכי ... הוביך. יהמו חטאים ולא חוטאים. יש לקרב ולא לרחק. אהבת־ישראל כשכוסה בין היהודים החוש ... אותנו בכבלנו המדיני והכלכלי. על אף שנאתם של הערבים ואיומיהם אני בטוח, שהמצבבות הגדולות, הקואליציות בבניצת מלחמה גרעינית, ... יכלו מלחמה נוספת או כאחרונה. הנני כאביב ... שגם הערבים יכירו שארץ־ישראל לעבר אינגו ... מכאן ובכופרים־ישראל יהיו מוכרחים להתליש עם ... קיומנו. עם קיומו של עם כאחד, הכונה את ... אויבו בשפע של אהבת־חינם.

בתורתו של הבבא, ר' יחזקאל מקוזמיר, ... אנו כיצאים דברים המציינים את דמות הבית. הרי אימרה אחת: אם רוצים להחליט שלא כדרך הטבע יש לעשות מצווה בהתגברות ללא כדרך הטבע. הקדוש־ברוך־הוא ישלם מידה כנגד מידה. והרי אימרה שניה: תפלותו על האדם מישראל היא לתקן איזה דבר. לפעמים עוברות שנים רבות ואין האדם יודע מה יש לתקן. לכן ישתדל לעשות מעשה טוב, שמעשיות תיקונים רבים מדרכה, והוא הדבר שעליו לתקן ויבשבילו בא לעולם.

עיטורי

סופרים וספרים

כתב עת לבקורת ולפרשנות

מאת י. בן־יהושע

בימים אלו הופיעה החוברת החד־שה, הכפולה, של כתב העת לספרות, לשון, להיסטוריה ולאסתטיקה, של אוניברסיטת בר־אילן, ביקורת ופר־שנות 4—5. גם אם אין הופעת ה־חוברות סדירה דייה, כבר קבע כתב העת מקום לעצמו בביקורת הספרות העברית. שהרי עד לפני מספר שנים לא היו בנמצא אכסניות מדעיות למקצוע זה, וגם מכאן הופעת כרכי הספרות באוניברסיטת תל־אביב, ה־ביקורת והמחקר המתפרסמים בהם, מצטמצמים לזרמים מסויימים בלבד בביקורת הספרותית. כתב העת בי־קורת ופרשנות נועד אפוא למלא את החסר בביקורת הספרות שאינה סטרוקטורלית, או פורמליסטית ב־כוונתה.

ועוד: מקום בכתב עת זה גם למחקרים בתחומים הגובלים בבי־קורת ומאירים אותה, בתחום הלשון ההיסטוריה והאסתטיקה, ולא לבי־קורת המצומצמת בלבד.

בחוברת הזו חמישה מרכזים המחק־רים במוקדים הבאים: יצירת ש"י עגנון, שירת ימי הביניים, ספרות ההשכלה, יסודות בשירה ובפרוזה.

יצירת ש"י עגנון

העבודות ביצירת עגנון נכתבו ב־שיטת הספרות המשווה: השוואה אל יצירות מספרות אחרות והשוואה בין יצירותיו השונות של הסופר עצמו. א' הראל־פיש בודק במחקרו „הבסתר כחלום בכתבי עגנון — עיון השוואתי" (עמ' 5־10) את השפעת הגומלין של מצבי החלום והערות ביצירות עגנון, וכן את מצב החלום בהקיץ שאפשר לחדור דרכו אל הנושאים העיקריים של יצירתו: הדרמה ה־היסטורית של גלות וגאולה, של ני־כור והשובה. סיפורי „ספר המעשים" משמשים כדוגמה עיקרית לשימושו של הסופר עצמו כחולם.

ב„שירה" ו„עד עולם" (עמ' 11־23) דן הלל ברזל ביחס הספרותי שבין הסיפור הסתום „עד עולם" ובין „שי־רה" לעגנון. בנוסח הראשון נאמר הסיפור „עד עולם" למנפרד הרבסט, הגיבור הראשי של „שירה" בידי גבריאל גמזו, גיבור הסיפור „עד עולם". מכאן מפתח לפירוש חדש ל„עד עולם". סיפור זה מורכב שכ־בות שכבות, ונרמזות בו השאלה ה־כללית על הכוח המניע בהיסטוריה, ביחוד בהיסטוריה היהודית, אם הוא כוח הרוע או ערכי הרוח. למעשה הסיפור הקצר „עד עולם" משקף את הרומאן „שירה", מנקודת ראות שו־נה: מנקודת ראות דתית, בזמן ש„שירה" דן בשאלה המרכזית מנקודת ראות חילונית. הבדל זה ניכר כמובן גם בתיאור הדמויות, ברמות הסמבון, בשימוש במיטאפורות, ובעיבוד ה־עלילה כאחד. עם כל זה מובנה ערכו של הסיפור הקצר ושל הרומאן, כל אחד בתחומו.

בעיונים ב„הפנים לפנים" לש"י עגנון גבי בילה רמרז־ראוך את כש־רונו הבנייה של הסיפור: העלאת האמת האיפיה של המספר מול ה־יצירה עצמה; סיפור נוסף של עגנון, „הנשיקה הראשונה" נידון בידי יהו־דית וייס, תוך כדי השוואתו אל סי־פורי ספר המעשים, ותוך כדי בדיקת נוסחו הראשון שבכתב יד.

שירת ימי הביניים

במדור שירת ימי הביניים מופיע מחקרו של יהודה רצהבי, שהוא הוליך במפעלו רב החשיבות על השוואת השירה העברית בספרד עם השירה הערבית. כאן נידון „אדם, עולם ומוות" שהוא דיון במוטיבים המשותפים לשתי הספרויות בזרם הספרות של ה„זוהד" (חסידות ופרי־שות). דימויים קרובים ההודים ב־יצירות השירה העברית בספרד מקו־רם בשירה הערבית של התקופה, ומובאים במחקר זה טורים מקבילים של עברית וערבית זה מול זה.

גבי יהודית דישון מנתחת במחקרה על „דברי האלה והנרדוף" את המקא־מה הסטירית של יהודה אבן שבתי על חמישה פרנסי הקהילה בסרגוסה שהעליבוהו. המקאמה מושפעת במי־דה מרובה מהספרות הסאטירית ה־ערבית, מהג'א. חיבורו של יהודה אבן שבתי סלל את הדרך לסאטירה של יהודה אלחריזי ושל התודרוס אבולעפיה.

במדור ספרות ההשכלה בודק י' פרידלנדר את המיטאפורה „אור" ב־ספרות ההשכלה העברית. למיטא־פורה זו היתה חשיבות מיוחדת ככלי דידקטי ובתפקיד שולי. דרך בדיקה דומה מפעיל צבי לה בבאמרו על מראות הזמנים — מוטיבים ודימויי יסוד בשירתו הנודעת של דויד רוקח.

מתחומים אחרים מובאים מאמרו של שלמה הרמתי: בחינה העברית הקלה ב„סיפורים יפים" של חיים פרילנדר; של דב לנדאו: הנסיעה בתחומות הזמן; של שרה כץ: דמות המספר ב„מגיד עתידות" לדויד שחר.

הקובץ מסתיים בסקירות מספרות המחקר והביקורת בידי נתן ולקנ־פלד. גם אם אין הפצת החוברות של „ביקורת ופרשנות" מבטיחה עדיין את הימצאותן בכל מקום שעשויים להתעניין בהן. אין ספק שכל חוקר ספרות הוגן ביקורת ימצא בו עניין רב. מן הראוי יהיה להבטיח את הופעת חוברותיו הבאות בסדירות יתר.

שיח אגדה

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר שיח אגדה מאת שבתאי רז, בריית עברית של־מית ליד קריית ספר, תשל"ד.

מסרת פרקי „שיח אגדה" אלה הבסדרים למקרא פרשיות השבוע, לקרב את הקורא לאוצר האגדה הנפלא ולהעמיקו מהינה וקסמה, אשר העשירו דורות רבים, את הג־יגם ואת חזונם של אבותינו והורישו להם אוצרות שירה ומחשבה.

המחבר מרכז כאן מבחר אגדות נבחרות ומשבצן לפי פרשיות הש־בוע. תחילה הוא מקדים דברי מבוא והסברה לכל אגדה ואחר כך הוא מביא את דברי חז"ל בלשונם. ומ־סעמים שיטתיים הוא חוזר ואת האג־דות סביב נושאים מרכזיים. ותחיל כיד מפרשת בראשית: על הכתוב „ויברא אלוקים את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו", דורשים חז"ל בקהלת רבה ז': בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והח־זירו על כל אילני גן עדן ואמרו לו: ראה מעשי מה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי הן דעתך, שלא תקלקל ותחריב עולמי, שאם קלקלת, אין מי שיתקן אחריך". ובמבוא מסביר המחבר מה נפלאה יצירה אלוקית ששמה אדם, שהיא הגדולה בפלאי הבריאה! ש־הרי נברא האדם כביכול בצלמו וב־דמותו של בורא העולם ובנשמתו גנוז ניצוץ אלוקי... הקדמונים אמ־רו, כי האדם הוא נזר הבריאה וה־יצירה כולה..."

והנה בפרק של עמדת הכנסת אורחים שנתברך בה אברהם, מביא המחבר את דברי הרמב"ם בנושא זה המוכיחים כי הסברת הפנים עו־לה על הכל: שכר הלויה מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אבר־הם והדרך החסד שנהג בה: מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותם ומלווה אותם. וגדולה הכנסת אורחים מהקב־לת פני השכינה וליווים אותם מה הכנסתם. אמרו חכמים: כל שאינו מלווה, כאילו שופך דמים".

ומסביר ומפרש המחבר: אמנם גדולה הכנסת אורחים יותר מהקב־לת פני השכינה. אבל ליווי האור־חים לדרכם אחר הארוחה — גדול עוד יותר. וכל כך למה? כי המל־ווה את אורחיו לאור ששוהו בצל קורתו, מעיד במעשה זה, כי קשה עליו פרידתו מהם..." ונוסף לכך, עיקר חשיבותה של מצוות הכנסת אורחים בסבר הפנים היפות, שב־לה בעל הבית לאורח. ועל רקע זה הסבירו חכמים את דברי שמאי ה־אומר: הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. כיצד? שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעו־לם ופניו זעומות וכבושות בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום, אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם (אבות דרבי נתן).

על הדרשות שדרשו חז"ל על ה־כתוב: „מדבר שקר תרחק". חוקי התורה מוכיחים את נפשנו כדברי חז"ל. „לא ניתנו המצוות, אלא כדי לצרף בהן את הבריות (בראשית רבה). ומידת האמת מסייעת לקיומו של עולם מתוקן, ומי שמקפיד על טיפוחה ושימורה של מידה זו, זוכה להגיע לשמירת הצדק. על האדם לע־מול שנים רבות כדי לרכוש את מידת האמת וחובה מוטלת על האדם לחנך את בנו שידבר דברי אמת. ועל כן. אמר ר' זירא (סוכה מ"ו) לא יאמר אדם לתינוק אתן לך דבר — ואינו נותן לו משום שבא ללמדו שקר. וכשמרגיל אדם לשקר, שוב קשה לו להרגיל עצמו לדבר אמת. ותהירה מזה: גם אם יאמר אמת, שוב לא יאמינו לו. וכדברי חז"ל במסכת סנהדרין (פ"ט) כך ענשו של בדאי (שקרן) שאפילו אומר אמת אין שומעין לו. ועוד אמרו חז"ל המדבר אחד בפה ואחד בלב, הקדוש ברוך הוא שונאו (פסחים קי"ג) וגדול כוחה של אמת, עד שאמרו: חותמו של הקדוש ברוך הוא, אמת (שבת נ"ה).

כך משלב המחבר דברי אגדה ב־דברי הנביא ומוסיף פירוש מדברי עצמו והדברים מתלבבים ונקבעים. הדברים נלבבים אנו מעיקים מן הכתוב: „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה): ואמרו חז"ל (ברכות ו') אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת". והוסיפו חז"ל במסכת סנהדרין (ד'): כל עיר שאין בה בית כנסת, אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה. ודרשו ב־ילקוט שמעוני: מה נחלים הללו, בני אדם יורדים לתוכם כשהם טמ־אים ועולים טהורים, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות. בני אדם נכנסים לתוכם כשהם מלאים עוונות ויוצאים מלאים מצוות. ועוד אמרו: גדולה תפילה יותר מן הקרבנות (ברכות ל"ב).

הבאנו את הדוגמאות המעטות ה־אלה כדי להוכיח, כמה יקרה וכמה מקרינה כל אבן טובה הקבועה ב־כתרה של כל אחת מאגדות חז"ל ו־מה יפה ונחמדה היא פי כמה וכמה כשיד זריזה יודעת ומצליחה לשבצה במסגרת דברי הטעמה והסברה יפה. וזהו הצורה החיצונית של הספר: אותיות מאירות עיניים, ניקוד כלא, וציורים אמנותיים מגדולי הציירים, המלווים את הכתוב.

מדברי הרב י. ל. הכהן מימון ז"ל — י"ב שנה לפטירתו

ברית הנצח בין ישראל לא"י

קשר נצחי נצחי, קשר שלא ניתן להינתק בין ישראל התורה, קשר של קיימא, גם בין יש־ראל הארצו, קשר שאין אנו מוצאים הדגמתו בתוך העמים האחרים לארצותיהם.

לפני אלף ושמונה מאות שנה בערך, כמאה שנה לאחר שרומי האלילית גלתה מאתנו את ארצנו, אמר אחד מגדולי חכמי ישראל: חזר הקדוש־ברוך־הוא על כל הארצות ולא מצא ארץ ראויה לישראל אלא ארץ ישראל. ואם תרצו אין זה פתגם בלבד, כי אמנם אין מקום במזרח או במע־רב, שיתאים לאופיה של אומתנו ותכונותיה, חוץ מארץ זו, ארץ־ישראל, ארץ זאת על פי תכונו־תיה וסגולותיה המיוחדות ולפי מצבה הגיאוגרפי המיוחד, בהיו־תה נפרדת משאר הארצות ע"י הים המדבר והרי־ההרים המקי־פים אותה מסביב, מוכשרת היתה מתחילת ברייתה להיות מרכז מרכזה של האומה היהודית, שגם היא נפרדת משאר האומות ב־תכונותיה, באופיה המיוחד וב־דעותיה הדתיות.

רבי יהודה הלוי, רופא, פילו־סוף ומשורר הגדול שהיה ליש־ראל בגולה ביום שנתהמה הגבר את, אמר: „אין לנו במזרח או במערב מקום תקוה, נחי עליו בטוחים" — חיפש ומצא רק רפואה אחת למחלת הגלות: לחזור ולהתיישב בארץ־ישראל. „חיי נשמות — אויר ארצך".

הסגולות המיוחדות אשר לארץ ישראל ושלפי אמונתנו העמוקה „חיי נשמות אויר ארצה" — הן שהכשירוה להיות ארץ נבחרת מאת אלקי ישראל עבור עם יש־ראל; ומאז, כאשר ניתנה לנו לפי תורתנו ואמונתנו ההבטחה האלקית, כי ארץ זאת תהיה לנו לאחוזת עולם, המקושרה אמונתנו בקשר נצחי פנימי עם אותה ה־ארץ שהיתה אחר־כן לארץ הקודשה גם לאומות ודתות אח־רות.

קשר זה בין ישראל וארץ יש־ראל הלך והתחזק בכל הדורות ובכל הזמנים, אם ע"י אנשי־הצ־בא של יהושע בן־נון, דבורה וברק, חיילות של בית דוד, גיי־סות של מלכי ישראל, לגיונות המכבים, גדודי הקנאים, ואם ע"י טובי האומה בכל דור ודור: חכמי ישראל בתלמוד ובמדרש, הרבנים בספרות ההלכה והאגדה, תרי הארץ מכבי עכבו בספרי־מסעותיהם עזרו לחזק את הקשר על ערכה של ארץ־ישראל, הדר־שות, הגאונים בבתי־הכנסיות ומדרשיות על גודל וחיבת ארץ אבותינו וקדושתה, הסיפורים על טבע הארץ ואקלימה, האגדות והמסורות השונות על זכרונותיה הקדומים ועל מקומותיה ההיסטו־ריים, המעשים והפעולות לטובת הישוב העברי על אדמת הקודש על־ידי גדולי האומה בדורות שונים, העליה של גולי ספרד ואחריהם — עליותיהם של יהודי ליטא, פולין ואוקראינה לפני מאה וחמישים שנה בערך, — כל אלו הוסיפו להדק אותו הק־שר הפנימי, האלוקי, שבין האו־מה הישראלית וארצה הקדושה־ההיסטורית, קשר אמיץ שלא ינ־תק לעולם.

מימות יהושע עד היום — לא חדל ישוב יהודי בארץ־ישראל

הנבואה היתה הראשונה לקרוא את הארץ בשמה האמיתי הנבצחי — ארץ־ישראל. זהו השם ההיס־טורי של הארץ, לכן נשאר שמה זה בפינו מימי הנביאים ועד הדור האחרון. בתוך ספר הנביאים שלנו מתגלית לפנינו ארצנו לארכה ולרחבה בכל שטחי גבו־לותיה ותחומיה, מחוזותיה ועריה יחד עם דברי ימיה. החל מן הכיבוש הראשון מימות יהושע בן־נון ועד העליה השניה מבבל בימי עזרא ונחמיה.

מימות יהושע בן נון ועד הדור האחרון, במשך שלושת אלפים שלש מאות וחמישים שנה בערך לא פסק ישוב עברי בארץ יש־ראל. גם לאחר החורבן הראשון על־ידי ממשלת בבל וגם לאחר החורבן השני על־ידי רומי ה־אלילית, ישבו יהודים בלא כל הפסק על אדמת־הקודש, ואלה שגלו לארצות נכר השתדלו בכל דור ודור להגדיל את הישוב היהודי בארץ־ישראל בכמות וב־איכות. להרחיבו ולהחזיק את קיומו. אגב: אני רוצה להעיר, שמעולם לא שימשה ארץ־ישראל כממלכה עצמאית אלא כשישראל משל בה.

לאחר שבאה רומי האלילית, זו שרדפה בזמנה גם את הנצרות והחריבה את מלכות ישראל, עמ־דה אומתנו בתוך האומות האח־רות — חסרת מולדת. בעיני עמי הנכר היתה האומה הישראלית אחר מחלה הנוראה כעדר נודד ותועה מחוץ למקומו וכך היה הדבר באמת — אלמלא היה לאו־מה זאת עבר מיוחד ותקוה מיו־חדת לעתיד. עבר מיוחד זה חי בתוך האומה וסובב אותה מכל עברים. כל יהודי, יהיה מי שיהיה בכל מקום שהיה, שמע את קולות העבר הגדולים, את קול השם המדבר מתוך הנביאים, ראה את תמונות העבר הנהדרות, את תמונת ארצו הקדושה ומתוכם שאב גם את תקוותו ואת אמונתו החזקה בעתיד. הוא האמין ומא־מין גם עכשיו, שארץ מולדתו זו תהיה שוב ארצו, מדינת היהו־דים בעתיד.

ציון מרכז היצירה הישראלית, מרכז הנבואה. היתה לנו תמיד כוכב מאיר בכל שנות נדודינו ובכל ארצות גלותנו. עוד מימי דניאל בגלות בבל ועד היום הזה, ואת אומרת: במשך שני אלפים שלש מאות וחמישים שנה, נהג כל אדם מישראל כשהוא עומד בתפילה — לכוון את פניו כלפי ארץ־ישראל. אגב: הערבים ב־הזדמנויות שונות מכוונים את פניהם כלפי מכה. הוא מקום קדשם ואין כל קשר היסטורי או קשר של קדושה בין הערבים ובין ארצנו זאת. ברם היהודי בתפילותיו, שלוש פעמים ביום, בשיריו ובמנהגיו, מדגיש בכל הדורות ובכל הזמנים את הקשר שבינו ובין ארצו ומביע את הק־וותו לחזור לארץ־עתידה. התקווה לחזור שוב את היה הצמצים, לא תחת שלטון זר, בארצה ה־היסטורית, היתה אבן־היסוד ב־נשמת האומה, שעליה נבנתה ונתקיימה כל היהדות שבגולה.

העליה לארץ — מצוה השקולה כנגד כל המצוות

העליה לארץ־ישראל ולישב על אדמתה היתה תמיד נחשבת ליהודים מצווה גדולה, שהיא שקולה כנגד כל המצוות שבתור־תנו. משום זה אנו מוצאים מכל דור ודור יהודים שהשתדלו והתא־מצו לעלות בעצמם לארץ יש־ראל, וגדולי ישראל, קברניטי האומה שלבבם היה ער לכל הנעשה בחיי אומתם היו גם כן מן הראשונים אשר בגעגועי־הם לארץ־ישראל היו משתדלים להגשים בפעולות ובמעשים. רגש ער־גונות, של כליון נפש וגעגועי נשמה היה נסוך בתוך לבם של גדולי ישראל לארץ ישראל והלוו בעלותם לארץ הקודש. בשירים באש־הקודש, היו מרבים לספר בשבח הארץ והיו משפיעים על השדרות הרחבות של העם שיעלו ויבואו גם הם לניר להם ניר בארץ אבות, כי כל אדם מישראל מצווה כפי הגבורה לעלות לארץ ישראל.

סיפורי מערבולת

מאת אברהם בלאט

מהלך רב ומלא משמעותי הוצג את המישור הריאלי וההחום הכמוס בסיפורי ישראל אורפז אשר התחיל בתיאור מציאות גלויה וריצבה („עשב פרא") ופנה אל היסוד הבדיוני הדפורמטיבי („שלש נובלות"). סיפורת זו — היא מורכבת ואפילו מתוחכמת, אך ככל שהיא מסתורית וסימלית במהותה היא אסתטית ופרציזית בסגנונה ובלשונה.

תחום סיפורי זה הוא גלוי עם היותו מכוסה, הוא נסתר עם היותו שקוף. ספורי אורפז שזורים מפרטי פרטים על דקתם ההמנהגית ההרבו־ניה בטבע בוהו ובוהים, ורק בעולמו של האדם עיימת מערבולת של יחו־סים מעוותים.

יצחק אורפז התחיל לכתוב בסגנון ריאליסטי בגרסי כי קיימה תקיות בעולמנו, כי מעשיו של אדם אינם לשוא, שיש להם תהודה לעומק של זמן ולרוחב של חלל, אלא שבמשך הזמן הוא יצר תבניות אחרות לפיה נבנתה תיזה סיפורית אחרת, ה־מושתתת על תהליך התפוררות של אידיאלים ושל זיקות חברתיות, ולכן גם גיבוריו בנויים על אופי מתפורר.

הריאליזם אצל אורפז הוא ההומו־ריסטי. מומו ב„עשב פרא" והדוד משה ב„קרן התאר" ובלהה ב„דמעות שנתאחרו" הגם יצורי מציאות חוש־נית מודעים לרחשי ליבם ולדמם ה־תוסס, אשר יד דמיונם תמיד על העליונה.

ישנה תמיד איזו אבן הרובצת עלי־הם, העוצרת אותם ומסתירה את זהותם, עד שחלה ההתפרצות של הפואנטה התודה. כל עת ההלוויה לא הזילה בלהה דמעה והכל הפך סביבה גוש אטום ויבש, עד שידה נתקלה בכוס המלאה ותשפכה על שמלתה החדשה. אז נקרע העגן בעל פניה והיא פרצה בזעקה: למה? הוא הדין בדמותו ההיולית של 'מוכר' המהלך דרך חוצם: „לעזאזל, כול־כם! מה אתם רודפים אותי?" או הדוד משה המשיך להציג את גבו־רתו הראוותנית מימי נעוריו עד שנשאר תלוי על צנור הביוב ללא כל רוח חיים. גבורים אלה משקפים באופן אובייקטיבי את עולמם הפנימי כאשר גון קריקאטורלי מוסיף להם סממן תיאורי.

ריאליזם זה מאפיין שלמות אנושית אצל הגבורים בנפשם. זהו ריאליזם מודרני מופנם המגלה באמצעות ה־חושים או בהתאמה בין המלים וה־רגשות, את המתח החבוי בהיים. „מוכר" הוא בחור גבוך בעל ארשת קרה ומסתייגת המכניע ביד ברזל את הסוס החמור, והצפע. הוא אינו מביט בפני איש אך עושה כל עבו־דה. הוא אינו מאמין לאף אחד, ודמו לוהט. גם משה ב„קרן התאר" הוא בעל תנופה וסיפורי מעלליו מן הימים הטובים הם שמורים אתו. גם הוא כהפש את ההרפתקה בעקבות תחושתו איך תאו עז מצח ודוד קו־ניים דוהר בדמו. אלה הם גבורים המגיעים לסבבי גבול, בחפשם דרך בסוד כדי להוכיח עצמם ולהפגין את נוכחותם. יצחק אורפז אינו נזקק לדרך מוסכמת, ולאחר סיפוריו הרי־אליים פנה לסמלניות ולדרכי הבעה שונות, כדי להדגיש לצרכי אפיון את תחבולותיו האמנותיות. הוא סופר קוסבי המשבץ דמויות ותהליכים נפ־שיים כדי לציין אספקטים חדשים של בחינות ורגשות, צורות וציפיות.

*

הקובץ האחרון של ספורי־אור־פז מייצב את התתך הסיפורי שלו, את ההסתכלות מן הצד, את מצבי השתיקה, או בגירסת הסופר עצמו — את הראיה של חסר הנמשך רגע, הכושר למתוח את הרגע הזה למשך של זמן, כדי לראות בו את המשב־עות הגלומה בו.

זה הסיפור של „ציד הצביה" אשר בו רואים הכל דרך פריזמה של צדו־דית. הפרופיל של הנהג, האשה, וב־עיקר הצביה, על רקע הרי אילת, הצוקים והזיזים. הטבע מציק פה על האדם, והוא מלא ציפיה, הצייד מחפש את הקרבן בין רכסי הרים. הוא עוסר מולו הוא כביש בו. אך הצייד הצליל מבהוקים והצביה ה־נרסכה — מצביעים על „התוך ב־יחס האדם אל הטבע. זוהי פגישה עין בעין בין אדם וטבע. השכים הם כאן כבדים. ההרים אדומים, ואין לאדם שליטה על הכוות. הוא קולע הצביה קלה הרגלים מההססת. ה־אדם מטפס אל ראש ההר, אך אל ראש ההר הוא אינו מגיע. הוא נשאר נכתר באחורי גבעות השחם. פריצת הטבע לתוך חיי איש ואשה בסיפור „גידושי" מבליט את הצד המאגי הטמון בנוף. האדם — בתפי־סה הפרובלמטית של אורפז, נמצא בהתנגשות מתמדת עם הטבע הסובב אותו. האדם הולך אל הטבע. ההרים השפתים כושכים אותו והאיש וה־אשה נמשכים בכח נסתר אל המרוחק שאין לו שיעור. תחילת ההליכה היא בכח, אך בדרך מתגרה החיה. השפן הקנים היבשים פוצעים את הרגלים, ואז האדם פוגע בחי"ה. הטבע מציק על האדם וממלא אותו צפייה. האדם (היסוד הרציונלי) מכה במקלו בקר־קע, חובט בסלע (וכאן צומחות אסו־ציאציות מקראיות) בעד שהאשה (היסוד האמוציונלי) קשובה לקל־מולו של נחל ונצמדת אל בשר העץ. החטא הקדמון, כמו אדם וחוה, נש־ארים צריכן גם בספרות המודרנית — כמודד להתנהגות האדם והתלומה הסתרי. אלא שנקודת הטבע ירדה לעלילת דימור בזמן החדש. המוטיב הישן נשאר, אלא שנשתנו בו האל־מנטים הסבליים.

בערכה התמונות בסיפור „התחנה" איננה מייצבת אצל המספר מסגרת קבועה. „התחנה" משקפת צללים שונים של אנשים באים והולכים. היא מצביעה על גלים אנושיים, בחו־שנו"ם הפורצים ההורסים לאן שהוא, עד שלבסוף הכול נפרד, כרפרוף ללא התבטאות ישירה וקונקרטית. כל אחד רוצה לומר משהו — אך בסיום הוא אומר זאת לנפשהוא. תמונות החיים היא מצומצמת, אך הפונקציה היא להנציח את התהליך ולהעלות אותו לדרגה קיים.

*

המעמד השלישי בסיפורי אורפז הוא ההרהור הפותח „עיר שאין בה מסתור", שהם סיפורים ללא רציפות בין הפרקים, מסימני ההיכר של תה־ליכי ההודעה, כאשר האירוע החי־צוני אינו משמש כי אם כפתיחה לאירועים פנימיים הנתונים לפרי ה־מקרה בלבד. זו הסתכלות סינופטית ובו זמנית המודגשת בצדי הגרוטסקה והאבסטראקט „באין צפרים ליד ה־כותל" „ושבוח האדוק" אשר אינם מקנים לנו תנופה סיפורית והוא סי־פור הכתוב ברוח הזיה, והלובש מימדים כפלצתיים. סיפורים אלה נטולים כימד היסטורי במקום שה־אבנים הם מוצק היסטורי. הנסיון הסיפורי הוא כדור משחק ללא הור־דעה ליהדות.

יצחק אורפז קורא דרור לכוח ה־דמיון שלו ומעלה בבואות של מצי־אות שאין לה ולא כלום עם מסגרת ארצית. האמנם אפשר להפוך כל הויה תושגית לתיזה סיפורית של יומרות מספיסיות? בהגותו של אור־פז כל ההויה האנושית מתפוררת, ואת הרגשת צולם זו הוא מכחיש ביצירה הסיפורית. אנו עדים למצב של חוסר אונים ואזלת יד, שהם ללא ספק תוצאה של השפעת סארטר ובעיקר אלבר קאמי. העולם בעיניו חסר „הגיון חוסר שחר, והבריחה היא — אומר נפתלי סתר — בדידות או בהילה. „העיר שאין לה מסתור" היא עיר לבנה כמו צרעת, של יחסי בני־דה האנס, האנשים יושבים בה מא־חורי תריסים מוגפים ואורבים זה לזה. בולשים בעינים, ומסתתרים, וקיימת איזו קוות באוויר. נפתלי איבד את המפתח (שוב מפתח עגנו־ני) והדלתות נסגרות בפניו. האדם הסגור מופיע כאן כבעל פנים ותאר־וות ומחפש מגע.

נפתלי סתר הוא דמות מהלכת על פני כמה סיפורים. השמות של גבו־ריו מסמלים תמיד את הסביבה. שפורץ — את יסוד ההתפרץ, וסתר את המסתור והסתירה. הבית — ביתו של אדם הוא כאן משובש. זה איננו מקום וזהו — שום מקום, או במטבעת לשון של אורפז „שומקום" של התוהו ובוהו, כשם שבעשיו הם שום דבר, או שום כלום. אין כאן שום מציאות אובייקטיבית, כי אם מונולוג פנימי שהוא בסימן הפיקפוק. זוהי הויה קרועה של אבנים תשופות, שאין האדם מוצא בה מחסה. אתה שומע כאן הדי האיפיקה האבסורדית, של קאפקה ובקט, של תפיסה פילוסופית כלילית. אלבר קאמי חתר למרוד בקיים „בבגפה", אבל אורפז מספר על חיים שאין בהם. גבורו האפיני הוא רווק („פגישות") איננו מש־היידי. אין לו ידידים בהווה, וספק אם היה לו בעבר. הוא גורר את גופו, את בגדיו, איננו הולך הליכה מרצון. הוא חש את הרגישות האנושית אבל היא מציקה לו. זהו עולם של המור־דוה של מחליפים בו עין — במתכת, וצבים — בפלסטיק, והמכונה עושה הכול. עולם של קונספציה, עולם של אי נחת, כאשר אינך מוצא את המגע עם הסביב, והכול נידון מראש. אתה מחפש את צלו של האדם, אבל אינך מוצא אותו. ואתה מוקף את עצמך אל פינתך. אל ההד של הקול היחיד — הבדידות.

*

זהו קולו של יצחק אורפז האכס־פרימנטלי המפורר ומחפש את ה־הוויה הנבססה. עולמו הסיפורי בנוי של הדפורמציה והשברו של האדם. אך מיהו אותו אדם של אורפז? האמנם הוא משקף את מהות האדם העברי בארצו. האמנם אפשר לראות את החברה הישראלית בסימן של עקורים מביתם ומעורערים בישותם? האמנם היא דמות הישראלי טרוף הלבטים תוגה וספק, ללא כל אחיזה בחלק אלוקי ממעל? אם הישראלי הסכובר הזה הוא דמותו האידיאלית של אורפז הרי הוא יותר יצור של דמיון, מאשר האדם היהודי בזמננו, על פיסת ארץ זו הלוחמים עליה יום יום ושעה שעה.

*) „עיר שאין לה מסתור" מאת יצחק אורפז, הוצ' „הקבוץ המאוחד" תשל"ג.

תמוז

מאת יעקב רימון

בתים
מוגפי־תריסים
עומדים
הוזים
עצומי־עינים.
תמוז רותח.

עץ
צנח חרוב
כהלך כושל
פס.
ם שותק
שפתו ילקק
כלב
משרבב לשון.

בצדי דרך
אבן גדולה
כבדת־ימים
תבוש.
קלפת חמה
צבה.

בתמוז
שפים טונים
מחוירים
על שברי לוחות
וחומה שקבקבה.
ויורדים בעצב
על ראש
עולם מתלהלה
שה...

(„לאור הכוכב הנ"ו, שירים, מאת יעקב רימון, עיר הדין (?), הוצאה: אפריים רימון, הוצאה מבהרת, תשל"ד)

שומר הגחלת

מאת הרב ד"ר צבי הרכבי

(על הרב יצחק־אייזיק קראסילשצ'יקוב, ז"ל, וכתביו)

נולד בתרמ"ח בקיצ'ב (רוסיה ה־לבנה) בן הר"ר דובער. למד בישי־בות מיר ושקלוב.

ברבנות: לפני המהפכה — בגאר־דיאץ' ופלך פולטבה. האדיך הודופה בחב"ד). אחריה — בפולטבה, וב־קרייקוב (פרבר קרמנצ'וג. „שפיר־חביד", כהגדרת שלונסקי המנוח ש־נולד בה, ב„ספר יקאטרינוסלאב". שיצא בתשל"ג בעריכתי). עד התר־פ"ס, שבה עבר למוסקבה ועבד בה כרואה־חשבונות. בימי המלחמה — בקראסנויארסק.

בתרפ"ו הוציא לאור את ספרו „הבונה" (חלק א') — חידושים על הרמב"ם, פולטבה, דפוס פטרובסקי (1926).

ב„שומרי הגחלת", שנערך ע"י הרב שאול־ביק עמר (ירושלים — ניו־יורק, הוצאת הספרים הארץ־ישראלית, התשכ"ו) פירסמנו מדבריו בהלכה ובאגדה.

מו"מ בהלכה בינו ובין מו"ר ה־גרש"י זוין שליט"א פורסם ב„מוריה" (ירחון בניו־יורק בעריכת הרב אהרן פיצ'ניק) בתשי"ב.

ב„שנה בשנה" להשתכ"ה. בעריכת הרב א. פיצ'ניק, פורסם חזונו: „יסוד התיקון לעתיד".

אגרת מכנו נתפרסמה ב„שבות" א', עמ' 59.

ב„מכתבי מחקר וביקורת" לר"ש אלכסנדרוב (הי"ד), ירושלים בע"ם: (תרצ"ב); א. ביק, ב„שבות" א': תרפ"ו (? — צ.ה.) נדפסו במכתביו ותשובות להם.

בספר שבכתב־ידו — חידושיו על הרמב"ם ועל הירושלמי יודפס בעזה"י בהקדם.

*

עליו — ראה: „שומרי הגחלת" לא. ביק ב„שבות" א', בעריכת יהו־שע א. גלבוע.

דמות־רב מקדמת־דנא, מן האח־רונות בבריה"מ. גדול בגנלה: נזקק לירושלמי ולגירסאותיו, ללא מנג־נונים מודרניים; מעמיק במחשבת ישראל; נאבק עם האידיאולוגיה של המהפכה בהחילתה.

גם עליו אגיד, כאמרי על הרב ר"ל לוין ז"ל ממוסקבה (שאר־בשרי, בן־עירי וידידי באמת): — „שומר גחלת התורה בבריה"מ שלא תכבה". במסירות נפש, על קדושת השם.

זכרו רב יצחק־אייזיק קראסיל־שצ'יקוב לברכה.

לפרשת השבוע

חקת

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (י"ט—ב')

לפי שהשטן ואומות העולם מו־נין את ישראל לומר, מה ה־מצוה הזאת, לפיכך כתב בה חוקה (רש"י מחז"ל) „מונין את ישראל" — מונים את אבירתם של ישראל, כי תרי"ג המצוות הן נגד רמ"ח אברים ושס"ה גי־דים, ונגד מצוה זאת לא מצאו אבר או גיד — לכן הם מק־שים; מה המצוה הזאת? (נועם אלימלך). יש להוסיף לפי המא־מר במדרש: אמרתי אחכמה — היא החוקה ממני (קהלת ז') זו פרה אדומה. הכוונה: אמרתי אחכמה — ידעתי טעם פרה אדו־מה, שהרי חז"ל אומרים: תבא אמה ותכפר על צואת בנה — אך: „והיא החוקה ממני" — שאין אבר נגדה בגופי.

(אמרי שפר לר"ש פרנקל בשם אביו)

קח את המטה...ודברתם אל הסלע לעיניהם (כ'—ח')

התורה נמשלה למים, שנאמר: „הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נ"ה) ולב האדם נמשל לאבן, שקשה להקוק בו דברי התורה הקדושה, לכן עשה ה' שלא נגדל במריבה, להוציא מים מן הצור ומן הסלע — ויכול היה להחדיר גשמים רמים, או לבקע מעינות בארץ — ולמה הוציא מים מן הסלע? כדי ללמד את ישראל דעת, שאפילו יצר לב האדם הוא רע, והוא נגר בפני להשביע התורה והמצוות, מכל מקום אפשר שבקדושת ה' יצליח, כמו שהוציא המים בוציא מים נגד טבעה בכ־ח ה', כך לב האבן יהיה מעוין ה־המתגבר במצוות ה'. אלא שב־תחילה קשה להמות את האדם אל התורה, לכן צוה ה' למשה ב־רפידים שיכה על הצור במטה, כי בעת ההיא היתה לבם קשה כ־אבן. ואולם בסוף ארבעים שנה, כשנתן להם הבאר, צוה רק לדבר אל הסלע — לא שיכהו — כי הוראה שהדור ההוא לבו לב בשר ובמעט עשיה תורה ומצ־ות, ועליו נאמר: ואתם הדבקים בה' אלוקיכם, חיים כולכם היום (דברים ד'—ד') והשכתו בני יש־ראל כמי קדש, חשב משה שהם כ־המים, ולמה לב אבן, לכן אמר להם: שמעו נא המורים, וכו' את שמתחם בא לכלל טעות, שלא חזו או דור דעה, והיה די לדבר אל הסלע, בלי להכותו.

(הכתב והקבלה, בשם מרב"ק)

והכיתם אל הסלע לעיניהם (כ'—ח')

למה בפעם הראשונה, ברפידים לא היה די באמירה, וכאן כן? כי דין הסלע היה כדין המשכן קודשה, שנשאר בו רושם מהפעם הראשונה, ולא היה צורך בהכאה (ר"א, בעל אבני נזר). הנה בה"י שיצא ה' לסתה, הכוונה היה משום, שידע כי שישראל יאמרו אל משה: מה לנו סלע זה, מה לנו סלע אחר ואם היה סלע אחר, יצטרך להכותו: אבל אמר: ודברתם אל הסלע, בה"א הידיעה, שהוא אותו סלע שמכבר, ולזה היה די באמירה בלבד. ברם כא־שר חיפש משה את הסלע בין ה־סלעים, וישראל הכע־סוהו — בא לכלל כעס ולכלל טעות — כלו־מר: שטעה ולא הכיר אותו סלע, שנזדמן לו — שהיה באמת אותו הסלע, שבפעם הראשונה — הכהו.

(שם משמואל)

יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל (כ'—י"ב)

העיקרים כותב כי חטא מש־ה מריבה היה, על שלא קידש שם ה', כאשר ראה כי העם צמא למים, וראוי היה לפעול במופלאות להוציא מים מסלע [illegible] ויבאו מים. ובאמת שיש להתבונן למה לא מצאנו למשה שיעשה דבר בלי צווי ה', כמו שעשה יהושע בגבעון: „שמש בגבעון דום", ואליהו בהר הכרמל, ושאמר: אם ממטר — ורק בקרח מצאנו שאמר בעצמו: בזאת תדעון כי ה' שלחני... אשר לו — הלא דבר היא... הראה, כי כל הנביאים, שהתנבאו... איננה באספקלריה המאירה, ובוראה נבואתם הם במשלים, מזה הלא כה [illegible] ... ואין השם שרתם בהם... אבל משה רבנו, שנאמר בפיו: [illegible] ... בכל הבית, [illegible] ... הבהרו — אלו עשה בכל כי־ נבואים [illegible] ... היו אומרים עליו שהוא אלוקים, ועבודתו, לכן לא עשה שום נס שלא בעצמו, רק במהלוקת קרח, שהתהרהו בעלה משה, לא חשב שיחשבוהו אלוקים, והראה כי מיתקן ה' עשה כל אלה, ואלו ... שבעה שנה אך ... שמעתי [illegible] ... היה בזה חלול ה'.

(מעשי המטה)

דרך המלך נלך (כ'—י"ז)

כלומר: אותו דרך שיבחר לנו המלך, שנלך בו כדי שלא נגרום נזק לארצו — אותו דרך נלך.

(מדרשי התורה)

ויאמר לא תעבור (כ'—כ')

בפעם הראשונה אמר לא תע־בור בי (י"ח), וכאן אמר: לא תעבור — לא תעבור כלל. כי רצה שלא יעבירו כלל, כי רבה משמשתם של ישראל.

(אמרי בלה)

ונירם אבד חשבון (כ"א—ל')

„ונירם" — כמו — אני רם (את א' מובלעת בנבא); כי שאו"... פר: אני רם, אבד חשבונו של עולם...

(אור המאיר)

ליקט: שלמה יהודאי

תקון טעות

בפרשה קרח, ד"ה: רש"י עוד־רה ה', אמר „ישראל" ז"ל: אצפיי שהוא לבדו מעל בוהרם.

שיחה עם פרופ' נתן רוטנשטרייך

הוגה־דעות בעת הזאת אל ידום

מאת נעמי גוטקינד

ההתרשמות העזה ביותר מן השיחה עם פרופ' נתן רוטנשטרייך וקריאת כתביו (בעיקר אמורים הדברים בהקשר לספרו האחרון: „זמן ומשמעות על קיום האדם ומידותיו" *) — היא מידת הת־עניינותו של העיסוק הפילוסופי בתרבות המדעית הטכנולוגית הסובבת של התקופה.

בניגוד לדעות הפופולאריות המעמידות את הפילוסופיה בצד העיון התיאולוגי והמוסרי, לבשל או אפילו העיסוק הספרותי ה„טהור" בצביונים אנושיים מיושנים „ולא רלוונטיים" למחצית השניה של המאה ה־20. לעומת מדעי החברה והאדם כמו הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה, הסטטיס־טיקה, הכלכלה וכדומה, מוכיח פרופ' רוטנשטרייך כי נושאיה ותכניה של הפילוסופיה „שייכים" למאורי מחשבה „לא פחות" מן המדעים האחרים, למצבו הקיומי וההיסטורי של האדם היום.

יתר על כן, הוא טוען, כי מראשיתה ביוון הקדומה היו קיימים „היחסים בין המציאות ההיס־טורית ובין הפילוסופיה". „המציאות התרבותית המדינית של יוון היא מקום הולדתה של הפילוסופיה היוונית, או — „הפילוסופיה המדינית של אפלטון משפעת באופן ברור וב־יודעין מהמציאות המדינית היוונית ...של עיר־מדינה, הפוליס".

והוא מסכם: הפילוסופיה מעלה קטע מסויים של המציאות ההיסטורית לרמה של דיון מושגי־עקרוני בלי לקפח את יחסה למציאות בקונקרטיות שלה (זמן ומשמעות, עמ' 27־29).

מכאן, קווים מקבילים לניתוח הפילוסופי ולבקורת התרבות בת־ימינו בהם עוסק רוטנ־שטרייך.

יחס ההכרה לערכים

כאשר בקשנוהו לציין את החידוש או התוספת האישית בעיונו לעומת גישות פילוסופיות אחרות, סרב להורות ביומרנות של „חידושים" סיעונו דן בניואנסים אחרים. הוא מסביר, למשל: יחס ההכרה לערכים. סוג הידיעה המיוחד הנקרא: ידיעת ערכים, ידיעה שגם האמונה הדתית מכירה בקיומה.

„בניגוד לגישה הרגשית אל ערכי חירות וקדושה למשל, או עזרה לזולת, הצלת חיי אדם, אני טוען שיחס האדם לערכים הוא רציונלי להכרה, שאפשר להתוודע על ערכים. אינני מקבל את הטענה: כך אני מרגיש... איני יכול להסביר למה... אדרבא, אני בא להראות שהאדם מתייחס לערכים יחס רציונלי־אובייקטיבי (מכיר בקיומם במציאות האובייקטיבית מעבר לאני הסובייקטיבי שלו) ולכן אינני יכול לטעון שהוא הציר היחיד של כל ערך. מרכז יקומו ותרבותו. בקורת התרבות המודרנית נובעת מזווית מיוחדת זו. אני מנסה להראות כי היחס האמיתי של האדם לעולם (לטבע) הוא דו־כיווני, אבל התנהגותו של האדם המודרני מתעלמת מכך, והיא חד־כיוונית, הכל כלפי עצמו ולמען עצמו. מה שכיניתי תרבות אנתרופוצנטרית, צרכנית".

ממשיך פרופ' רוטנשטרייך: „בניתי סיעון זה בראשיתו על ההיסטוריה, משמעותה, כצמד היחיד בתוכה ויחסיה עם ההכרה האנושית בתחום שזהו התחום בו מעמד האדם את חייו כשהוא חורג מן הרגע החולף של ההווה ומתייחס אל העבר ואל העתיד. תחום בו מצוי האדם לא כברשות היחיד שלו אלא כברשות הרבים, „אותה הרשות שבה נפגשים ביצירותיהם בני אדם רבים ומת־כוונים להשגת גיבושים שהם ניתוקים מרשות היחיד של כל אחד לעצמו" (שם, עמ' 23).

גיבושים אלה, מסביר רוטנשטרייך הם: — א) שפה, משפט, מדינה, כלכלה: ב) התהליכים בהם משלבים את נתוני הטבע בתוך הפעילות האנושית: ניצול אוצרות הטבע (ימים, נהרות, אטמוספירה) וחוקיהו (הבצאה המכוס) על־ידי המדע הטכנולוגיה.

קיומו של ערך האמת

החזרנו את הדיון לראשיתו ושאלנו: — „אם נקודת המוצא שלך לביקורת תרבות התקופה היא ביקורת האנתרופוצנטריות של האדם המודרני, הטוען למעמד אובייקטיבי של עולם הטבע ועולם הערכים (ובו האלוקות, בלשון דתית) והאדם בכל כליו לשפוט לנהוג צרכיו, נשאל, במצב של אותו איש אנוצנטרי: מהי ההוכחה לקיומה של הוויה אובייקטיבית זו? מאין לנו שקיימים ערכים..."

„מהו אבטיפוס של ערך?" ענה פרופ' רוטנ־שטרייך — „עקרון האמת. מהי אמת? תוכן המנחה אותנו כשאנו באים למסור דו"ח על מצב הדברים כפות שהם דו"ח שתהיה בו זהות בין המציאות לבין עצמו. העדות לקיומו של ערך האמת היא בעצם ההתייחסות לעניין, כלומר בעצם ההבחנה שלי שאני חייב למסור דו"ח ההולם את מצב הדברים. ברור, אינני יכול לומר שיש לי זיקה לעקרון האמת כמו זיקתי לעצם סיוי בהמציאות, לשולחן זה, לכסא עליו אני יושב. אחז דוגמא אחרת, כאשר אני בא לעזור לחבר במצוקה, דיקתי אליו, כלומר, ההבחנה העובדתית שהוא נתון במצוקה — תואמת לעקרון האמת. אבל בבואי להוציאו ממצב במצוקה, אני מודרך ע"י עקרון, או ערך אחר: למשל, טוב לב, חסד, הצורך בעזרה לזולת. יש לכן הבדל בין עקרון האמת לעקרונות החסד, טוב הלב וכדו'. בעקרון האמת — רק הדיוק במסירת הדברים מדריך אותי. בעקרונות המוסריים — עלי לתרגם למניעי הנפש שלי כדי להפעילם. וכאשר שמדובר על מעורבות נפשית, סותים בני אדם להשיב שערכים הם עניין סובייקטיבי. לבעשה אלה עקרונות וצוהי התנהגות אובייקטיביים, המביאים למעורבות אישית".

עמדת ציווי ותכנו

„כלומר, שאלנו, ההבחנה מכוונה לקבל קיומם של מציאות שמעבר לפה הפיבבה, ושהוא יודעת עליהם רק משום שהיא מתייחסת אליהם, בהיות קבלת קיומו של האי"ל, הלא־טבעה?

„אינני בא לומר שהערך הוא בשמים. אמנם — דת במובן מסויים היא פירוש לבשמים קל הערכים. נאמר בה: גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. שכן, היא טוענת: וכי יכול להיות צווי בלי מצווה? אולם, בתפיסה הלא־דתית, שאני מתאר בנושא הערכים, אני מעמיד את האדם בפני עמדת הציווי, ותוכן הציווי. אם יש או אין מצווה — אינני סבור שההגיון הפנימי של התודעה מחייב אותה לענות על השאלה. די בכך שהתודעה בבירה בכתוב הרוממנטי של הערך. והיא מתכוונת לפעולה, כתור שכזה. החיגד הערכי אומר: לא תגנוב. שכנותו בא מכוח ערך ההתחשבות בזולת, או זכאות האני לקניין שעיצב בעצמו ולא שקנגו במשיכה. כאשר שואלים לזהות המצווה של עקרון הלא תגנוב, עושים קפיצה מעבר להתוכן אל מי שאיננו נוכח למיל ההבנתה. אבל לפילוסופיה די בגמצוד של אני — הבנוה, והוא — התוכן, הערך, הצוו בלי להזקק לקפיצה האמורה. אין ספק, ישנה קירבה בהותיה עיונית בין ההשקפה שניסהתי ובין ההגיון של הדת, אבל הן אינן זהות. אחת מנקודות הקירבה היא בהכרה שכאשר יש רק האני עם בהותיה ורצונותיו הפגייים, רק האני ואפסי עוד — — אין מקום לדת ואין מקום לערכים..."

צבת בצבת עשויה

שאלנו: האין בקורת התקופה נובעת, אצלך, בגישה דיאלקטית־יהודית, כלי שהיתה נשתכחת מצוה הגישה הפילוסופית של העיון הפגותי שלך?

„צבת בצבת עשויה" ענה פרופ' רוטנשטרייך „אינני בטוח אם הגישה שלי לבקורת באה מכמי־ות הזמן או כהגות פריבציפיונית. פרליטה הביסוח שלי היא העבודה שגדולי הפילוסופיה הלכו בדרך דומה. עם זאת, לא בקרה הוא שאני שם אצבע, בבקירתי, על נקודות מסויימות בלבד. לכאל — התרבות הצרכנית. האדם המודרני, שמצא אפיק לפעילותו האינטנסיבית בהברה העולם, אומר כאילו בהתנהגותו: שהעולם ילך לקראתי. שיכרות אותי. ולא שאני אלך לקראתו. הוא היה כה עסוק במעגות הטבע, עד שהתחיל לאחרונה „לקהה המשגה" — לדרוש באופן סביל שהטבע יכרה אותו... אני הטבע, לעומת זאת, עבודה פעילה: התחשבות בטבע, בחברה, בזולת, בלאי אני. בכל תהוי ההתנהגות האנושית. עד כה, התפקרה התחשבות זו רק במדע המודרני. מדוע הטבע המודרניים בנויים על כך שהאדם איננו מירה היקום. אבל מדוע ההתנהגות וההתנהגות הטכנולוגית־החברתית־הפוליטית הנוכחית, מעידים על גישה הפוכה.

„אינני בא לנתק את הטכנולוגיה המודרנית, איני מקבל את הגישה המערבית־האמריקאנית של החזרה ליהודיה הפריבינציאלית הלא־טכנולו־גית. תביעתי היא שלא כל מה שהמדע גילה — צריכים ליישם בהתנהגה ובחברה. למשל, אם המדע הגיע לשלב בו מדבר על יצירת אדם במבחנה, אין זאת אומרת שצריך לעשות זאת. אם הביוכימיה והביולוגיה מסוגלים לשנות את מבנה האישיות ואת התכונות התורשה באמצעים כימיים — שאין פרושו של דבר שצריך להפעיל יכולת זאת. התרבות היום לא מבחינה בין האפ־שרי — למותר. היא נוטה ליישם אוטומאטית כל מה שמבציאה הטכנולוגיה ומגלה המדע. המאמץ ההגותי־הרציונאלי חייב לשכנע את האדם לרסן את יכולתו, זה חייב להיות גם הביזון החינוכי־המוסרי".

טיעון הגותי נגד ריצת הטכנולוגיה

האם מאמין הפילוסוף רוטנשטרייך בכוחו של טיעון הגותי, כמו ספריו, למשל, לעצור בעד ריצת־האמוק של הטכנולוגיה המודרנית? „אינני אופטימיסט קל" הוא אומר מפוכחות „ואפילו לא מול הופעה כביכול חיוביות. הנה קמה הת־עוררות אקולוגית, להגנת הטבע מפני מהרסין הטכנולוגיים, אבל גם היא נובעת ממניעים אנ־תרופוצנטריים מובהקים. האדם החל חס על הטבע כשהבין את סכנת הזיהום — לחייו הוא... ועם זאת, אני ממשיך במאמץ ההבחנה המושגית, משום שללא מאמץ זה, ללא נסיון להראות את הסיכונים והסטיות בדרך הגותית — אין שום אוריינטציה. זהו המינימום".

לאחר הרהור הוא מוסיף: „ברור שלדת, עקרונית, כוח מרסן רב כאשר להגות — אבל היא איננה תחום העיסוק שלי".

שאלנו: בבקורת התרבות הטכנולוגית האכו־טנורית, האם נמשכת גיבה של „העבר הטוב היתה", האם קיומו של האדם בדורות קודמים, טרם הציביליזציה האצות המגולחת שיש מצוד ושלא יותר?

„אינני גורס כלל שבעבר הזה „טוב" יותר. אבל ההווה, מכל מקום, מסובך יותר. ההויה האנושית הנוכחית מוצאה את עצמה בהרבה יותר כים וקצבים שונים בעת ובעונה אחת. אנחנו חיים, כבני אדם, במיקצב שקצב לנו הטבע, שקצב הקב"ה — מיקצב הגידול הטבעי של הנוף. ומאידך, חיים גם בטמפו המהיר של הטכנולוגיה, ביכולת המעבר המהיר ממקום למקום. אנחנו מודעים צדיין לריאליות המשפחתית, השבטית, הלאומית, ובד בבד גם חיים בתוך התרבות הפופולארית הבין־לאומית. אנחנו משוכבים בחיי היום־יום על סיגורתם, וכוסרדים עם זאת בחרדת הקץ של העידן האטומי. על כן, השאלות שאנו שואלים היום, אינן יותר עמוקות, אבל הן יותר מסובכות. וקשה יותר להתמודד איתן. אינני אומר שהמסובך עדיף על הפשוט, וגם לא: הבה נחזור לעבר... שישאלה שאיננה בת־ביצוע בין כה וכה; כמי שעבר הזכרתי: אני מאמין בחשיבות החינוכית לקיום האדם של הנסיון לריסון עצמי במירוץ הטכנולוגי, ובלי לתלות תקוה קלות בכוחם של מילים וטיעונים רציונאליים ברור לי שההוגה בעת כזאת — לא ידום. אסור לבוא בטענות אל התקופה — בלי להעמיד את הבעיות על סדר היום ולהבהירן. מאמץ ההבהרה המושגית היא הצו החשוב, הצו המוסרי, שבפני כל אדם הוגה."

*) הוצ' ספריית פועלים 1974.

* יצא לאור *

— ההבטחה, ספור, מאת חיים פוטוק, עברית: אופירה רהט, הוצאת בוסתן, ת"א, תשל"ד, 303 עמ'.

— שמי הוא אשר לב, סיפור, עברית אופירה רהט, הוצאת בוסתן, תל־אביב, 270 עמ'.

— הסיעוד ביהדות לטיפול נשיתי נכון, מאת הנלור [illegible], הוצאת עם־עובד, ספריה לאחיות, ת"א, 207 עמ'.

— התור האכזר, ספור, מאת ג'. פרטייב, ספריית דן הסכב של עם־עובד 111 עמ'.

— בית מקרא, רבעון של החברה לחקר המקרא בישראל ושל המחלקה לחנוך ולתרבות בגולה, — ניסן־סיון תשל"ד.

— הגות דגלן של שלוש תקופות, שני כרכים, אישים והגיונות ברור; זכרונות, מאת ד"ר יוסף קרוק הוצאת מחברות לספרות, מטעם ועד להנצחת זכר המחבר, ת"א, תשל"ד.

— סיני, ירחון לתורה ולמדעי היהדות, חוברת שבט־אדר תשל"ד, בעריכת יצחק רפאל, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים.

„חזקיהו המלך" ועוד מלכים

ראשי פרקים בתולדות השמות לרחובות בתל־אביב־יפו

מאת א. ז. בן־ישי

אורח תל־אביב מר משה רוזנברג, בהעירו …ת ב„הצופה" (כ״ב אייר תשל״ד) את קיפוחם „חזקיהו המלך" ושל שני גדולי־ישראל אחרים שבעון) „בר יוחאי ור׳ אברהם אבן עזרא" — …וובות בשמותיהם נמצאים לטענתו „בשולי …ר", בשכונת־שפירא, ולא במרכז העיר. לדבריו עוד לפני שבע שנים לעיריית תל־אביב, …ישה להעביר את „חזקיהו המלך" למרכז העיר, …נענה. התובע מקווה, ש„עכשיו (היינו בעידית …שה) יתוקן המעוות".

לכאורה, ראויה לציון־שבח העובדה, שמבין אלף אזרחי תל־אביב־יפו (לפי הסטטיסטיקה, …רוב) כיום, נמצא אזרח אחד הרגיש זה שבע …ם לכבודם של גדולי־ישראל קדמונים בעיר …ריית הגדולה, התובע וחוזר ותובע את תיקון …עוות", ואף־על־פי־כן טעונים הדברים הסברה. …י הזדמנות להביא לפני אזרחי העיר, המסב… …ן בבל, ראשי־פרקים בתולדות השמות לרחובות …ל־אביב, שמהם יוסבר אולי, למר רוזנברג, …ע אין לעקור ממקומם כמה שמות הזוקים …בעים שנה ומעלה) כחזקיהו המלך, בר־יוחאי …ן־עזרא ולשתלם מחדש ב„מרכז העיר" (שבו …כלל רחובות הסרי־שמות) בהיקף המתפתחויות הרחוביות בעיר דינאמית כתל־אביב אין בכלל …כזי אחד ואין „שולי עיר" נצחיים. אזורים …ר אתמול או שלשום „שוליים" — היום אי… …ם בעשים „מרכזים".

…והיים, כותיק תל־אביב (54 שנים!), המכיר …ך של הצרות־השמות העירונית במשך עשרות …ם, שהיה לו חלק־מה בשיום הרחובות ובסיומם …עלה מ־2000), רואה צורך להזכיר לטרעני־ …פות של גדולי־ישראל בתל־אביב, ראשי פר־ …מתולדות השמות לרחובות, המשולבות בתול־ …העיר עצמה.

…ונות־שכונות נבנתה תל־אביב

תל־אביב, ששת הזרבותיה הקטנים, הראשו־ …נתמתנו בתרס״ט—1910 על־פני שטח הקרקע …בל (109 דונאם), שנרכש כמה שנים קודם — לא תוכננה מראש בהיקף גדול, ובוודאי …בגדלה כיום. היא לא נבנתה ברציפות, אלא …נות־שכונות, רובן במרחק מסוים מן הגרעין …ביה, שנהגל ב„אחוזת בית" הוסב אחר כך …ל־אביב". ה„שכונות" הצטרפו במשך הזמן …וצמים לאחר מרים ממושך (ומייגע) ליחידה …זבית אחת, שהיא כיום העיר הגדולה המפוותה …י ארץ־ישראל.

כמה „שכונות" בדרום העיר — נוה־צדק …מ״ו—1886; נוה־שלום — תר״ן — (1890) — …ו לתל־אביב, והיו בעלות אופי שכונתי־ …וגני מיוחד, אך רוב ה„שכונות" — מספרן …ה מאות — הן רק שם טכני לקבוצות־בתים …ריות, שנתאגדו זמנית לשם רכישת קרקע …מת בניני־מגורים לשיכון המתאגדים.

…נה ראשונה שקראה …ות לרחובותיה

שכונת „תל־אביב" היתה הישוב העירוני …אשון בארץ־ישראל, שבין שכלולים עירוניים …ים קרא גם שמות לרחובותיו, דוגמת ערים …וקנות בעולם. בישובים אחרים בארץ, ובהם …רים העתיקות, היתה מציאת כתובת לפי „סימ־ …י מוסכמים", קרתניים, ולא לפי שמות מסוימים. …נה „תל־אביב", שמייסדיה היו ציונים ותיקים, …ם בעלי עבר פעיל בתנועה הציונית בארץ …שת הרחובות הראשונים של השכונה שמותיהם …אחדים מאבות הציונות החדשה: א) הרצל …בי הציונות המדינית); ב) לילינבלום (מראשי …תנועת „חובבי ציון" ברוסיה, שקדמה לציונות …דינית); ג) אחד־העם (אבי „הציונות הרוח־ …ית); ד) הבארון רוטשילד (אבי הישוב החדש …״י); ה) „השומר" (כתב־העת של פרץ סמו־ …סקין, אשר שימש שופר לרעיונות חובבי־ציון …תחיה העברית); ו) ר׳ יהודה הלוי, „גדול …אוהדי־ציון בכל הדורות).

בקריאת שמות לרחובות תל־אביב הראשונה, …זה מגמה כפולה: א) אפשרות למציאת כתובת, …דך ישרה ובלי עקיפין; ב) הצבת זכרון …זדים מאבות הציונות המדינית, הרוחנית וה־ …שית (בשלב מאוחר יותר נקראו רחובות סמו־ …ים בשמות־זכרון של אישי הציונות הדתית: …ב צבי קלישר, הרב שמואל מוהליבר, הרב …ב יעבץ, י. מ. פינס, ועוד.

…נות „הומוגניות" …שונות ורחובותיהן

כמעט בזמן מקביל להתהוותה של „תל־אביב", …והתקימה ממנה (בגבעות־חול מפרידות), נוסדו …י שכונות עצמיות־הומוגניות: א) שכונת „כרם …מנים" (נוסדה בתרס״ט—1909 על קרקע־חול …ע בחלקו גפנים, ומכאן השם „כרם"); ב) שכו־ …כן בעלי מלאכה" (נוסדה בתרע״ג—1913 ע״י …רצת הבתנים, יהודים שהחרו־ציון מן העיר …לטה שבפלך פודוליה (אוקראינה), בראשות …הדרכתו של מנחם שיינקין, רב־מטעם בבאלטה …וקן ציוני פעיל.

שכונת התימנים, שמתגבליה היו יהודים בני …ה, שקועים בעולם התלמוד והאישיות, קראה …חובות השכונה שמותיהם של אמוראים מגדולי …נאים, כנראה לפי סדר עדיפות מסויימת: … הזקן, רבן גמליאל, רבי עקיבא, ורבי מאיר …ם על־שם ר׳ משה אלשיך, המפרש־הדרשן …את מן המאה ה־16, והמשורר המקובל ר׳ …אל נג׳ארה מן המאה ה־17 — שני גדולים, …ביבים על בני עדות המזרח).

שכונת „מרכז מלאכה", שמייסדיה היו חניכי …ודר" הישן ושומרי־מסורת, ועם זה בעלי־ …כה המתפרנסים מיגיע כפיהם, קראה לרחובות …בונה שמותיהם של ר׳ יוחנן הסנדלר ור׳ יצחק …א — ללמדך, שטובה תורה עם דרך ארץ, …שר לו ליהודי להיות סנדלר או נפח וגם … בתורה (עוד שנים מרחובותיה קראה השכונה …מות סמליים — „רחוב העבודה" ו„רחוב מרכז …י מלאכה", שם האגודה שיסדה את השכונה, …י רחוב אחד בשם מייסד השכונה והרוח …ה שלה, מנחם שיינקין (האיסור לקרוא רחובות …ל־אביב בשמות אנשים חיים, יהיו מי שיהיו, …ע לאחר שהשכונה הצטרפה לתל־אביב).

כשהצטרפו השכונות, העצמאיות בראשיתן, …ל־אביב, היה אחד התנאים לא לשנות את …ות הרחובות שנקראו לפי משאלות המייסדים. …ן במשך השנים נשתנו פני הרחובות, ונתחלפו …י הבתים הדיירים, אבל שמות הרחובות …ארו כפי שנקבעו בראשיתן. מפעם לפעם הוגשו …ם לעיריית תל־אביב דרישות של יחידים …וצות" של קבוצות בעלים או דיירים חדשים …בת השמות ה„בלתי נוחים" (לא כל אחד היה …ן לדור או לרכוש נכס ב„רחוב הסנדלרים" ב„רחוב הנפחים", כביכול, והיו אפילו כאלה …ביישו איי־נוחות ב„רחוב העבודה" או ב„רחוב …י־המלאכה והדישו הסבתן לשמות אחרים. אך …ת־העיר בכל התקופות לא נכנעו לדרישות …וכות, ולא פגעו בשמות שקבעו המייסדים. שאינו יודע — אמרו — מי היה „ר׳ יוחנן …נדלר" (התנא־הפטריוט הגדול, בעל המימרה …גיה הנעוצה „גדולה ישיבת ארץ־ישראל מכל …צות שבתורה") — ילך וילמד!

„ירופאים" מתנגדים ל„שבזי" …ימנים — ל„שפינוזה"

לשם ההיסטוריה ראוי להזכיר: דרישות אזר־ …להסבת שמות רחובות ותיקים מטעמים של …נוחות" זו או אחרת — לא היו דרישות …עדתיות, או מתוך בורות־שבהם בהיסטוריה. …ל: כמה מדיירי רחוב שבזי (הנקרא על־שם …משורר הדתי המהולל בן המאה ה־17, פאר …ת תימן), רחוב שתחילתו בשכונת־התימנים … והמשך הזמן רחוב עורקי גדול במערב העיר, …כלם הרבת „אירופאים" — הגישו בשנות …4 עצומה רבת־חתימות לעיריית תל־אביב, …שה להסב את שם הרחוב העורקי הגאה, …רא בשם מתור של „איזה תימני" לשם חדש, …צל יותר. העירייה ענתה לאותם בעלי העצומה …שענות, והודתה כמובן את בקשתם.

מאידך, התלוננו — בשנת 1932 — תושבי …ב מפורים בשכונת־התימנים אל עיריית תל־אביב, שקראה לאחד מרחובות השכונה בשם המגונה „שפינוזה". אותה שנה מלאו 300 שנה להולדתו של הפילוסוף היהודי הגדול ברוך שפי־נוזה מאמסטרדאם, שהסעיר בזמנו את עולם המחשבה. כל העולם התרבותי חגג את שנת־הזכרון הזאת, ומעל במת האוניברסיטה העברית בירושלים הכריז מי שהכריז על ביטול החרם שרבני אמסטרדם הטילו בשנת הס״ו—1656 על שפינוזה בשל דעותיו האפיקורסיות. עיריית תל־אביב החליטה לציין את שנת הזכרון של שפינוזה בקריאת רחוב על שמו. מאין רחוב חסר־שם באזור מתאים אחר (קרית אוניברסיטה לא היתה עדיין בתל־אביב), הוצמד השם הזה לרחוב חסר־שם בשכונת־תימנים. תושבי השכונה, תימנים ותימניות, הביעו מחו־רוחם לשם הזה, ולא מפני האפיקורסות של האיש (יש להניח, שאיש מהם לא קרא את „המסכת התיאולוגית־מדינית" ולא את „ספר המידות" שלו), אלא מפני שהשם הזה דומה מאד בהיגויו לשם „ספונג׳ה", כינוי השגור בלשון הדיבור בארץ־ישראל לשטיפת רצפות, מלאכה שנשים עניות, בהן תימניות, היו עוסקות בה למחיתן (המלה „ספונג׳ה" נכנסה גם למילונים החדשים של „הלשון העברית"). לרגישות עדתית־סוציאלית זו נענתה דווקא עיריית תל־אביב בחיוב, גם כדי להפיס את דעתן של המתפרנסות בכשרות מיגיע כפיהן, וגם מפני שבינתיים, בזמן בירור התלונה, נתרחבה מפת תל־אביב צפונה, ונוספו רחובות חדשים חסרי־שמות. שפינוזה מצא את תיקונו ברחוב רחובות שנקראו בשמות פילוסופים יהודים בדורות שונים, בארצות שונות ובלשונות שונות, מהם גם מתנגדיו החריפים של שפינוזה (להוגי־דעות יהודים שיצרו בעברית, נתיחדו בתל־אביב גושי־רחובות מיוחדים). וזה הגוש שבו מצא שפינוזה את תיקונו, לאחר שנעקר משכונת־התימנים:

א) ידידיה־פילון האלכסנדרוני (יליד אלכ־סנדריה של מצרים, שחי בסוף תקופת בית שני. היה נאמן למסורת ישראל, אך ניסה להביא לידי פשרה ומיזוג את תורת ישראל עם הפילוסופיה היוונית; ב) ברוך־בנדיקט שפינוזה, מן המאה ה־17, צאצא לאנוסי ספרד, הוגה רעיון ה„פנ־תאיזם", המזהה את אלהים עם הטבע באחדות גמורה ובעצם אחד; ג) משה מנדלסון, פילוסוף יהודי־גרמני מן המאה ה־18, מתנגד חריף ל„פנ־תאיזם" של שפינוזה, ומדגיש בפולמוסו עם בני דורו, ש„הפילוסופיה הביאה לו חיזוק באמונת אבותיו"; ד) יחזקאל־הרמן כהן, הפילוסוף היהודי גרמני בן המאה ה־19, מעמודי התווך של השיטה הפילוסופית האידיאליסטית, אף הוא מתנגד חריף ל„פנתאיזם" של שפינוזה.

לכל הפילוסופים השכנים של שפינוזה ומת־נגדיו, לא היתה כמובן כל שייכות לשטיפת רצפות.

הקריה העצמאית „שכונת מונטיפיורי"

בתרפ״ב—1922 חולק לחלקות־בנין „פרדס מונטיפיורי" שעל שפת נחל אילון (מוצררה), במזרח תל־אביב. את הפרדס הזה (הפרדס היהודי הראשון בארץ־ישראל) נטע השר הנדיב משה מונטיפיורי מאנגליה, אוהב־ישראל ושוחר־ציון הגדול — בזמן ביקורו השלישי בארץ־ישראל, בשנת תרי״ז—1857, כדי „להעסיק את היהודים בעבודת האדמה ולהצמידם על הקרקע". היה זה הנסיון הראשון במאה הי״ט ליצירת ישוב יהודי חקלאי ביהודה, נסיון שלא הצליח, והפרדס הלך התנוון, עד שמצא את תיקונו, לאחר שנים רבות, בשכונת־מגורים עצמית, בזמן עליה גדולה ומצוקת דירות.

כיון שמושבת־הגרמנים שרונה (שנוסדה ע״י הכת „בני ההיכל" בתרי״ל—1870) הוצבה בין „שכונת מונטיפיורי" לבין תל־אביב, וכן היתה השכונה רחוקה מיפו וערביה, נאלצה ממשלת־המנדאט הבריטית לחפש לשכונת־מגורים זו אזור חוקה־אנדרוגינוס של ישוב, שאינו לא כפר ולא עיר. שכונה זו ראתה על־כן את עצמה כקריה עצמאית לכל דבר. בראש ועד השכונה עמד עסקן גמיש, תוסס וחייכני, בן העלייה השניה, הדתיה (יליד מינסק, עיר הבעש״ט — ישראל ליב פלסר שמו, (שהיה מראשי „המזרחי הצעיר", — ארגון של בני הישוב הדתי, שהיה קיים בימים ההם, ונבלע אחר כך — כשחברי הארגון הלכו להיות צעירים — בתוך המפלגה־האם). פלסר היה עסקן רב־יצוגי: גם חבר „ועד הקהילה", גם „מוכתר" השכונה כלפי השלטונות, וגם ממייסדי מפעלים כלכליים. בזמן שליחותו הצבורית לארצות־הברית (בשנות ה־20), היתה לראש עיר־המיליונים ניו־יורק, חקר שמו, לקבל את פני פלסר ברב טקס, ולהצטלם עם „ראש העיר מונטיפיורי" שבפלסטינה, צילום היס־טורי שנתפרסם בשעתו בכל עיתוני אמריקה, והעתונים היהודיים בפרט והביא כבוד לישראל.

שכונת מונטיפיורי, כקריה עצמאית בלתי־תלויה, שמשתכניה היו ברובם יהודים דתיים, צאצאי הישוב הישן, קראה בין השאר גם שמות לרחובות השכונה, ובהורה, ליתר אי־תלות, כמה שמות דומים לאלה שהיו קיימים כבר בתל־אביב השכנה, כגון: החשמונאים, בית הלל, הנצי״ב מוולוז׳ין, הרב א. י. קוק, וגם (כתרומה למש־כילים החילוניים היהודיים שבשכונה) — י. ל. גורדון, גדול משוררי־דור־ת „השכלה" ברוסיה.

לאחר שבוטלה (סוף 1947) המובלעת הגרמ־נית שרונה, שחצצה בין „מונטיפיורי לתל־אביב (לפי דעות שונות, היתה שרונה מקום־הולדתו של הצורר־המרצח הנאצי אדולף אייכמן ימ״ש) ושכ־ מונטיפיורי צורפה לתל־אביב וקיבלה עליה את מרותה ותקנותיה, היה הכרח לבטל כמה מן השמות לרחובות שהיו דומים לאלה שבתל־אביב תוך זהירות שלא לפגוע בשמות היסטוריים. וכך לא נתבטל השם „דרות החשמונאים" שבמונטפ־יורי, אלא נקשרו במסילה עקיפה קצת עם רחוב החשמונאים שבתל־אביב, והוא כיום אחד הרחו־בות הארוכים בעיר.

השכונות שבדרום־מזרח העיר

אופי מיוחד, וגם דרך־הרפתקאות מיוחדת, היו לשכונות היהודיות שבדרום־מזרח של ת״א: „שכונת שפירא", „שכונת פלורנטין", ומסביב להן כעשר „שכונות" קטנות (כל ה„שכונות" כונו על־שמות רוכשי הקרקעות), שאיכלסו כ־28,000 נפש יהודיות. מבחינה רשמית־חוקית היו „שכו־נות" אלו שייכות לשטח־שיפוטה של עיריית יפו הערבית, ותושביהן היו משלמים מסים וארנונות לעירייה זו בלי ליהנות משירותים עירוניים, שכל רשות מקומית חייבת למשלמי־מיסיה. את השרו־תים העיקריים — חינוך, בריאות, סעד ועוד — סיפקה לשכונות אלו עיריית תל־אביב (שהגבולות בינה לבין השכונות היו מטושטשים לגמרי), בעי־קר מתוך „אחוה יהודית" וכמפרעה לעתיד. אך פקידי ממשלת־המנדאט הבריטית סרבו בעקשנות לצרף רשמית לתל־אביב את השכונות — כדרישתן בפי „הועד המאוחד של השכונות העבריות של יפו". הנימוק הגלוי היה: „שלא להקטין את הכנסותיה של עיריית יפו". הנימוק המוסתר: שלא להגדיל את אוכלוסיתה של תל־אביב, שהיתה כצנינים בעיני הפקידים הבריטים בארץ, „מדינה בתוך מדינה". העניינים הרוחניים של השכונות — ובין השאר: קריאת שמות לרחובות — היו בסמ־כותם של ועדי השכונות, שקיבלו, לרוב „לאחר מעשה", את אישורו של „ועד הקהילה ליהודי יפו ותל־אביב".

ב„שכונת שפירא", שמשתכניה היו בני שכבות עממיות, לא אמידות, אנשי עמל, נקראו הרחובות בשמות גדולי־ישראל מן העבר הרחוק, ובהם חזקיהו המלך, (ר׳ שמעון) בר יוחאי, ור׳ אברהם אבן־עזרא. מדוע דוקא שמות אלה? למציעי השמות — ובודאי לרועה הרוחני של השכונה, רב ואיש־הספר וגם סופר תורני היתה זיקה מיוחדת לשמות אלה ואין מקשין על הזיקה.

לעומת זה, נקראו הרחובות הראשים ב„שכו־נת פלורנטין", — הגדולה שבשכונות־דרום־מזרח וגם האמידה יותר, — בשמותיהם של רוכשי הקרקע לשכונה, וגם של איש־הכספים שעזר כנראה למימון הקניות (בשכונה זו התעלמו לגמרי מתקנותיה של תל־אביב השכנה, שבה אסורה קריאת רחובות בשמות אנשים בחייהם, והחשיבו את „עולם הבא" שבעולם הזה.

כשצורפו סוף־סוף לתל־אביב השכונות היהו־דיות (רשמית: „העבריות"), העצמאיות־למחצה, עם מיזוגן של שתי הערים השכנות — יפו ות״א — לעיר אחת (לפי הודעה רשמית של שר־הפנים בממשלת ישראל, ח. מ. שפירא, מ״ב תשרי תש״י — 5.10.1949), היה הכרח להאם, בין השאר, גם את שמות הרחובות בשתי הערים המאוחדות: א) לבטל שמות כפולים ודומים, ולהשאיר שם אחד בלבד; ב) להסב שמות של אנשים חיים שיאריכו ימים, עד מאה ועשרים!, בשמות מתאימים, ועוד.

ביפו העיר עצמה הוסב שמו של „שדרות המלך ג׳ורג׳" שבמרכז יפו, לשם „שדרות ירו־שלים" כאות כבוד לעיר הבירה, מכיון שבת״א קיים משנת 1935 רחוב ראשי גדול על שם המלך ג׳ורג׳ (למניעת כפילות, הוסב שמן של „שדרות ירושלים" שהיו באחת השכונות הצדדיות של תל־אביב לשם ירושלמי „שדרות הר־ציון" הקטנות (הר ציון בירושלים שימש באותם ימים כעין „תחליף" לעיר העתיקה, שהיתה כבושה בידי צבא־ירדן).

בהתאם לתקנות העיר, הוסבו ב„שכונת פלו־רנטין" שמותיהם של אנשים חיים בשמות של גדולי־ישראל מן העבר. ב„שכונת שפירא" היה הכרח לבטל כמה שמות דומים לאלה שבתל־אביב המקורית, ולהשאיר רק שמות שלא היו דומים להם בתל־אביב, ובהם חזקיהו המלך ובר־יוחאי. בעיה עורר רק רחוב אבן־עזרא שהרי בתל־אביב קיים רחוב ותיק על־שם ר׳ משה אבן־עזרא, ה„סלחי" ר׳ אברהם (משורר סליחות) מגדולי המשוררים העברים בספרד; אבל הרי גם ר׳ אברהם אבן־עזרא, הפרשן־המשורר־המדקדק־האסטרולוג־הפילוסוף, ראוי להנצחת ברחובות תל־אביב. הפתרון נמצא בשינוי־קצת של שם הרחוב בשכונת־שפירא: „רחוב הראב״ע" (השם המקוצר המפורסם של ר׳ אברהם אבן־עזרא), במקום השם המלא שהושאר למשורר־הסלח בתל־אביב. וכך נשארו ברחובות תל־אביב שני בני־עזרא, כל אחד ברחוב שנקבע לו מלכתחילה, ובלי לפגוע בתקנות העיר.

„חזקיהו המלך" ועוד מלכים

תל־אביב־יפו). המכילה בתשל״ד—1974 למע־לה מ־2000 אתרים נושאי־שמות (רחובות, דרכים, סימטאות, שדרות, ככרות, גנים, חורשות ועוד) — היא כעין ספר־היסטוריה חי של עם ישראל לדו־רותיו. מעשי ההנצחה והזכרון נעשו שלבים־שלבים במשך עשרות שנים, עם התרחבות העיר — החל מאבות הציונות החדשה ואבות התחיה העברית בדורות האחרונים, וצעידה אחורנית, אל דורות ראשונים וקדומים — עד הנביאים, השופ־טים והמלכים הראשונים.

מבין 21 מלכי ישראל ו־19 מלכי בית־דוד, נקראו רחובות בשמות שלשת המלכים הראשונים, מייסדי מוסד־המלכות בישראל. שלשתם סמוכים זה לזה: שאול, דוד ושלמה. בגלל ההסתייגות של „ספר מלכים" ושל חז״ל (לחז״ל היה חלק חשוב בקביעת שמות לרחובות תל־אביב): „אחז וכל מלכי ישראל הרשעים — אין להם חלק לעולם הבא" — ירושלמי, סנהדרין כ״ט). משום כך הסתפקו בקריאת ככר אחת לכל המלכים, היא „ככר מלכי ישראל" שליד בית־הקומות של העיריה (כיום: הככר הנאה המפורסמת ביותר בעיר, שבה נערכות עצרות־עם, הערוכת הספר העברי, ועוד. רחובות שלשת המלכים הראשונים משתלבים עם „ככר מלכי ישראל".

בהמלצתו של ר׳ יוחנן (שחי 120 שנה אחרי החורבן, גדול הדור בזמנו בארץ־ישראל ובבבל), זכה רק מלך־ישראל אחד, ע מ ר י (שגם ממנו מסתייג „ספר מלכים" בעניינים שבין אדם למקום) לרחוב בתל־אביב החדשה שבאזור הפיתוח מעבר לירקון, בגלל „זכותו המטרופוליטית". „אמר ר׳ יוחנן: מפני מה זכה עמרי למלכות? מפני שהוסי־ף כרך אחד בארץ־ישראל, שנאמר (מלכים א׳ ט״ז כ״ד) „ויקן את ההר שמרון מאת שמר בככרים כסף, ויבן את ההר ויקרא שם העיר אשר בנה על שם שמר, אדוני ההר שמרון". המלצתו של ר׳ יוחנן הכריעה גם את ההסתייגות של „ספר מלכים".

מתי נקראו אתרים בתל־אביב על־שם מלכי ישראל הראשונים? בשנה 1935 (תרצ״ה) חגג בית־המלכות האנגלי, וחגגה כל הקיסרות הברי־טית (שהיתה עדיין במלוא היקפה, קודם התפ־פרדות, ו„השמש לא שקעה בה מעולם") את שנת ה־25 להכתרת המלך ג׳ורג׳ החמישי. כל הערים הגדולות בארצות הקיסרות, לרבות ארצות המנדאט נתבקשו על־ידי השלטונות הבריטיים המקומיים לציין את מאורע־ההכתרה בקריאת רחובות על־שם המלך ג׳ורג׳. עיריית תל־אביב נענתה בחיוב לבקשה זו. בזכות „הכרזת בלפור" בשנה 1917, שאושרה על ידי המלך. (ביפו היו כבר „שדרות המלך ג׳ורג׳" מאחרי מלחמת העולם הראשונה והכיבוש הבריטי. במקום „שדרות ג׳מאל פחה", שם המושל הצבאי הטורקי העריץ). לאחר שיקולים, החליטה עיריית תל־אביב לחלק את רחוב הכרמל הארוך, שהשתרע מגבול יפו ועד צפונה של תל־אביב, ולקרוא לחלקו הצפוני של הרחוב, מקרן אלנבי־מגן־דוד (ככר) על־שם המלך ג׳ורג׳.

כדי להכיר לאנגלים, ולעולם כולו, שגם לעם ישראל הבונה את ארצו מחדש, היו בעבר הרחוק מלכים הטובים, החליטה העירייה — להצ־תו של מישהו — לקרוא לרחובות חדשים בסביבת רחוב המלך ג׳ורג׳ גם רחובות על־שמות מלכי ישראל הקדומים. רחובות אלה משתלבים כיום עם „ככר מלכי ישראל", כבאזור מרכזי העיר המורחבת.

ליחס מיוחד זכו בתל־אביב מלכי בית החשמ־מונאים (14 רחובות), מלכים ומלכות. מכיון שכל חבותיהם וכיבושיהם של מלכים אלה היו באזור שלנו: מודיעין, יפו, אזור החוף, רוב הרחובות על־שם צאצאי בית החשמונאים הוקצו בצפון תל־אביב, בסביבות נהר הירקון.

ומלכי אומות העולם? ב„זכותו" של המלך ג׳ורג׳, שבאישורו ניתנה „הכרזת בלפור" לשיבת־ציון החדשה, זכה לרחוב בתל־אביב גם כורש מלך פרס, בעל „הכרזת כורש" לשיבת ציון בימי עזרא ונחמיה.

לא קופח בתל־אביב־יפו גם „חירם מלך צור", מחותנו של שלמה המלך, שסיפק עצי ארזים וברושים מן הלבנון לבנין בית המקדש הראשון. רחוב חירם, נקבע בדרך לנמל יפו.

ולככר קטנה בתל־אביב (בפרשת הרחובות נחמני־מלצ׳ט) זכה גם אלברט מלך הבלגים, שביקר בתל־אביב בשנת 1933, ויצא לטייל עם קונסול־הכבוד של בלגיה, מאיר דיזנגוף (ראש העיריה של אז), הגיעו בטיולם מבית דיזנגוף בשדרות רוטשילד (ב׳) עד ככר קטנה זו ברגל. (שבה היה חיים הזה).

בכך תמה פרשת מלכי אומות העולם, שהאת־רים הנושאים את שמותיהם בעיר המאוחדת תל־אביב־יפו נמצאים (חוץ מ„רחוב המלך ג׳ורג׳") באזורים שונים, שאפשר לכנותם „בשולי העיר". על־כן מופרכת הטענה, שתל־אביב העדיפה כב־יכול את מלכי אומות העולם על מלכי ישראל.

שניצל גבינה?

מזין כמו שניצל רגיל, טעים ולא יקר

אם תגישי למשפחתך לפחות פעם בשבוע שניצל גבינה במקום שניצל בשר — תוכלי לחסוך עשרות לירות בכל חודש.

יום בלבן

הנהיגי בביתך "יום בלבן" לפחות פעם בשבוע.
הגישי לבני הבית רק מאכלים חלביים באותו יום.
למשל, "שניצל גבינה":

המצרכים:
פרוסות גבינה "בשן" או "חמדי" — לכל מנה פרוסה אחת — בעובי 6—7 מ"מ; ביצה טרופה;
פירורי לחם; מלח ופלפל לפי הטעם; שמן לטיגון.

אורח ההכנה:
טרפי היטב את הביצה (כמו להכנת שניצל בשר).
טבלי כל פרוסת גבינה בביצה ואח"כ בפירורי הלחם עם התבלינים.
טבלי שוב בביצה וטגני בשמן עמוק וחם.
הגישי חם עם תוספות האהובות על משפחתך.

"יום בלבן" יסייע לך לחסוך כסף ולגוון את התפריט המשפחתי במאכלים בנינים. טעימים וזולים!

במיוחד עכשיו מוצרי חלב.

שלחי גלויה אל ת.ד. 7095 ת"א. צייני על הגלויה "מתכוני תנובה" ותקבלי כרטסת מתכונים ליום בלבן

תנובה

מחנכים על מדוכת החינוך הדתי

מאת יהושע שמש

בפרוס הוועידה הקודמת של ארגון המורים הדתיים, שנערכה בחנוכה תשי"ל, השמיעו דברי התקפה חלול על החינוך הממלכתי־דתי מפי גורמים שונים, ביניהם ראשי מערך החינוך והתרבות. בין מותחי הביקורת היו שהסתמכו יחדיהם על סקר מדעי־כביכול, שהוכיח כי רמתו של החינוך הדתי ירודה בהשוואה לרמתו של החינוך הממלכתי הכללי. צירי הוועידה, במהלך הדיונים ובהחלטות, הדפו את דברי ההתקפה והוכיחו את הצבעיות הסקופה שבהמתח הביקורת.

עתה נתעגנה האווירה. אמנם, גם כיום עדיין ליקויים גורמים שונים בה בקיומו ובהתפתחותו של החינוך הממ"ד, אין יש כאלה הטוענים כדי להצר את צעדיו. יחד עם זה, הפיגיון הפלא בין הנגמצות בחוגי רבנו החינוך. אין דיבה כי הפה מפי ריים בהצלחתו ובחקת הדרכי של הממ"ד. בשנים האחרונות התפלג בהרשאת דור הכיפות הסרוגות, פרי הילולים של הממ"ד. בפעולות ישראל ובהגנה על גבולות הארץ, בכל היחידות הקרביות, בהיאחזויות ובהתנחלות בשטחי הארץ המשוחררים, בישיבות ,,ההסדר" ובמוסדות החינוך הגבוהים במדינה, בכל תחומי ההברה והמשק — בכל אלה בולטת דמותם של בוגרי הממ"ד. דור ההפקרות יגבל המבה הדתית ולאומית, המכביע את רישומו החינוכי בחינוכיו וקידם, בעיקר על רקע אווירת המתירנות ה,,אנשי ואוכלה כל חלקה טובה בנוער. על רקע ההסתאבות מבשיות והתרופפות הזיקה לערכים לאומיים — מבליטה עוד יותר הצלחת הממ"ד במשימותיו. בחינוך לאהבת התורה והארץ, ובפתו ראשי החינוך הממלכתי הכללי תוהים על הדרכי של החינוך הממלכתי־הכללי ומחפשים דרכים כדי לחזק את יסודותיו הערכיים, לנוכח תהליכים שליליים ומויקה המתגלות בסכנות רוחניות של הנוער, ביחוד דיבורים הבעייתיים של נפית יוסקיתנו בארץ — צינה המפד"ל במימה פרוידי הגלולות, על יהדות מבקשים איתנים.

אך המחנכים הדתיים אינם יושבים על זרי הדפנה: הואים אומרים ,,שלום עליך נפשי", שכן האווירה הכללית עלולה להשפיע בצורה שלילית אף על בתי הספר הדתיים, ויש להגן עליהם מפני רוחות מבחוית ואינן מצויות.

בוועידה השישית של ארגון המורים הדתיים, שהתכנסה ביום א' הקרוב ב,,כפר המכביה", יתבאר ליתר ביטוי הבעיות השונות המבלבבות בהלל צלמי של החינוך הדתי, על בעיות החינוך הדתי של הילודים של ארגון המורים הדתיים שוחחנו עם שלושה מראשי הארגון: משה גילים, מזכיר הסתדרות ארגון המורים הדתיים, משה לבנון, יו"ר הנהלת הארגון, מ"מ ... מזכיר הארגון.

דאגה לחינוך ולמחנך

לשם מה ארגון מיוחד של מורים דתיים? אומר משה גילים: בהקמת הארגון מגשמת כוונת כוונותיו — הצבת יסודי החינוך הדתי, הרחבתו והתפתחותו על יסודות התורה והמסורת; שכלול העבודה החינוכית הדתית; ליכוד ציבור המחנכים הדתיים להעמקת תורה ועבודה בבנין מדינת ישראל; דאגה לחינוך הדתי ההתיישבותי, במעברות ובעברות. ארגון המורים הדתיים מאגד בתוכו את כל המחנכים העובדים בחינוך הממלכתי־דתי, על כל הדרגים, החל בגן הילדים וכלה במוסדות החינוך העל־יסודיים לסוגיהם. אין ארגון על־מפלגתי במהותו ושייכים אליו כל מורי הממ"ד במדינה — לבן חברי המפד"ל, מאי ,,העבודה" ... למורים בלתי מפלגתיים, לרבות מורי הבית"ר.

אומר משה ליבנפלד: ככל שיוצא הפרט מבדידותו הרוחנית והמקצועית, על־ידי גיבוש חברתי וציבורי של כלל המחנכים, כן יילכד ... ויתפתח המבנה החינוכי בקהילה הדתית. המורה הדתי מוצא ... לעידוד והוראה בעבודתו החינוכית, בהשתייכותו לכלל ובהכרה של שייכותם לעבודת הקודש. רק מסגרה של ארגון יכולה לגאול את החבר מלבטיו ולהושיט לו עזרה והשראה. כך הפך ארגון המורים הדתיים לעובדה קיימת מתוך הבריאות.

אומר מנחם לבנון: בין יתר צרכי הייחודיים, זקוק המחנך הדתי להשתלמות בתחום החינוך לאמונה, לערכי היהדות המסורתית ובמקצועות הקודש. הארגון פועל לקידום השתלמות יחודית זו, על־ידי נציגים ביוזמה להשתלמות מורים המשותפת למשרד החינוך והתרבות והמתמה ..., על־ידי ארגון כנסים מיוחדים והקמת חוגי השתלמות. פעולה חשובה של הארגון היא הוצאת המאסף ,,בשדה חמ"ד", שבמה זו ... מבהירים בעיות החינוך הדתי בישראל ובתפוצות. המאסף הוא מדריך ובן לוויה נאמן למחנך הדתי בגיבוש השקפת עולמו, בהרחבת אופקיו ודידקטיקה ובשיפור שיטות עבודתו בהוראה. גם בתחום החברתי יש חשיבות רבה לכך, שהמחנך הדתי יחוש את עצמו כחלק מציבור רחב, הנושא את החזון הגדול. כל כיום נתקל המחנך בקשיים רבים, הרגשת הציבור מחזקת כל כוחו בעבודתו הקשה ובאחריותו שהשתות היישוב. על כן עוסק הארגון גם בפעולות חברתיות שונות, כגון אסיפות, מסיבות, טיולים יחד.

דאגה לנוכח הפעלת הרפורמה

בוועידת ארגון המורים הדתיים עריב, כמובן, לכל נושא שיש לו קשר בבעיה החינוכית בממ"ד. אומר מר גילים: בשעה שעולה נושא, שאנו חוששים כי כתוצאה ממנו יבולע לחינוך הדתי, אנו דנים בדברים לגופם ומשמיעים את דעתנו. כך, למשל, הציגה בשעתו המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות לשלב בתכנית הלימודים — תכנית לחינוך מיני בבית הספר הממלכתי. ביננו המורים הדתיים דן בנושא והחליט שיש לשלב בתכנית הלימודים את הנושא בצורה המתאימה לאופי של החינוך הממ"ד, המוצגת בפני אגף החינוך הדתי לכלול את הנושא — ,,חינוך לחיי משפחה", בתכנית הלימודים של התלמידים על שלביה.

מוסיף מר גילים: כמובן, שקיימנו דיונים רחבים בשאלת הרפורמה במערכת החינוך והשלכותיה הארגוניות, המקצועיות והחינוכיות של מערכת החינוך בכלל והחינוך הממ"ד בפרט. הבענו את דאגתנו לנוכח הצעדים הננקטים במיזוג מוסדות חינוך וסגירתם של מוסדות קטנים, שהדגשנו שטובת החינוך דורשת להילחם בנגמה של הסלקטיביות בבחינות הקודמות. אך הרפורמה נכנסה לשלבי ביצוע והיתה לעובדה קיימת. נוכחנו לדעת, כי התחזיות התאמתו. ראוי לציין, כי מחקרים אחרונים שנעשו לגבי מערכת החינוך בכלל, מסתבר כי הנשירה מכתות ט' של הרפורמה מגיעה ל־4.4 אחוזים, לעומת 2.1 אחוזים בכתות ט' רגילות. הרפורמה לא מילאה את הציפיות בנוגע לאינטגרציה של התלמידים.

כיום לומדים ברשת החינוך הממ"ד היסודי (לא כולל חינוך עצמאי) למעלה מ־100 אלף תלמידים והוא מהווה כ־26 אחוז מכלל מערכת החינוך היסודי. בשנים האחרונות ניכרת ירידה מסויימת בהיקפו של החינוך הדתי, לא רק באחוזים אלא גם במספרים אבסולוטיים. שיעור הירידה בשנים האחרונות הגיע לכלומה אחוזים לערך. אומר מר לבנון: הירידה המתמדת המדאיגה במספר תלמידי הממ"ד נובעת מגורמים שונים, ביניהם המעבר למבנה חדש ושונה במערכת החינוך. החינוך היסודי הדתי הוכה גם מבית, על־ידי הקמת שלוש חטיבות ביניים ישיבתיות. הדבר גרם לסגירת כתות תורניות בבתי־ספר יסודיים דתיים. ליציאת תלמידים טובים ודלדול הכתות כאלה שיכולים להקרין על חבריהם. כמה וכמה בתי־ספר חשים זאת ברמת הכתות הגבוהות, שהן המנהיגות זה המוסד וקובעות את צביון בית הספר.

האם חל שינוי ביחס האפליה הקיפית כלפי החינוך הממ"ד. אנשי ליכוד בבעיגים, כי בכנסת הקודמת הם טרם הגמה וכי עדיין לא הגיע השוויון המיוחל בין הממגמות. יחד עם זאת, בשנים האחרונות תוקנו רבה מן העוולות וחל שינוי באווירה בצד גורמים שונים. גם המורים היו להתנבעים יותר ויודעים לעמוד על זכויותיהם. ארגון המורים הדתיים עד כאן ומתמיד לקיפוחים במבנים וכדי של הממ"ד. במה מקומה הגיעו הדברים אף לידי השבתה של מוסדות חינוך, ובעזרת הסתדרות המורים אף איימו בהשבתת בתי־ספר כלליים במקומות בהם קופה הממ"ד. בדרך כלל, השיגו פעולות אלה את מטרתן.

שחיה נגד הזרם

האם אווירת המתירנות ה,,אנטי־ פסחה להלחמה על הממ"ד? אומר מר לבנון: החינוך הממ"ד מתלבט בבעיות קשות וחייב לשחות נגד הזרם. הלהמה במימסד הנפוך הדבלים במלחמה זו, לא פסחו אף על הממ"ד, אף כי נגבע בצורה פחותה בהרבה מאשר החינוך הממלכתי הכללי. ערעור סמכויות של החברה הבוגרת הוא לגביו מכה קשה לערכים של כיבוד הורים ומורים וכדו'.

אני משתדלים לחזק עיקים אלה, כי ניגוד להיות הכנכבות. גם המלחמה האחרונה, אשר ציירה את האפיגות בראשי העם ומנהיגי הדורשה כאילו ... ביותר בכל כתה יבתה. אינו יכולים להשלים עם כך שהנוער עובר לגדפה של זילזל במנהיגי העם. ואף בעזיל, כי כל זה נגד להלוטין את הערכים שלנו. אמנם, ב"ה אין אצלנו כפירה בעקרונות יסוד, כמו וכזכותנו על הארץ, שנקבעה בהלכה ובחנה בצי הגבורה — אך כי יודע מה יהיה בעתיד. יש גם שאלה ההדרות ביותר בתחום האמונה, של צעירים צדיקים ההודים שנפלו במלחמה על הגנת הארץ. המחנך הדתי מתמודד עם שאלות קשות מאד, ובצעין זה חייב לפנות אל מנהיגים רוחניים להעמיק במקורות שלנו. הנושא המרכזי שיידון בוועידה הקרובה הוא: העמקת החינוך לאמונה. אין ספק, שאם נצליח להתגבר על הבעיות ולעבוד בהצלחה בתחום זה, נקרין ונאציל מהודתנו גם על החינוך הממלכתי הכללי, שבו הבעיות חמורות לאין ערוך.

בהקשר זה שאלנו, האם יש יסוד לדעה, כי בתחום הלימודי ירוד החינוך הממ"ד ברמתו לעומת החינוך הממלכתי הכללי. אומר מר לבנון בהחלטיות: בשנים האחרונות הערכה באופן ברור הדעה, שהיתה מקובלת, כי החינוך הממ"ד ירוד ברמתו לעומת החינוך הכללי. שמועות אלה נשענו על רקע מחקרים כוזבים, שהמהו אוכלוסיה תלמידים שונות. אך כאשר נעשה למחקר מדעי מבוסס, שנעשה באוכלוסיות דומות, נתברר כי לא רק שאין יסוד לדעה זו, אלא שהממ"ד עולה לפעמים ברמתו. גם בבקשיעה הבלליים, לבחינת הדרגה הכיתה בחינוך הממ"ד בבקצוות הלודה.

האם חל שיפור ברמתו המקצועית של המורה הדתי? עונה על כך מר גילים: כיום ניכרת ירידה בולטת ביותר במספרם של המורים הבלתי מוסמכים בממ"ד. בעבר היו מצב שעקב גידולו המהיר של החינוך הממ"ד, נאלצו לקבל גם מורים בלתי מוסמכים. זיה זה בעיקר בשנות החמישים, כאשר קצב גידול של הממ"ד היה מהיר מאד ולא היו די מורים מוסמכים כדי לאייש את כל המשרות. במשך השנים השתלמו מורים אלה ברובם הגדול הגיעו להסמכה ואפילו לתואר אקדמי, ובמלאים בהצלחה את תפקידם. לשכותנו, התופעה של מורים בלתי מוסמכים הולכת ונעלמת.

מוסיף מר לבנון: בפעילות הסתדרות המורים להטבת תנאיו של המחנך, הגיע אותנו הרצון למשוך כוחות צעירים טובים ומוכשרים להוראה. ההטבות המשמעותיות מאד בתנאי העבודה, כבר הוכיחו שהן מביאות ברכה, ואדם צעיר יודע כי בעבודת ההוראה לא יהיה נחות במכבוד לעומת עובד אחר.

כיצד המורים הדתיים היא הסיעה הפניה בגדולה בהסתדרות המורים והציפיה כמביעים את חוהבם בכל פעולותיה. אומר מר לבנון, שהוא ראש הסיעה ומ"מ מזכיר הסתדרות המורים: הסיעה הדתית מיוצגת בכל המחלקות והוועדות של הסתדרות המורים. לא תיתכן ועדה, אפילו של שניים, שלא יהיה בה נציג המורים הדתיים. בכמה מן המוסדות הסגנו רוב חברינו משמשים כיושבי־ראש או כמזכירים. בכל מוסדות הסתדרות המורים בשכונת השבת והכשרות הכלכלה, ובאף סניף אין פעילות בשבתות ובחגים. בין היתר, החלט, ביוזמת נציגנו, לטפל בצורה הנמרצת ביותר בשיפור תנאי עבודתם של המורים בישובי העולים ובישובי הספר. בכלל, יש לנו הרשות והזכות לראות עצמנו שותף חשוב ונאמן בכל הישגי ציבור המורים במדינה.

ייצוג ל־11 אלף מחנכים

בוועידה הקרובה ישתתפו קרוב ל־550 צירים, המייצגים 11 אלף מחנכים בכל שלבי החינוך. אומר מזכיר ארגון המורים הדתיים, מר ליבנפלד: לקראת הוועידה התקיימו בחירות בכל מוסדות הארגון. הוועידה הארצית היא המוסד העליון של ארגון המורים הדתיים והיא מתכנסת אחת לארבע שנים. הוועידה בוחרת במועצה ומרכז. המועצה היא המוסד העליון של הארגון בין ועידה לוועידה. המרכז הוא המבצע את החלטות הוועידה והמועצה, באמצעות מזכירות ..., מנהלת את פעולות הארגון, בהתאם להוראות המרכז, והיא גם אחראית לביצוע עבודת הארגון על כל שלוחותיו. מלבד מוסדות אלה בוחרת הוועידה בבית־דין כבוד, בית־דין לערעורים ובוועדת ביקורת. המועצה עסקה בנושאים העומדים ברומו של החינוך הדתי. כגון: החינוך לערכים דתיים, החינוך הדתי לקראת הבאות וכו'. כן קיימה דיונים על בעיות ארגוניות של ציבור המורים. המרכז דן בבעיות המרכזיות של הממ"ד, תוך מהן הנחיות לנציגי פנים וחוץ ביישומה של מדיניות הארגון בכל השטחים. בין היתר, נסבו הדיונים על הנושאים: הרפורמה והשלכותיה, בעיית התנדבות בנות דתיות, בעיית החינוך המיני, הקשר עם הסתדרות הפועה"מ ועוד. המזכירות הארצית מתכנסת לעתים תכופות, לרוב אחת לשבועיים, והיא גם הכתובת לכל דורש בענייני המורים הדתיים. המזכירות יזמה פעולות רבות במסגרת הארגון ושלחה נציגיה לכל אירוע חברתי־תרבותי שהתקיים בכל 28 סניפי הארגון, מקריית־שמונה בצפון ועד אילת בדרום. בעקבות מלחמת יום הכיפורים יצאו משלחות ליישובים שבקו האש, במטרה לעודד את המורים ולעמוד על בעיותיהם. נקשרו קשרים בין בתי־ספר במרכז הארץ לבין בתי־ספר בקו הגבול, ע"י שיגור משחקים וספרים, חליפת מכתבים וביקורים הדדיים. מעת לעת נערכו כנסי מחנכים, ובין היתר התקיים כנס מנהלים ארצי על הנושא: ,,לקחים ממלחמת יום הכיפורים".

ראוי לציין, כי כל הנבחרים במוסדות הארגון והפעילים ב־28 הסניפים, עושים עבודתם בהתנדבות.

בוועידה הקרובה יידונו בעיות ארגוניות בצד בעיות עקרוניות של החינוך הממ"ד. המחנכים יידונו בהרחבתו ובהעמקתו של הממ"ד, כשאת דיוניהם ילווה סיפור על פרי עמלם. וכפי שאומר מר גילים, ,,פירות החינוך הממ"ד הם ערובה להצלחת דרכנו. בוגרי הממ"ד משולבים בכל תחומי החיים במדינה ומטביעים את רישומם. אי אפשר להאר את מפת הארץ ללא הצעירים הדתיים הלאומיים, בוגרי מערכת החינוך הממ"ד. דור הכיפות הסרוגות הוא פרי הילולים של החינוך הממלכתי־דתי".

חלק מהמשתתפים בכנס ארצי של מנהלים שהתקיים בחנוכה תשל"ד

שיחה עם יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת

חיסול מפא"י יצר משבר בין המפד"ל ל,,עבודה"

מאת שאול שיף

יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת, ח"כ אברהם מלמד, חבר מושב ניר־עציון, מוכר כאחד האישים במפד"ל שצידד בהעמקת השותפות עם תנועת העבודה, ואכן במתכונה זה ראוהו ברבריות.

באחרונה עומד ח"כ מלמד בראש המאבק האופוזיציוני, שמטרתו כפי שהתבטא בישיבת הנהלת המפד"ל ,,להפיל את הממשלה" ואף תמך בהדברות עם ,,הליכוד" לתיאום מהלכים שיקרבו את קצה של ,,ממשלת רבין". כל נסיונותיהם של ראשי המערך לדבר על לבו, למתן מעט את פעלתנותו במסגרת האופוזיציה נפלו על אזניים אטומות. והכל תמהים על השינוי הקיצוני שחל ביחסיו במישור הפרלמנטרי עם נציגי מפלגת ,,העבודה".

שאלה: האם ... הנוכחית היא ביטוי של אכזבה מתנועה שפעלת להעמקת השותפות עמה? האם אתה מבין לבתון אלטרנטיבה אחרת?

יו"ר סיעת המפד"ל: לא רק אני, אלא תנועתנו, שבסיסה תנועת ,,תורה ועבודה" — הפוהמ"ז — ראתה עצמה שותפה לתנועת העבודה וביחוד עם מפא"י ההסטורית. השותפות שלנו מנקודת ראות הסטורית היתה טובה ונכונה והביאה לפשרה הוגנת, שאנחנו, כמובן, ראינו בה ,,ביניים שבמינימום". אבל, יצרה אפשרות של דו־קיום בין היהדות הדתית לבין החילונים, כשברקע הפעילות הקונסטרוקטיבית שלנו בחינוך, בהתיישבות ובכל תחומי העשייה.

המערך הפיר האיזון

התמורות שחלו בשנים האחרונות בתנועת העבודה היכולה ההדרגתי של מפא"י בנושאת האידיאולוגיה של הפשרה והדו־קיום בין הדתיים לבין שאינם דתיים. יצרו בקיעים בשותפות זו וגרמו להתרחקות שאנו עדים לה באחרונה. זאת, במיוחד לאחר הסכמת המערך להפר את האיזון שהיה קיים בין שני המחנות במדינה, באלצו את המפד"ל לפרוש מן הממשלה והורכבה ממשלה כפי שהיא. ההתפתחות זו גרמה לי לאכזבה עמוקה כמו לכלל הציבור שלנו. ובאשר לאלטרנטיבה: לצערנו אין האלטרנטיבה נראית באופק. מכל־מקום לא בכנסת הזאת.

האם המפד"ל מכוון למלא תפקיד של מפלגה אופוזיציונית תקיפה ממושכת?

המפד"ל מבחינת אופיה ומהותה היא מפלגה בונה, קונסטרוקטיבית. כל הישגיה באו לה מתוך השתתפות פעילה בבניין הארץ ובהשתתפות פעילה במוסדות הישוב והמדינה.

אולם, מפלגה אשר אינה יכולה להיות גם באופוזיציה, כאשר לא נוצר הבסיס המאפשר לה לפעול מבפנים — איננה ולא יכולה להיות מפלגה פוליטית. אי־אפשר להיות מפלגה על תנאי...

אישית אני סבור, כי רוב חברי המפד"ל לא בלב קל קיבלו עליהם את ההחלטה הזו שהיא נושאת בחובה סכנות רבות להמשך התפתחותם של החיים הדתיים במדינה המשך השפעתנו על צביונה של המדינה. אבל ברגע שההחלטה נפלה, אין לי כל ספק שהמפד"ל תוכל לעמוד בזה, גם אם נגזר עלינו להיות באופוזיציה תקיפה ממושכת. ברור לי שעוד נצא מחוזקים מהמבחן הזה.

נעשה הכל כדי ללכד את השורות מבפנים ולחשל את האחדות הפנימית ואחדות המעשה.

נוצר הרושם כי המפד"ל פועלת נגד הממשלה גם אם פעולותיה היא סבירה שמהלכי הממשלה — נכונים?

אין זה נכון שאנחנו נלחמים נגד דברים אף אם אנו מחייבים אותם. אם אתה מתכוון להתנגדותנו להארכת התקנות בדבר פיקוח על מטבע־חוץ — הצעתי בכנסת להאריך את תוקפן של התקנות־שעת־חרום, שבמסגרתן קיים הפיקוח על מטבע־חוץ, לשנה אחת ולא לשלוש שנים כפי שהוצע.

באין תקציב אין ממשלה

כבר מזמן הובטח לכנסת לחוקק חוק — ולא תקנות־שעת־חרום — שיהיה תואם את המציאות הנוכחית. הבטחה זו לא קויימה. ואמנם, לאחר שהצלחנו להפיל ההצעה בדבר הארכת התקנות במליאת הכנסת, הסכימה הממשלה להארכה לתקופה של שנה וחצי והתחייבה להציע חוק מתאים.

התנגדות המפד"ל לתקציב במדינה?

ברור הדבר שאפקטיבי מאד, ברגע שהחלטנו שמגמתנו היא הפלת הממשלה הנוכחית — להיאבק נגד קבלת התקציב. באין תקציב אין ממשלה.

הממשלה הנוכחית, והמרכיב העיקרי שלה המערך, היו צריכים לקחת בחשבון שקיימת אפשרות שהתקציב הזה לא יאושר, ברגע שהקימו ממשלה על בסיס פרלמנטרי כזה צר. ואין לבוא בטענות לאופוזיציה על שהיא משתמשת בכוחה להכשיל את תקציב המדינה. מחובתה לנהל מאבק פרלמנטרי נגד הממשלה והמאבק האפקטיבי ביותר הוא למנוע את אישור התקציב.

מדבריך ניתן ללמוד כי המפד"ל קשיה להצטרף עם הממשלה בכבוב נוכחים?

ייתכן, במיוחד בכל מה שנוגע להרץ ובבטחון.

בהצבעה על הפרדת הכוחות עם הסורים ברמת הגולן ובעניין שבויי סוריה גם הממשלה הצביעה עם האופוזיציה...

מניעת הכרה בגיור רפורמי

רווחת דעה, כי המפד"ל מובלת מאבק נגד הממשלה מישה תיקנה להבקיעה הם היא הכלל להצטרף לממשלה?

אנו סבורים שממשלה כזאת לעת כזאת היא תופעה שלילית ביותר בחיינו הלאומיים. ולכן שומה עלינו להפילה או לשנותה וזה מה שאנחנו עושים.

מהן הן מטעם הסיבות המפד"ל במערך?

הדברים ידועים. קודם כל תיקון המצב בחוק ,,מיהו־יהודי" שיבטל הכרה בגיור רפורמי זהו תביעתנו העיקרית. במרכז אנו תובעים הרחבת הבסיס של הממשלה. לרגל מצבנו במישור הפוליטי והכלכלי — הוא צורך השעה.

המפד"ל הגנה הצטרפות לממשלה בבריאה של סיעת ר"ץ בראשותה של הגב' שולמית אלוני?

עד כמה שידוע לי השרה גב' ש. אלוני הצהירה שעם כניסתנו לממשלה היא תעזוב אותה, כך שהדברים ברורים, וגב' אלוני ידועה כבעלת דעות עקביות.

אני גם מניח שאם המערך יילך לקראתנו בעניין הגיור הרפורמי בצורה משמעותית, הרי בשביל סיעת ר"ץ מבחינה השקפותיה יהיה זה כאילו המערך נתן לה גט פיטורין.

מה באשר לערבובת שבדבכר עם המעילות האפקטיבי יהיה בהנהלת פעילה מבפלב להצטרפות לממשלה?

במשך כל הזמן מגשים אנשי המערך לבוא עמנו בדברים ועד היום (יום ד') לא שמעתי שהם באו עם משהו ממשי באותו נושא הנראה לנו חשוב במיוחד: הגיור הרפורמי. ולכן, אין להתייחס לכל הפרסומים כשאלת לגביהם.

כלום סבור אתה שישיבה במפד"ל באופוזיציה עלולה לגרום נזק לאינטרסים של היהדות הדתית.

נכון, קיימת סכנה שיבולע ליהדות הדתית. אנחנו נעשה הכל שזה לא יקרה. אבל, גם לנוכח האכנות הצפויות, לא נוכל להשתתף בממשלה כזאת, אשר הקירה את האיזון העדין בין הדתיים לבין החילוניים, ואשר מונעת פתרון בשאלת הגיור הרפורמי.

העדיף נשאים רוחניים

הסכנה העיקרית ליהדות הדתית היא לא מישיבתנו באופוזיציה אלא מהקסנת התמיכה האלקטוראלית ומבלא מהקסנת נציגותה של היהדות הדתית־לאומית בכנסת.

עובדת הימצאותם של עשרות אלפי בוחרים דתיים בין הבוחרים של המפלגות החילוניות, גרמה וגורמת לטישטוש השקפתנו על דמותה היהודית והדתית של המדינה. אני רוצה לקוות שבד בבד עם ההלכדות המפלגה יוכה הציבור הדתי־לאומי במדינה שעל אף הבעיות הפוליטיות והכלכליות של המדינה — יש להעמיד בראש דאגותיה את בעיית אופיה של ישראל כמדינה יהודית וצביונה הרוחני.

במועצת הקיבוץ הדתי

כתב וצילם ש. אהרוני

האופי המיוחד והרמה הגבוהה המציינים את מועצת הקיבוץ הדתי, מייחדות אותן משאר המרנות והוועידות הנערכות חדשים לבקרים.

אמנם, גם במועצת הקבוץ מהלכים הצעירים עם ,,תיקי־פלסטיק" מלאים מסמכים ודו"חי פעולה, שהצוות המכין דאג לכך בעוד מועד; גם כאן נערכים דיונים קדחתניים מאחורי־הקלעים ומעטים, אפילו מוצאים את הדרך הקרובה ביותר אל המזנון. גם כאן מנסה, לשווא, היו"ר, להפסיק חבר באמצע נאומו בטענה כי ,,הזמן עבר". ברם, במועצות הקיבוץ הדתי הנושאים האידיאולוגיים הם המטרידים את החברים.

כאן, מהלכים הצעירים במכנסים קצרים, בחולצה פרומה ובסנדלים.

יצחק דאובה, מראשוני עין צורים שהיו בגוש עציון, בשיחה עם חבר במשק ראש־צורים החדש.

המועצה הט"ז של הקבוץ הדתי, שנערכה השבוע בכפר־עציון שונה היתה מהמועצות הקודמות. שלא כבעבר, שנושאים ספציפיים הקשורים ישירות לקבוץ היוו את מרכז הדיונים. הפעם עניני מדיניות ובטחון הם שהעסיקו את 110 צירי המועצה.

חברי הוועידה מסיירים בין בתיה היפים של ראש צורים

כאשר הם עולים, אחד אחד, אל דוכן הנואמים, ומשמיעים את דבריהם בנושאים אלו, נוכחים לדעת, כי גם בקיבוץ הדתי קיימת קשת רחבה של דעות, מקיצוניות לצד אחד עד קיצוניות הפוכה. גם כאן, כמו ברבדים אחרים באוכלוסיה, קיימים ,,ניצים" ו,,יונים" ושאר בעלי כנף, שמשום־מה נבחרו לייצג את מגוון הדעות בנושא ארץ ישראל. מסתבר כי אין חלוקה לפי התך גילים. ישנם צעירים שהם ,,יונים" וישנם זקנים, אלו שהשמש והקרקע הלוהטת חרטו עמוק את רישומם על פניהם המדברים כ,,ניצים" צעירים.

שלימות הארץ — במרכז

שלמות הארץ — זו השאלה שעמדה במרכז הדיונים. ובעוד שמצד אחד טוענים בלהט, כי ,,ארץ־ישראל נקנית אפילו בשפיכות דמים" ואין לוותר על אף שעל וכי ,,יש לראות את הזכות על ארץ־ישראל כמו הזכות על בתינו ועל משפחותינו" — הרי האחרים טוענים, כי לית מאן דפליג, על זכותנו ההיסטורית־היסטורית על מדינת ישראל, ברם, לאור הנסיבות צריך למצוא מסגרת טריטוריאלית בין הכוחות הפועלים באיזור. ,,עשינו מעשים רבים ב־25 השנים האחרונות — נשאיר משהו לדורות הבאים".

ההרצאות על רמה גבוהה, ציטטות מדברי הרמב"ן, הרמב"ם, הסתמכות על דברי קדמונים, ראשונים ואחרונים, זה מקשה וזה מתיר, אך אהבת התורה ואהבת ארץ־ישראל, נשמעו מפי הנואמים.

וכל זאת כאשר בפתיחת המועצה, מתקבלים חברי ראש צורים, אלו שעלו והתנחלו בגוש המשוחרר כקבוצה ה־13 של הקבוץ הדתי — להשתתפותם של כל צירי הוועידה.

ייחודו של מקום

מה מאפיין את המועצה הזו על קודמותיה? — משיב לנו מרדכי רזיאל מעין צורים:

הרב שלמה אבינר, רבה של לביא (מימין) מתווכח עם חברים בהפסקה

— ,,הדבר העיקרי הוא בעובדה שאנו בכפר־עציון — וזו דבר סמלי עבורנו לא במקרה שכפר עציון נבחר לקבוץ ה

כך גם דעתו של רמי עפרוני באופן טבעי זה הקבוץ המתאים ביותר ל המועצה, אולם בעצם העובדה שמקיימים כאן, בגוש עציון, יש לראות את הכיוון של הקבוץ הדתי, בנושא של שלמות הארץ אמנם יש חילוקי דעות מהותיים, ברם, אין כל ספק, וזו דעת הכל, על זכותנו על ארץ־ישראל".

,,המיוחד במועצה זו, מוסיף רמי, סדר יומה, נושא שאינו נוגע ישירות לקבוץ הדתי בתוך התנועה. כאן העמידו את נושא הבטחון ועל כן לא העמידו לציון נושאים פנימיים, כמו בעיית החינוך, תרבות הנוגעים ישירות לקיבוץ.

,,נאה מועצה המה, הדיונים מתלהטים וזאת בגלל הקיטוב של הדעות. אמנם, יש על כך קודם, ברם, כאן הדעות נפגשות במרוכז זה מגביר את המתח והעניין".

אין ספק, ישנו מתח בדיונים, קיצוניים, בצד טוראות כפיים לדברי של זה או אחר. כל נאם עולה, לא רק דף ניירות, אלא גם עם ספרים עבים ומראי מקומות בולטים מבין לדפים.

הכל יושבים יחדיו, צירים צעירים שהם הורו מתצבא בצד חברי קבוץ ותיקים, שערות שיבה ובלוריות נעורים נראים אלו לצד אלו, כשהכיפות הסרוגות מ את כולם.

צעירים — אבות ובנים

יש כבר מספר צירים של עשת יהודי. יעקב דרורי מטעי ובנו שמואל צורים, ושני ה,,בן־דרורים" יששכר הבן מטירת־צבי — לא כולם באותו אבל יש יחס.

,,המאפיין הגדול של ועידה זו — אומר חנן עורת, היא ראשית בעובדה שהיא אצלינו בגוש המשוחרר, ושנית, שלמרות קיטוב הדעות, למרות הוויכוח הער, אין גולש לפסים אישיים. האווירה הקיבוצית מורגשת היטב".

עניין רב בוועידה, מגלה יצחק ש המשמש כמשקיף. יצחק, בוגר ישיבת מרכז ולאחר מכן שלש שנים בישיבת הר, משתתף זו הפעם הראשונה הקבוץ הדתי. ,,אמנם, השתתפתי בשתי של בני־עקיבא אולם, הדיונים כאן ,,גל אחר בכלל".

,,שמעתי תמיד על דעותיהם של הקבוץ הדתי מכלי שני. רציתי לדעת הם באמת חושבים. אני רוצה להגיד שישנם דברים המטרידים אותי. כשאני את העולים אל דוכן הנואמים ומדברים שואל את עצמי, איך אלו, שעלו לפני שנה על הקרקע, על אף איסור השלטון, ההוראות, החליטו להתיישב על קרקע מודר, כאשר פורעים באים מבית ומחוץ, מוכנים כיום להתר על שטחים רבים. מטריד אותי. אבל, אני אוהב את האווירה של הוועידות, את אפשרויות הביטוי והדברים. זו ועידה לדוגמא, כאן הויכוחים עקרוניים ואידיאולוגיים המתנהלים באווירה יפה".

עם הצעירים נמנה גם אלחנן קפר, בני עקיבא מאנגליה הנמצא כעת בהכשרה בקבוצת לביא. ,,בשבילי זו חוויה גדולה לשמוע איך מדברים ברצינות ובכובד ראש על עניינים שברוח".

אווירה של א"י

עניינים שברוח. אווירה של ארץ ישראל מורחפת על דיוני הקיבוץ, ושמות כמו ויריחו, נאמרים באותה ערגה כמו וקריית־ארבע. גרשון שפט, טוען שהקבוץ צריך להיות תנועה מגשימה את כוונות הארץ בכל שטחי ישראל. שמחה לעומתו מבדיל בין זכותנו על ארץ ישראל מפי הגבורה, לבין תכניה אופרטיבית קונקרטי. לדעת משה אונא, הפעילות צריכה להתבסס על יעד של הגעים עם להסכם שלום, תוך ידיעה שהסכם זה לא אלא בשלבים. הפתרון הטריטוריאלי מבוסס על פשרה בין הכוחות הפועלים בזירה.

היו גם דעות יוצאות דופן, כמו זו שמעון הקשר, מיכבה שהגיש הצעה, ל את סדרי־היום שהתגלם עליו ובמקומו ל בנושאים המעסיקים ישירות את הקבוץ הצעה זו הוסרה לבסוף.

הוויכוחים נמשכים והרוחות משתלהבות. יש לקבוץ הדתי עניין לעסוק בו.

ובבינתן סמוך יושב אברהם שטרן, חבר מארגני המועצה ומטפלים בחומר הרב ובדברים הארגוניים. אברהם, ,,סוס מלחמה" בנושאים אלו, יודע את המלאכה, אין

ואנשי כפר־עציון ממשיכים בעבודה הרגילה, אלו לשדה ואלו במטבח, וקולה תורה בוקע מראש הגבעה הסמוכה — שבות. תורה בגוש עציון — מועצת הקבוץ הדתי בכפר־עציון.

שילוב דורות — בנים ואבות דנים בכובד־ראש בסוגיית שלמות הארץ

صورة عن الأصل

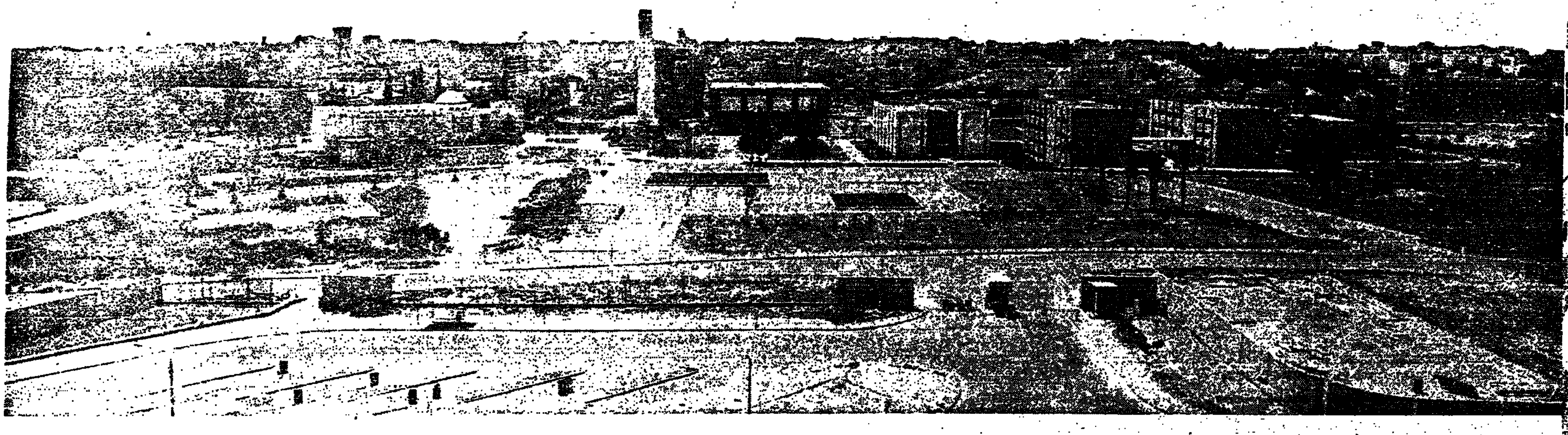

שנת תשל"ד באוניברסיטת בר־אילן — גידול והישגים על אף המלחמה

מאת נעמי גוטקינד

הפרט המרשים ביותר, בבואנו לתאר את הישגיה האקדמאיים ושלבי התפתחותה הכלליים של אוניברסיטה בר־אילן בשנת תשל"ד הוא בעובדה — שיש מה לתאר, ובשפע. שנה זו נפתחה, כזכור, במלחמת יום הכיפורים ובגיוסם המסורתי של תלמידים ומרצים. הקמפוס שהתרוקן בחלקו למשך כחצי שנה, עשרים ותשעה התלמידים והמורים שנפלו במלחמה, עיכוב תנופת הפיתוח הנרחבת שהתבטאה בפיגומים ובשלדי הבניין המרובים — כל אלה מבליטים פי שניים את קצב העשייה והלמידה המהיר שבמחצית השניה של השנה; קצב שהזניק את האוניברסיטה בשנת ה־19 לחייה אל רמות מחקר ופיתוח שלא נודעו עדיין כמותם בארץ.

סממן חיצוני אך רב חשיבות בתחומו, לכך, מצוי בעובדה ש־אחד מגדולי הפילנטרופים היהו־דיים בעולם, ויליאם ג. לוויס הע־ניק לאוניברסיטה את התרומה הכספית הגבוהה ביותר שהוענקה אי־פעם למוסד אקדמי בישראל. התרומה תאפשר להכפיל את גודלו של הקמפוס האוניברסיטאי הנוכחי. אך בצד הגידול הפיזי שלעתיד לבוא אפשר גם היום להבחין בשינויים ותוספות בהש־ואה לשנה שעברה. למשל: בניין הפנימיה החדש ע"ש נסים גאון, על מבנהו הארכיטקטוני המעניין, קומת הקרקע אדומת הלבנים בבית הסטודנט שבה השתכנה חנות הספרים של הסטודנטים, שתי הקומות בבניין הפיסיקה והמוכן, הגדר המקיפה את הקמ־פוס כולו, שבנייתה היתה צו ה־שעה מבחינה בטחונית. ישנם גם שלדים שלא הגיעו לגמר — כמו בניין הפיסיקה בן שבע הקומות (שרק שתיים מהן הושלמו, כאמור) או בית המכונות המרכזי.

ישנן תכניות על הנייר, כמו בניין מדעי היהדות, ובראש בראשונה — ישנו צוות האדריכלים העוסק כעת בהכנת תכנית אב לקמפוס, עד שנת 2000 כאשר ילמדו בו, לפי התכנון כ־18 אלף סטודנטים.

עם הפנים לשנת אלפיים — מצויים לא רק מתכנני התחות הפיזית של האוניברסיטה. התפ־תחות האקדמית של שנת תשל"ד מרשימה יותר כאשר כל אספקט אחר בגידולה של „בר־אילן". והתארגנות לשם כך החלה בעצם ימי הקרבות המרים של מלחמת יום הכיפורים כאשר שלח הרק־טור, פרופ' מ"צ קדרי מכתבים אל המרצים והסטודנטים שבצבא ובצד דברי העידוד שבהם גם בקשה שיביעו רצונם ומשאלות הנוגעות להמשך לימודיהם. בעז־רת מבצע התנדבות מיוחד, הצ־ליחה האוניברסיטה לגייס מרצים שביקרו ביחידות צה"ל והעבירו שעורים וספרים למגוייסים. נש־לחו גם העתקי הרצאות (כאשר בכל קורס התמנו סטודנטים מת־נדבים לרישום דברי המרצה), וכן סרטים מוקלטים של חומר הלימודים. כאשר חזרו המגוייסים מן הצבא הכינה עבורם האוני־ברסיטה סמסטר קיץ מיוחד בו השלימו את החסר. וכן עמדו לרשותם יועצים בכירים במחל־קות השונות, כדי שיוכלו להת־גבר על הפער בלימודיהם. מפעל מיוחד במינו הוקם ע"י יוסף תבו־רי, מן המחלקה לתלמוד ששירת מעבר לתעלה, שהצליח לקבץ סביבו עשרה תלמידים לקורס „מבוא לספרות התלמודית" שזי־כה את שומעיו בנקודות זכות עפ"י אישור דיקן הפקולטה למ־דעי הרוח, וכן הוקמה „שלוחה" בר־אילנית בארץ גושן... אגב, גם להתקדמותם האקדמית של המצו־יים דאגה האוניברסיטה בעיקר דרך סגל המחלקה לאנגלית העו־בר בהתנדבות בבתי החולים ובתי ההחלמה ומעביר שיעורים. האשר לנפגעים מבחינה נפשית או רג־שית בעקבות תוצאות המלחמה — עבורם ייזם פרופ' בן לפין, מנהל בי"ס לעבודה סוציאלית את מטה ער"ן — עזרה ראשונה נפשית, המסייע גם למשרד הבטחון ב־תחום הטיפול במשפחות הנעדרים ועדיין ממשיך בפעולתו.

המחקר האקדמאי

כאשר אנו פונים מן האספקט הפיזי האספקט האנושי של האו־ניברסיטה בשנת תשל"ד אל גר־עין חייה ותוכן קיומה — המחקר האקדמי, ראוי אולי לציין תחילה את „ספר המחקר" שיצא לאור לאחרונה, המהווה מעין כרטיס ביקור מדעי של בר־אילן. בין הפרטים המיוחדים את „כרטיס הביקור" מצויים מחקרים בר־אילניים טיפוסיים כמו פרויקט השו"ת, שבמסגרתו חברו חוקרים במחלקה למתמטיקה ובפקולטה למשפטים, כדי לייצור מאגר של ספרי שו"ת בתוך המחשב לשי־מוש החוקרים במדעי היהדות, כשעד כה הזינו אנשי הפרויקט את המחשב בכ־40 ספרים (דבר שהוא, לכשעצמו, בבחינת הישג טכני גדול) מבצעים מדעיים אח־רים הם, למשל, בניית מכשיר הספקטרו אלקטרון מונוכרומטור, ה־יחיד במינו בארץ, בו עסקה הש־מכשיר לקרני־X המאפשר ערי־כת מחקרים ברמה גבוהה במחלקה לפיסיקה לימוד האקו־לוגיה כמקצוע מורחב במח־לקה לגאוגראפיה, גיבוש תב־נית מחקר קרימינולוגי־פסיכולוגי במחלקה לקרימינולוגיה, או הפע־לת החוג המשולב למדעי החברה (שהחל לפעול בתשל"ד) שאיפשר לתלמידים המעוניינים לרכוש בסיס השכלתי רחב בשלוש דיס־ציפלינות במדעי החברה. במחל־קה למדעי המדינה, הוכפל מספר מסלולי ההתמחות בשנת תשל"ד (בהשוואה לתשל"ג) כאשר לסטו־דנטים ניתנת האפשרות להתמחות בסוציולוגיה לתואר ראשון. ב־כלכלה, יש ענין מיוחד בסיפור על „משחקי עסקים" שאירגנה המחלקה בהם השתתפו, מלבד סטודנטים, גם אנשי מינהל מעו־לם העסקים ממש. ובפסיכולוגיה, בצד המשך פעילותו של המכון לחקר השינה והחלום תוכננו עוד חמישה מכוני מחקר, ביניהם המ־כון לחקר קליני.

קשה בסקירה קצרה לעמוד על כל חלקי הקשת המחקרית והלי־מודית של מוסד אקדמי גדול כאוניברסיטה בר־אילן, אך איננו יכולים שלא לציין עוד כמה מפע־לים מיוחדים במינם, כמו התחלת מבצע עריכת מילון דיפלומאטי אנגלי־עברי ועברי־אנגלי (בשתוף משרד החוץ הישראלי והפדרות הקונגרס בארה"ב) במחלקה ל־מתורגמנים. הופעתו, זה עתה, של הקובץ „מחקרים בערבית וב־ס־לם". המשך מבצע המחקרים בנו־שא „מוטיב הגבורה בספרות ה־עברית החדשה" והמשך פעולתו של מפעל „המילון החדש לספרות חז"ל" שיכלול גם את „אוצר לשון המקרא" ואת המילון של העברית המודרנית.

עבר ועתיד

לא נסיים את סקירתנו בלשון עבר, שכן התכניות והמחקרים של תשל"ד קשורים, בחינת צבת ב־צבת, באלו של שנת הלימודים תשל"ה העומדת בפתח, שנה חד־שה זו תראה הקמת מוסדות חד־שים במסגרת „בר־אילן" כמו למ־של: „המכון למחקר משפט פלילי משווה, המכון לחקר המקרא ה־יהודי, הקמת רשות מחקר, הקמת מחלקה לתולדות האמנות ומחלקה לתיאטרון, תחילתה של תוכנית לימודים קדם רפואיים (שיוכלו להשתלב בבוא הזמן במסגרת של בי"ס לרפואה), תחילתם של לי־מודים איטבראסגיים, פתיחת מס־לול מיוחד לבוגרי ישיבות תיכו־ניות בבכון הגבוה להלמוד תורה, ואולי, המעניין מכל, הקמה „חב־רת בר־אילן למחקר ופיתוח", שמטרתה ליצור קשר בין האס־פקט המחקרי האקדמי ובין התע־שיה עהירות המדע, וכן פיתוח המצאות ופטנטים של חברי סגל האוניברסיטה כמו: מכשיר סיפ־סוף להשקיית שדות ומבחק פור־טרן ללימוד שפות מחשב של פרופ' גרינפילד, מהמחלקה לפי־זיקה. סקר פרלימינרי מרמז כי חברה זו, שמגמתה להביא לידי מימוש מסחרי של ההמצאות ה־מדעיות, עתידה להגיע להכנסת של כמיליון ל"י בשנה.

התכנס חבר הנאמנים של האוניברסיטה

חבר הנאמנים של אוניברסיטת בר אילן סיים ביום ד' את מושבו ובחר מחדש במר פנח סטאלמן כיו"ר החבר, ובד"ר ז. ורהפטיג כיו"ר הוועד המנהל של האוני־ברסיטה, וגם יתר בעלי התפקי־דים נבחרו בהקובצם גם בוועד ה־חדש.

בין החלטות החבר יש לציין את אישור תכנית האב להרחבת הקמפוס של אוניברסיטה בשטח החדש שנרכש. יוקמו מבנים על שטח של 108 אלף מ"ר בהשקעה של 66 מיליון ל"י לשנה.

לפני כן סקר ח"כ ד"ר יוסף בורג — יו"ר ועד שוחרי האו־ניברסיטה בארץ ובחו"ל. בסקי־רתו מסר ד"ר בורג כי בעקבות מלחמת יום כפור בוטלו מספר תכניות של הוועד, בתוכן תכנית למען הקתדרה הכספית ע"ש ד"ר יעקב הרצוג ז"ל. למרות ה־נסיבות חלה התקדמות בפעולות שוחרי האוניברסיטה ובשנה ש־עברה היתה עליה בתרומות למען האוניברסיטה. להלן מסר ד"ר בורג כי בחורף תתקיים ועדה אי־רופאית של שוחרי האוניברסיטה שמטרתה תהיה לפתח את הקשר עם הקהילות היהודיות באירופה. בין היתר יתפלו במסגרת זו מר־צים וסטודנטים מאוניברסיטת בר־אילן בארצות מוצאם.

ישיבת חבר הנאמנים נפתחה ביום ב' בערב לישיבתה השנתית, שהתקיימה באוניברסיטת בר־אילן.

מר פיליפ סטולמן, יו"ר החבר, ישב בראש הפתיחה החגיגית ונציג הג"ר, הרב ד"ר יוסף ה. לוקשטיין נשא את נאום הפתיחה, באותו מע־מד הגישו רקטור האוניברסיטה פרו־פסור מנחם צבי קדרי, ויו"ר הועד המנהל, ד"ר זרח ורהפטיג, את ה־דו"ח השנתי שלהם על שנת הלי־מודים תשל"ד.

טקסי חנוכת קמפוס ע"ש לויט ופנימיה ע"ש גאון נערכו בקרית האוניברסיטה

שני אירועים חגיגיים ציינו את יום שלישי השבוע בקמפוס הרמת־גני של אוניברסיטה בר־אילן: בשעה אחת בצהרים נאספו המוזמנים והאורחים ליד הבנין החדש של פנימית הסטודנטים בנוכחות מר נסים גאון ורעייתו, מז'נווה, שווייצריה, שמימנו את הבנין והם מלווים את התפתחותה של האוניברסיטה מזה שנים בהענקת מלגות לימוד לתלמידיה.

הטקס השני שנערך ביום שלישי השבוע, בשעה שלוש אחה"צ ליד בנין המנהלה של האוניברסיטה, הוקדש לחנוכת הקמפוס ע"ש מר וויליאם ג. לוויס מניו־יורק. תרומתו של מר לוויס איפשרה לאוניברסיטה להכפיל את שטח הקמפוס שלה והיא נחשבת לתרומה הכספית הגדולה ביותר שהוענקה עד כה למוסד חינוכי גבוה בארץ.

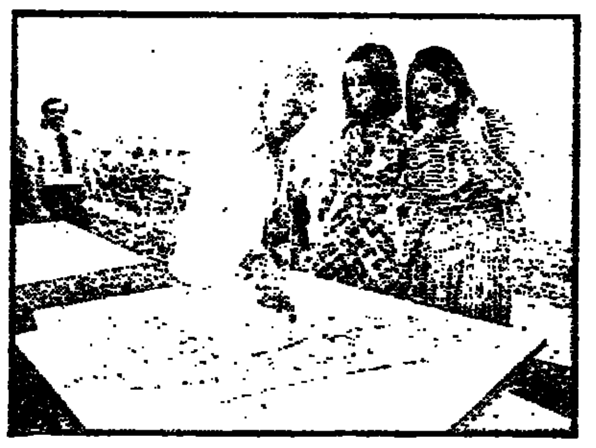

מר וליאם לויס, מסביר למשפחתו את תכנית פיתוח הקמפוס הנושא את שמו.

מר נסים דוד גאון, מחלק מילגה לסטודנטים

מר נסים גאון, הוא חבר בועד הנאמנים של בר־אילן המעניק מדי שנה שלושים מילגות בנות אלפיים ל"י לסטודנטים ממוצא ספרדי הלומדים בה. מר גאון הוא גם נשיא הפדרציה הספרדית נשיא הקהילה היהודית המזרחית בז'נבה ונשיא מפעל הבונדס הישראלי בשווייצריה. הוא גם זכה בתואר ד"ר כבוד מטעם הישיבה־יוניברסיטי.

בפנימיה החדשה ע"ש גאון ישתכנו מאה וחמישים סטודנטים בשלוש קומות של מבנה חדיש ומצוייד היטב המצטיין בחיצו־נות ארכיטקטונית מעניינת.

תרומה זו מימנה רכישת 270 דונם קרקע סמוך לקמפוס הנוכחי, עליהם ייבנה הקמפוס החדש שייקרא רשמית, ביום שלישי השבוע, ע"ש מר לוויס. ביום חמישי הוענקה למר וויליאם ג. לוויס גם תואר ד"ר כבוד לפילוסופיה ובאותו מעמד הכריז נשיא חבר הנאמנים הרב ד"ר יוסף ה. לוקשטיין, כי אוניברסיטה בר־אילן החליטה לייסד קרן מילגות לזכר אברהם ופאולין לוויס, הוריו של מר וויליאם לוויס, למען סטודנטים, שהם חיילים משוחררים.

בניין הפנימיה על שם נסים גאון ורעיתו

הרבנית שרה הרצוג גוזרת את הסרט בחנוכת הפנימיה

ארבעה תארי כבוד הוענקו בטקס חגיגי

ארבעה מנהיגי ציבור ואישי מדע דגולים זכו אתמול בשעות אחה"צ בתואר דוקטור לפילו־סופיה לשם כבוד במסגרת טקס הענקת תוארי מוסמך ותוארי דוקטור לפילוסופיה למסיימי האוניברסיטה בשנת תשל"ד.

בנוכחותו של נשיא מדינת ישראל, פרופ' אפרים קציר נקראו לבמה שברחבת הקמפוס ע"י נגיד האוניברסיטה הרב ד"ר יוסף ה. לוק־שטיין, המדען הדגול, בעל פרס נובל לפיזיולו־גיה, ורפואה, פרופ' ארנס בוריס חן, המנהיג הקהילתי ואיש העסקים מר י. אלק קולמן הפ־ילנטרופ הגדול מר וויליאם ג. לוויס ומר אקסל

מר י. אלק קולמן

פרופ' סיר, בוריס חן

ספרינגר, מתיא־לאור ותומך נלהב במדינת יש־ראל, ממערב ברלין. כן קיבלו את תואריהם באותו מעמד, ששה דוקטורנטים ו־57 בעלי תואר מ.א. בשעות הערב. לאחר הטקס, הוזמנו המשתתפים לסעודה חגיגית במלון „מגדל דניאל" בהרצ־ליה בהשתתפות אורח הכבוד מר פנחס ספיר.

פרופ' ארנס בוריס חן, זכה בפרס נובל ב־פיזיולוגיה ורפואה בשנת 1945 על עבודתו בת־חום הפניצילין. מאז 1961 הוא משמש כפרופסור לביוכימיה „באמפיריאל קולג'" בלונדון. בין תאריו הרבים, יצוי מינוי חבר־כבוד לכל החיים באקד־מיה למדע בניו־יורק, מדליה ע"ש פסטר, ותואר למיון הכבוד וכן תוארי ד"ר כבוד מאוניברסיט־אות באירופה, ארה"ב ודרום אמריקה. כיהודי בכל ליבו, משתתף פרופ' חן בהרבה פעילויות יהודיות וציוניות למען ישראל.

מר י. אלק קולמן, בריטמי, מחלוצי הציו־נים בארץ זו, כיהן שם במשך כ־15 שנה כיו"ר ועד ידידי בר־אילן, ועתה הוא מכהן כנשיא ידידי בר־אילן בבריטניה וממשיך לפעול למען האוניברסיטה. הוא סגן היו"ר בפועל של ועדת המסחר הישראלית־אנגלית ומתומך נלהב ב־נוער הבין־לאומי של דורנו, הוא מרבה לתרום לבתי ספר ואוניברסיטאות בבריטניה ובארצות אחרות.

מר וויליאם ג. לוויס, הוא ממציאו ובונהו של אחד הפרוייקטים הגדולים ביותר בעולם ב־תחום פיתוח הקרקעות: ערי לוויס. אולם, בצד פעילותו הכלכלית הוא הקדיש חלק ניכר מחייו לפילנטרופיה ולחיזוקה של מדינת ישראל. בש־נת 1973, התמנה כיו"ר מפעל הבונדס (ווייסד גיאיש אפיל) בארה"ב. הוא תומך בהרבה מוס־

מר אקסל שפרינגר

דות רפואה וחינוך וזכה בשנת 1965 במדליה ע"ש פרנק פ. בראון, ממכון פרנקלין בפילדלפיה על המצאותיו בבניה. הוא זכה גם בתוארי כבוד מאוניברסיטת סט. ג'ונס בניו־יורק וקולג' אל־ברט איינשטיין לרפואה, וזיכה את אוני' בר־אילן בתרומה הגדולה ביותר שניתנה אי־פעם למוסד אקדמי בישראל. תרומה זו, איפשרה ל־אוניברסיטה לרכוש שטח אדמה חדש המכפיל את שטחו של הקמפוס הנוכחי.

מר אקסל שפרינגר, איל העתונות ומו"ל בעל השפעה מגרמניה, שהגיע לישראל בימי מלחמת יום הכיפורים כדי להזדהות עם תושבי המדינה בתקופתם הקשה, הוא תומך נלהב ותיק במ־דינת ישראל. אחת מעקרונות פעילותו העתונאית הוא, הנסיון לגשר בין הגרמנים ליהודים. בין יתר פעולותיו בתחום זה —

מר וויליאם ג. לויס

אירופה מול הערבים וישראל

מאת ד"ר י. נפתלי

כל אימת שחלים חילופים בשלטון בארצות גדולות, מתעוררת אצלנו השאלה, מה יהיה יחסם של השלטים החדשים לגבי ישראל? שאלות אלה נשאלות עתה עם החילופים בראשות השלטון בשש ארצות החברות בשוק האירופי המשותף.

כזכור, היה שר החוץ הצרפתי לשעבר, מר מישל ז'ובר, מהדורשים בשוק האירופי לכנס ועידה אירופית-ערבית כדי למצוא פתרון למשבר האנרגיה, שהחריף בעקבות מלחמת יום הכיפורים. הוא התנגד לקיום ועידת האנרגיה בוואשינגטון שהתקיימה לפני כחצי שנה, ודרש פתרון אירופי לבעיה זו. אולם, מערב גרמניה הבהירה על ידי שר הכספים שלה דאז, וראש ממשלתה היום הלמוט שמיד, אם תעמוד ארצו לפני הברירה לבחור בין סולידאריות אירופית ובין ארצות הברית — היא תבחר בארצות הברית, כי עזרתה וידידותה יקרה לה מאוד. היה זה אחרי האיום של ארצות הברית אחרי מלחמת יום הכיפורים, שהיא תוציא צבאותיה מארצות מערב אירופה, כולל מערב-גרמניה, אם האירופים יתנגדו למדיניותה במזרח התיכון לטובת ישראל.

עם חילופי השלטון במערב גרמניה ובצרפת, ראו רבים בכך, צעד נוסף בהתקרבותה של מערב גרמניה לארצות הברית. ראש הממשלה החדש של מערב גרמניה ידוע כידיד מובהק של ארצות הברית. אשר לצרפת — אחרי הכרזתו של נשיאה החדש על מדיניות של המשך ושל שינויים, הגיבו רבים, שבדעתו להינתק ממדיניות החוץ הגוליסטית שהביאה לידי חיכוכים עם ארצות הברית. אולם, מתברר, שדווקא שנים אלה, העמידו את בעיות הערבים במרכז הדיונים לפני כמה שבועות בעת פגישתם בפאריס.

מכל הארצות החברות בשוק האירופי המשותף, מערב גרמניה היא, היחידה אשר המאזן המסחרי שלה חיובי מאוד. בכל זאת, גרמניה אינה מתגאה בכך, ובאמצעות מאמרים הבהיר הקאנצלר הלמוט שמיד, כי ארצו תחפש דרך להציל את הכלכלה האירופית הנמצאת במצב רע וכצעד ראשוני — לעזור לפיתוח הכלכלה בצרפת. עם שובו לבון, נתן הוראה ברורה, שערך המארק לא יעלה על שני פראנקים צרפתיים. פירושו של דבר, אם מצב הפראנק יורע, הרי או הבנק הגרמני הפדראלי יקנה פראנקים צרפתים במחיר זה, כשם שעשה זאת לפני כשנתיים כשקנה דולארים, כשהדולאר נמצא במצב רע.

ויסקאר ד'אסטן והלמוט שמיד, גם דנו בבעיה כיצד למשוך את ההון הערבי לאירופה. עובדה — ההון של שליטי ערב הולך וגדל הודות לאוצרות הדלק שלהם השאלה היא, כיצד למשוך חלק ניכר מן ההון הזה לארצות מערב-אירופה, כמובן — בעיקר למערב — גרמניה ולצרפת. אין צורך להוסיף כשמחפשים דרך למשוך הון ערבי, צריך יהיה גם להתקדם לקראת השליטים הערביים גם בעניינים מדיניים והבעיה המדינית שלהם היא — ישראל. אחרי ההסכמים של הפרדת הכוחות בין ישראל עם מצרים וסוריה, מוכנים עתה, בארצות ערב, לפתרון מדיני. אם כן, החיפוש הדרוש אחרי ידידות של הערבים מצד שתי ארצות גדולות במערב אירופה — צריכה להדאיג אותנו ביותר.

אומנם, קיסינג'ר בלוותו את נשיא ארצו בביקורו בארצות ערב, נפגש בדרכו עם כמה שרים בארצות מערב אירופה והזהירם, שלא לעשות הסכמים נפרדים עם הערבים העלולים לפגוע באינטרסים של ארצות הברית. אבל, אם ארצות הברית עצמה, מתקרבת עתה אל הערבים, הרי למרות הבטחותיה, שהדבר לא יהיה על חשבונה של ישראל, יש מקום לחשוש שצעד התקרבות עלולה לפגוע בישראל.

החולשת השוק האירופי והסיכויים לישראל

במשך ששת החדשים האחרונים החליפו הממשלות בשש ארצות החברות בשוק האירופי המשותף והן: אנגליה, צרפת, מערב-גרמניה, בלגיה, איטליה ודניה. בשנה החולפת כולם היו בטוחים באירופה מתפתחת, ההולכת בדרך של איחוד. דובר בהתלהבות על איחוד כלכלי ומוניטארי של תשע הארצות החברות בשוק האירופי המשותף ונקבע גם תאריך — שנת 1980. התחילו גם לדבר על איחוד מדיני וצבאי שיבוא בעקבות האיחוד הכלכלי. שאלת היסוד היתה — מי בראש? צרפת ומערב גרמניה, נלחמו על המקום הראשון באיחוד האירופי. גרמניה [illegible] הגדולה ביותר במערב אירופה טענה שהבכורה מגיעה לה וצרפת טענה — אין לשכוח את עברה של גרמניה ומבחינה מדינית, מגיע לה מקום בראש.

אולם, רצוי להזכיר שהאמריקנים טענו בתום מלחמת יום הכיפורים, כאשר ארצות מערב אירופה החברות בנאט"ו, פרט לפורטוגל בעלת המשטר הרודני דאז, סרבו לתת מעבר ל"איירונים" שהעבירו נשק מארצות הברית לישראל, שקיימת אירופה אטלאנטית וכי לאירופה — אירופית אין ערך רב ואיימו בהוצאת כוחותיה המוצבים ממערב-אירופה. מאז נראו פרצים בחומת השוק האירופי, שהוא הצעד הראשון לאיחוד מדיני של ארצות מערב אירופה. בפרט כשחלו שינויים בראשות הממשלות בשש מארצות מערב אירופה. האנגלים, גם יהודים עוד אם יישארו בשוק האירופי ואם יישארו — הם דורשים שינויים יסודיים בתנאים שהוצגו על ידי הממשלה הקונסרבאטיבית. דניה מעוניינת לעזוב את השוק ואיטליה עזבה אותו זה מכבר, שכן התחילה במדיניות כלכלית אוטארקית ומטילה מחדש מכס על תוצרת משאר הארצות החברות בשוק.

אשר לשני המנהיגים האירופים החדשים, נשיא צרפת וקאנצלר מערב גרמניה — אין לצפות מהם לנסים. שניהם אנשי כלכלה מנוסים, אבל רואים את העולם באספקלריה מעשית, ללא חזון. למרות הבטחות שמיד בפאריס לעזור לכלכלה הצרפתית, הרי שעם שובו לארצו הסתבר, אינגו מוכנים להקריב את הכלכלה שלהם לאירופה אינפלציונית. כתוצאה מכך, יש לחשוש לחזרה למדיניות הטלת מכס על סחורות שבין ארצות השוק האירופי. ואיטליה היתה הראשונה לעשות זאת בחודשים האחרונים.

כזכור, עשתה ישראל מאמצים במשך שנים להתקבל כחברה בשוק האירופי. באין ברירה, מכיוון שאיננה ארץ אירופית — להתקבל כחבר נלווה, או כארץ מועדפת מבחינת הסכמים מסחריים והדבר אפשרי לפי חוזי רומי — חוזה היסוד של השוק האירופי. לישראל יש אינטרס גדול בשוק האירופי, כי שליש מהייצוא שלה הוא לשש ארצות החברות בשוק, והיא בקירבה גיאוגרפית עם אירופה. ישראל השיגה אירופה הישגים בשוק, והדאגה גדלה אצלנו עם הצטרפותה של אנגליה אל השוק האירופי המשותף. עשינו אתנו מאמצים רבים בפרט לכבי להקנות לישראל אותן הזכויות שיש לה בשש ארצות השוק האירופי, היינו — הקלות במכס ייצוא הפרי וגם לגבי מוצרים אחרים שתוצרתנו. מאידך, העמדנו במצב קשה כאשר הוחלט לפני כשנתיים להוריד את חומת המכס בין הארצות החברות בשוק וגם אנו נדרשנו לבטל בהדרגה מכס לתעשייה האירופית. הללו במאמצים חדשים לדחות את המועדים של ביטול מכס לתעשיה מארצות השוק, כי הפצת סחורות ארצות השוק אצלנו עלולה להרוס את התעשייה שלנו, שהוא בראשית התפתחותה.

גם מבחינה מדינית, העמדנו במצב קשה בשוק האירופי. נתקבלו שם החלטות מדיניות לגבי המזרח התיכון המכוונות נגדנו. תחילה — תוכנית שומאן, שהגיש שר החוץ הצרפתי לשעבר, מוריס שומאן ולא היה לטובתנו, כי דן בעניין הפליטים הפלשתינאים, מתן סטאטוס לירושלים ועוד. ההחלטות שנתקבלו בשוק האירופי, אחרי מלחמת יום הכיפורים ושנתחדשו אחרי כן בועידת קופנהגן לפני כחצי שנה — דרשו מישראל לחזור מכל השטחים שנכבשו על ידה במלחמת ששת הימים.

אם כן, אין לנו להצטער ביותר על החולשת כוחו של השוק האירופי בפנים. כארץ קולטת עליה מתפתחת מדינת ישראל, להח הבנה למקימים מפעלים בארצנו, עד שיוכלו להתבסס ולהתקיים. אם היינו מגיעים לידי הסכם כולל עם השוק האירופי, שהיה מחייב אותנו, לבטל לגמרי מכס על מוצרים ממערב אירופה, לא היינו יכולים לעמוד בהתחרות זו. לכן, החולשת כוח השוק האירופי מבחינה מדינית, אינה לרעתנו, במיוחד מבחינה מדינית.

למעמדה של ישראל במערב אירופה

מבין כל הארצות החברות בשוק האירופי רק שתיים מהן — צרפת ואיטליה גובלות בים התיכון, אנגליה שאינה גובלת בים התיכון — יש לה אינטרסים רבים בים הזה. במלחמת יום הכיפורים שמרו לנו אמונים, דווקא שתי ארצות קטנות החברות בשוק האירופי והן: הולנד ודניה. משום כך, נענשו ע"י הערבים שהטילו עליהם אמברגו דלק, שלא הוסר עד היום, במשא ובמתן שעומדים עמי השוק האירופי לנהל עם הערבים, התנאי הראשון לכל הסדר מצד האירופים — הוא, להסיר את האמברגו מהולנד ומדניה. שתי ארצות אלה, טוענות, לא ייתכן שעמים החברים בשוק יעשו הסכמים עם ארצות המפלות לרעה ארצות החברות בשוק, כי הדבר נוגד את חוקת השוק האירופי.

אף פעם לא ציפינו גדולות מאנגליה, לכן לא קם רעש בארץ כאשר האנגלים מכרו לערבים וסרבו למכור לנו את הצ'יפטנים. מה עוד, שמבחינה מסחרית קיימים יחסים תקינים, להדרים שלנו יש שוק טוב בארץ הזאת, הוא הדין לגבי כמה מוצרים אחרים. אשר לאיטליה — היא מוכיחה תמיד, שהיא ארץ ים-תיכונית, כלומר — יש לה אינטרסים רבים בארצות המזרח התיכון. מכאן, שהיא מעוניינת לשמור על יחסים טובים עם הערבים, אם כי, שהיא מקיימת יחסים תקינים גם עם ישראל אם התנגדה איטליה לא פעם לישראל בשוק האירופי, לא עשתה זאת מטעמי שנאה לישראל, אלא, הגן אינטרסים מסחריים בלבד, התוצרת החקלאית שלנו מתחרה עם זו של איטליה בארצות השוק האירופי. בלגיה שומרת אמונים לנו יותר עם זאת הבכה לא פעם ביחסות של הצרפתים נגדנו בשוק האירופי, גם מבחינה מדינית.

האכזבות הקשות ביותר, באו לנו דווקא משתי ארצות ידידותיות והן: מערב גרמניה וצרפת. גם אנו אשמים באכזבות האלה, כי הרגלנו את דעת הקהל שלנו להאמין שזוהי ידידות אמת והתעלמנו מן האמת המרה והיא — האינטרסים הם הקובעים ביחסים בין העמים ואם האינטרסים של ארצות ידידותיות לנו, דורשים שינוי מעמד כלפינו — עושים זאת.

מערב גרמניה נחשבה אצלנו במשך זמן מסויים הארץ של "יום סגריר", בימי צרה נוכל להיעזר על ידה — וכך היה. נעזרנו רבות על ידה לא רק מבחינה כלכלית, אלא גם מבחינות רכש. אולם, התעלמנו מרצון מלראות את העתיד. לא רצינו להבין, שהתפתחותה העצומה של התעשייה הגרמנית, תחייב אותה לחפש שווקים למוצרים שלה וארצות ערב הן שוק רחב ידים לתעשייה הגרמנית, לפעמים, התקרבו הגרמנים במשך הזמן אל הערבים.

יותר על כן, התחילה הרעה מדיניות כלפינו, דווקא בזמנו של ידידנו הקאנצלר וילי בראנדט, וזאת, בגלל מדיניות הגלובאלית — האוסטפוליטיק שלו וברור היה מאליו, שהתקרבות מערב גרמניה לרוסיה. תהיה בהכרח לרעתנו. הקאנצלר קיזינגר, שחברותו במפלגה הנאצית רבצה עליו — המשיך בדרך העזרה והידידות לישראל של אדנאואר. לא כן הסוציאליסט וילי בראנדט, הוא נלחם בנאצים ולא חייב היה לטהר עברו ע"י יחסים טובים עם ישראל. למרות ניתוק היחסים הדיפלומטיים עם ארצות ערב מאז ניתן יחסים דיפלומטיים בין מערב גרמניה לבין ישראל בימיו של הקאנצלר הקאתולי ארהארד, נתנה מערב גרמניה הלוואות ומענקים לארצות ערב בסכומים עצומים ובזמנו של בראנדט נתחדשו היחסים הדיפלומטיים עם רוב ארצות ערב.

מה עוד, שהקו המדיני שלו ביחסי ישראל—ערב תאם את היחסים

(סוף בעמוד 11)

שר התיירות ופעילות המיסיון

מאת יונה כהן

שירות רע למדינת ישראל ולשמה הטוב בעולם עושה שר התיירות, משה קול, בהציגו את ההתנגדות להטפה מיסיונרית בישראל כ"חוסר סבלנות". ודאי, השר הנכבד הנוהיק עשה זאת שלא בכוונה, אך לגבי התוצאות השליליות אין הדבר משנה.

כדי להסביר את שנכתב לעיל, עלינו לחזור ולהזכיר את הפרשה התמוהה, שהועלתה גם במליאת הכנסת, ושר התיירות הנכבד השיב אז (בניא סיון ש. ז. 11 ביוני) שלא סמך הטענה כלל. וכך בדיוק עשה מר קול גם השבוע.

שר התיירות נדרש במליאת הכנסת, בתאריך הנ"ל, ע"י חה"כ פנחס שינמן ואחרים, להשיב ולהסביר הכיצד הוליך משרד התיירות שולל את מר שפירא, בעל מסעדה "ארנינה" שבגני התערוכה בת"א, בהזמינו בדחיפות ארוחה ל"מאה תיירים מחוץ לארץ", כאשר התברר שמדובר ב"אסיפת התחברות" שנועדה ל"הטפה מיסיונרית", ל"קבלת המשיח", כי כתוב במפורש במכתב ההזמנה לכאלף איש"...

מכאי והנבר כי משנודע דבר ההזמנה הנ"ל התערבו רבנים לסיכול המזימה של מארגני הפעילות המיסיונרית הזאת. לבעלי מלון "רמת אביב" הוסברו הכוונות והמגמות המיסיונריות הברורות ומר שלמה, כיהודי נאמן לעמו הבוחל בהטפה מיסיונרית, ביטל את המסיבה במלון.

מה עשה משרד התיירות? — פנה לבעל מסעדה "גן אורנים" והודיע שקרה "פאנצ'ר" למשרד התיירות ויש לסדר מקום וארוחה למאה תיירים.

לאחר אותה מסיבה מיסיונרית, הבהירו הרבנים למר שפירא, בעל מסעדת "גן אורנים", אב שכול שבנו נפל במלחמת יום הכיפורים, שמשרד התיירות עשה אותו שותף לפעילות מיסיונרית ולציד נפשות מבוגים בקרב יהודים בישראל. מר שפירא אף שיגר מכתב שנכתב בתרגשה עמוקה, ומה גם מי הם אותם "מאה התיירים" ורובם ישראלים, ובכללם מספר חיילי צה"ל במדיהם...

שר התיירות נדרש להשיב: כיצד העזו פקידי משרד ממשלתי רשמי לנצל לרעה את סמכותם ובמקום "לעודד תיירות" דאגו לקיים מסיבה ל"הטפה מיסיונרית"...

כדי להקדים "תרופה למכה" אמר מר שינמן במפורש: "אין אני מתנגד לתיירות, הרחבתה ושיפורה. אדרבה, יבואו תיירים מכל העולם, ומכל סוגיהם, כולל צליינים. יכולים הם והבהחלט רשאים לאכול גם במסעדות ובבתי מלון כשרים. רק לא לנצל לפעילות מיסיונרית".

כך נהג גם חה"כ להרצג. כמי שידוע כראש מגמות התמקות של השר המשיב, פתח ואמר: "אני מקווה ששר התיירות לא ירצה לספר לנו שמדובר בצליינים"...

מה עשה שר התיירות? — נשא נאום תשובה ארוך שכולו רחוק מן הנושא והבעייה שעליה נדרש להשיב, כמציא שם רע לחכים בישראל ולמדינת ישראל כולה, ניסה להציג את השואלים הנ"ל כ"לוחמים בצליינות המגיעה לישראל". שואלים את שר התיירות על מעשה תרמית מצד משרדו, הוא משיב בקול רועם:

"אנחנו שומרי המקומות הקדושים בארץ, וגם הנוצרים רשאים לבוא לירושלים ולהתפלל.. ולא רק לטייל על שפת הים".

האין השר הנכבד מבין שהוא עלול ליצור רושם שהחוכים בכנסת כאילו דיברו נגד בואם של צליינים למדינתנו, נגד תפילה של נכרים בירושלים? האין בזה סילוף המציאות?

להגדרת מבוכתם של שומעיו ותמיהתם של המשתדלים להבין כוונתו של שר התיירות, הכריז השר שהוא עצמו, השר קול, שולל את פעולת המיסיון. על כך אין ויכוח, הוא גם הוסיף שמשרד התיירות אינו נותן יד לשום פעולה מיסיונרית. אנחנו מתנגדים לה, ונתנגד לה גם בעתיד.

וכשהשר מקבל מכתבים מתלמידי מדרשיית "נועם" בפרדס חנה והבנות האולפנה בכפר פינס, כיהודים גאים התמהים שהשר מברך ומעודד ועידה של מיסיונרים, אומר השר קול במליאת הכנסת על כותבי המכתבים הללו: "איזו רוח רעה של קיצוניות ואלימות חדרה למוסדות אלה"...

באמור, דבריו של שר התיירות בסוגייה זו היו מלאי סתירות וניגודים ועוררו מבוכה בקרב אוהדיו ותמיהה ורוגז בקרב יריביו.

הוא, משה קול, הציג את עצמו השבוע במליאת הכנסת, בנושא הנדון, כך:

"אני מתנגד לפעולות מיסיונריות בקרב יהודים בישראל, ופועל נגד ההטפה המיסיונרית בכל מקום".

אם אמת ונכונים הדברים, ומותר להניח שבתום לב נאמרו הדברים הללו מפי שר התיירות על עצמו, כי אז אסור היה לו לכוון את חיצי ביקורתו כלפי הרבנים או החוכים שהם, לא פחות מאשר השר קול, מתנגדים לפעולות מיסיונריות ולהטפה מיסיונרית בישראל.

ודאי אסור לו, לשר התיירות, להציג את החוכים ואת הרבנים באור מסולף ומטעה, כאילו הללו מגנים להפריע לתיירים "לנהוג לפי דתם". הרבנים והחוכים הבהירו כמה וכמה פעמים, והשר קול חבריו יודעים זאת היטב, שאין הם מתנגדים לבואם של תיירים, של צליינים, להתפלל, לאכול במקום כשר. הצעקה והמחאה היו והינם נגד ארוחות הסוואה לפעילות ולהטפה מיסיונרית בקרב יהודים, אזרחים וחיילים, בישראל.

וכדי למצוא חן בעיני חבריו לדעה במחנה הדי"ש למשלה — יצא השר קול חוצץ נגד הרבנים.

עד שהוא ופקידי משרד התיירות מגנים לנצל לרעה את מתן תעודות המלצה של המשרד לבתי מלון, כדי לאלצם גם לאכסן גם "ארוחות" שנועדו להטפה מיסיונרית, שולח השר קול אצבע רמיזה כלפי הרבנים. הם, לדברי אותו שר, מנצלים את היתרי הכשרות "למטרות שאין להן כל קשר לעצם ענין הכשרות"...

(סוף בעמוד 11)

תוספת השכר החדשה

מאת ברוך אדלר

המו"מ המסורתי הארוך המייגע לחידוש הסכמי השכר, הנמשך לעתים עד לזמן שבו כבר פג תוקפם של ההסכמים ויש צריך להתחיל במו"מ חדש, היה הפעם קצר יחסית. תוך שלושה חדשים נחתמו כל ההסכמים בתעשייה, כשהאחרונים בהם היו ביניהם אלה הענפים הפרובלמטיים-הקשים — המתכת והטכסטיל. במקביל לכך נחתם גם הסכם בשירותים הממלכתיים הציבוריים ועובדי המינהל והאקדמאים בשירות המדינה, הרשויות המקומיות, הסוכנות היהודית, ההסתדרות ועוד קיבלו על עצמם את מדיניות השכר החדשה שנקבעה ע"י ההסתדרות.

בכך נסתיים השלב העיקרי של מאבק השכר, כשרוב העובדים במשק התומים כבר על הסכמים. עם זאת הכיפוס שטרם חתם על ההסכמים הוא חזק, הן בכמות והן בתביעותיו ומוקדם עדיין לברך על המוגמר. מיפוס זה כולל גופים שהצטיינו בעבר בגישה העוקשה שלהם ובדרישות המופרזות שחרגו הרבה מעבר למה שדרשו וקיבלו קבוצות עובדים אחרות שכח הלחץ שלהם קטן יותר, או, אולי, שהאחריות הציבורית שלהם גדולה יותר קבוצות אלה כוללות את פועלי הנמלים, מהנדסים, רופאים, מורים ועוד. הללו בחלקם כבר הגישו את תביעותיהם ובחלקם מחכים אחד לשני ברצונם לראות מה דורשים אחרים.

השלב הבא

השלב הבא של המו"מ עשוי להיות, לפי כל הסימנים קשה יותר מהשלב הקודם, אך יחד עם זאת נפרצה כבר הדרך בהסכמה העובדים שכבר חתמו על הסכמים לקבל על עצמם את מדיניות ההסתדרות. אין להניח שניתן יהיה לתת לאחרים יותר ממה שקיבלו פועלי ייצור ולהגיש את הראשונים על שנגדרו וחתמו. הסכמים כבר בשלב הראשון. במידה רבה תלוי הדבר במצבו של המשק בימים הבאים, כי אם ימשך האינפלציה ועלית המחירים המסחררת קשה יהיה לעצור את הסכר של תביעות חורגות, בטענה שמדיניות השכר הרשמית אינה יכולה לעצור את השכירים על התיקרות.

עיון בהסכמי השכר שנחתמו עד כה מראה, כי לא היו חריגות ממדיניות השכר ההסתדרותית. למרות מדיניות רשמית זו הגישו הארגונים תביעות רבות, שקבלתן היתה מעלה את השכר הריאלי בשיעור הרבה יותר גבוה מזה שאושר. הדרישות היו בעיקר להעלאות שכר עקיפות, בשיעור התנאים הסוציאליים. אולם, התעשיינים עמדו בתוקף וגם לגבי התשלומים המקצועיים היה ברור כי אי אפשר להחזיק יותר מדי ובסופו של דבר הם ויתרו. הוויתור נבע בעיקר בשל ההכרה כי מה שקיבלו, הנראה לכאורה מעט מאוד, הוא בעצם הרבה מאוד. התוספת של 50—80 ל"י לחודש היא ברוב המקרים 80 ל"י ומאחר שלסכום זה נוספים גם תנאים סוציאליים הרי שהתשלום בפועל הוא הרבה יותר. וחישובים של התאחדות התעשיינים — אומר א. שביט — מראים כי עלית השכר המוצעת תסתכם ב-19 אחוזים. האחוז עולה לכל שכרו של העובד נמוך יותר.

השפעת תוספת היוקר

חשובה יותר מתוספת שכר היסוד הן תוספות השכר שהשכירים מקבלים השנה באמצעות תוספות היוקר. ב-1 ביולי תשולם בשלישית תוספת יוקר בשיעור של 20 אחוזים, ואולי קצת יותר. כבר עתה ברור שהסיכום החצי שנתי של עליית מדד המחירים תראה עליה של 26—27 אחוזים. אולם, ששה אחוזים כבר שולמו כמקדמה, כך שלתשלום נשאר 20 אחוזים. אחוזים אלה כעת משקלם יהיה יותר נכבד כי תקרת תוספת היוקר הועלתה לפי ההסכמים לאלף ל"י לחודש. כלומר בעלי המשכורת המכסימלית של התקרה — ומספרם של אלה כיום הוא רב מאד — יקבלו שוב תוספת נטו של 200 ל"י ועדיין אין זה סוף פסוק ההסתדרות רוצה להבטיח תשלום תוספת יוקר רביעית בסוף השנה. מאחר ולפי כל הסימנים ימשיך המדד לעלות, עד 10 אחוזים, אולי, הרי שבמקרה זה יקבלו העובדים עוד מאה ל"י פירושו של דבר שהתוספת השכר נטו תהיה כ-450 ל"י ועוד למעלה ממאה ל"י של תוספת שכר ישירה (כולל הזכויות הסוציאליות הנוספות לשכר).

„שקט תעשייתי"

עליות השכר יסתכמו להערכת התעשיינים ב-40—30 אחוזים. תוספת גדולה כזו הביאה לכך ששורר "שקט תעשייתי" והסכמי השכר נחתמו ללא זעזועים. מחירם של הסכמים אלה היא 6—5 מיליארד ל"י שיוזרמו למשק ויוסיפו ללחצים האינפלציוניים הכבדים השוררים בו.

על רקע זה יש להבין את הרציונות שהעלו באוצר אך טרם נתגבשו לכלל מדיניות מעשית. לקשר בתוספות שכר גדולות אלו, או אם הדבר אינו אפשרי, לספוג לפחות חלק מהכסף הרב שיוזרם למשק. הרעיון היה לקצץ חלק מתוספת היוקר ולא לשלמה במלואה. אומר על כך מו"מ נשיא התעשיינים, חלק מהתיקרויות נובע מהמיסים והמחירים שהטילה הממשלה במטרה לספוג כספים מהציבור. אם מחזירים כסף זה ע"י תשלום תוספת יוקר הרי שלא הרווחנו דבר. הכוונה, לדעתו, היתה במסים שכולנו נסבול מהם ומה הועלנו אם משלמים תוספת יוקר מלאה. גם האוצר נטה לעמדה זו, אולם הוא נתקל בהתנגדות עזה של ההסתדרות השומרת על העקרון שהשכירים צריכים לקבל פיצוי מלא בעד התיקרויות.

ראשי איגוד המושבים מאתרים מקום למושב החדש ברמת הגולן

תל־זית - המושב שישלים הגוש הדתי ברמת הגולן

מאת חיים פיקרש

ביום בו נמסר על תחילת נסיגת כוחות צ. ה. ל. מהמובלעת הסורית. נתבשרנו על השלמת התכנית להקמתו של ישוב נוסף ברמת הגולן — תל-זית. הישוב החדש, עתיד, איפוא, להשלים את הגוש הדתי ברמת הגולן בן חמשת הישובים ששלושה כבר עומדים על תילם. הרביעי הינו מושב תל-זית ואילו החמישי, "מרכז חיספין" נמצא כבר בתהליך מזורז של בניה.

משניתן עוכבי להחלטת המוסדות המיישבים, להקמתו של תל-זית, ריאותרו שטחיו, הסמוכים למושבי הפועל המזרחי — רמת מגשימים כפר גבי"ת ו"נוב", שוב לא היה גבול לשמחתם של בני הדור השני בי מושבי התנועה שבגליל העליון, שכן מזה שנים שהובטח להם, כי משבצות הקרקע הנוספות, במרחבי הגליל ורמת הגולן, יעמדו לרשותם, וכאן כוננו את ביתם.

פתרון חלקי..

במשקי הוריהם, בדלתון, כרם-בן זמרה ועלמא, המקומקים על אזור מרכסיו היפים של הגליל העליון, שלמה המיכסה. אין מקומות פנויים של יחידות משק. אין גם כל אפשרות לקליטתם של בנים. פתרון חלקי לבעיה זו נמצא על ידי הקמתו של מושב "חוזר" עליו "גסר" מאות צעירים. אחוז קטן מהם בלבד נקלט, שוב מחוסר כל אפשרות לקבל יחידת משק נוספת, ועל 10 ההקמות שנתנו שם, לא מכבר, בעקבות הסדר מיוחד שבוצע עם המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית שהדיבה והכשירה עוד כמה יחידות. נרשמו לא פחות מ"מאה ושמונים צעירים"!

"ברור לנו שגם ההתנחלות במושב תל-זית, לא תפתור את הבעיה ולכן אנו חותרים לתוספת ישובים דתיים בגליל העליון, או על ידי הכשרת יחידות משק נוספות ליד המושבים הקיימים והקמתו, בגליל העליון של מרכז איזורי, בו יקלטו מאות והגוה צעירים" — אומר לנו חיים אליקור אבטבי, מראשי איגוד המושבים של הפועל המזרחי, שיחד עם כמה מראשי האיגוד, יצאו בשבוע שעבר להביא לצעירי מושבי התנועה בגליל את בשורת הקמתו של תל-זית.

משב זה, ששטחו, כאמור, כבר אותר, בחלקו הגדול, הוא הישוב הרביעי, כאמור, של הפועל המזרחי, ואחד מ-14 הישובים שהוקמו ברמת הגולן. התכנית המקורית שגובשה על ידי המוסדות המיישבים, ובכלל — המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, משרד השיכון ומוסדות איגוד המושבים של הפועל המזרחי, מבטיחה הקצאת שטחים של 25 דונם לכל יחידת משק, לגידולי שלחין, 5 דונם לכל משפחה של מטעי נשירים, ויחד עם זאת תינתן הברירה לכל מתישב לבחור בין ענף זה בי משקו — הודיים או בקר.

גיבוש גרעינים

המגמה, אומר אריה יהודפרייזר, מזכיר איגוד המושבים של הפועל המזרחי, היא — לגבש "מה שיותר מהר" את החומר האנושי, כדי להבטיח את העליה על הקרקע תוך שנה. עד אז קיבל על עצמו משרד השיכון לבנות את התשתיה של בניני המגורים, המוסדות הציבוריים, שהראשון שבהם — בית כנסת, ואחריו, גן הילדים, הצרכניה ועוד. ועד אז, החלום כאמור, המזורז של ה"גיבוש האנושי". המצב הוא כזה, אומר לנו מר שרגא שמר, קצין צ.ה.ל. לשעבר, מראשוני מושב "נוד-גלים", שקיבל על עצמו לפעול לקידום ההתיישבות המושבית הדתית הצעירה בשטחים המשוחררים ולהכוונתם של מועמדים להתישבות זו. המצב העובדתי הוא, ש"מועמדים לא חסרים" ודווקא לאיזורי ההתנחלות ברמת הגולן, היא משיכה רבה, ולא רק מצד צעירי הארץ, בני הדור השני של חברי הפועל המזרחי, אלא גם מצד עולים חדשים וחיילים משוחררים.

הדור הצעיר בדרכי אבות

בניסן שעבר, רכז המושבים הדתיים בגליל העליון, מעיד על הצעירים, בני הדור השני, כי "כולם קורצו מחומר מעולה. ספגו בבית הוריהם את המשיכה לעבודת האדמה ולא פחות מזה את החינוך הדתי התנועתי". גם גרעין נחיל של הצופים הדתיים במעוז המרכז הביע, לא מכבר נכונותו להשתלב באווירה של הנקודה החדשה.

בכל זאת, במשך החודשים הקרובים, תעמה, הפעילות של איגוד המושבים, לגיבוש החברים וההיערכות הכללית, לעליה על הקרקע במושב החדש ופתיחת דף חדש.

בשנים שלאחר מלחמת ששת הימים ועד ימינו אלה, צברו האנשים אשר על ההתיישבות הדתית במושבים נסיון רב, בגיבוש נקודות התנחלות. "הגוש הדתי ברמת הגולן, הולך ונשלם" — אומר אריה יודפרויד בלי להסתיר סיפוק מעובדה זו. רמת מגשימים, שהפכה לנקודת התנחלות מוצלחת ומבוססת, ומושב "נוב" הפוסע בעקבותיה וכמותו גם כפר גבי"ת, אותו כפר תעשייתי שיסודותיו הונחו על ידי חניכי הנוער הדתי העובד המרכז לקואופרציה של הפועל המזרחי, הממשיכים ללוותם בצעדי הבראשית, לקראת הביסוס היציבה, מוכיחים זאת על הצד הטוב ביותר.

גוש מושבים

בכלל, רעיון ההתנחלות המושבית הדתית, במתכונה של "גוש", העתיקה מגוש ההתיישבות הקיבוצי, כמו בגוש עציון, עמק בית שאן ועוד, ו"זה הולך" — מתחייכים אנשי האיגוד, בהעריכם את היחסים הטובים בין המושבים. הסיוע ההדדי, ויכולת הפיתוח של המרכז האיזורי, שבו עתידים, כדבריו של מר יודפרויד, להקים את בית הספר האיזורי מפעלי התרבות, ואמצעי סיוע בכל השטחים לכל המושבים.

מרכז חיספין, במוקד המושבים ברמת הגולן יסודותיו כבר הונחו ובניתו מתנהלת בקצב מזורז ומדעד. "אנו מנהלים כרים להעברתה של ישיבת הגולן למרכז חיספין" — אומר לנו א. יודפרויד, בציינו, כי היכנסותה של ישיבה במרכז זה, עשויה בלי ספק לקדם את עניני הרוח של המושבים הדתיים, שיכולים בכל מה שקשור לעיבודים החקלאיים והצלחתם המשקית, זכתה להערכה רבה בקרב הגורמים הנוגעים בדבר.

עם השלמתו של הגוש הדתי ברמת הגולן, עומדים מוסדות איגוד המושבים ל"התלבש" על גוש דתי נוסף — ברצועת עזה, שם הונח היסוד לגוש על ידי יישובה של האחזות "קטיף", המורכבת מחיילי הנח"ל התעשייתי הדתי ומגרעין בני המושבים הדתיים. עתה נערכים להניח יסודותיו של קיבוץ דתי ועוד כמה מושבים, אליהם יכוונו בני הדור השני של ההתיישבות הדתית במושבי הכל עותא.

חוליה בשרשרת

הי"ב אבטבי, ממושב שיבולים, בי איזור, מגלה כי המצב, הוא אומר, כשמאות צעירים דתיים רוצים להמשיך את מסורת אבותם בעבודה החקלאית ואין במשקיהם כל אפשרות לפתוח יחידות משק נוספות, הפתרון כאמור, בהקמתם של מושבים דתיים, כפרי תעשייה דתיים ומרכזים איזוריים דתיים. "מועמדים לא חסרים, רק שהמוסדות המיישבים הנוגעים בדבר יאשרו משבצות קרקע" — חוזר מר יודפרויד, ומוסיף כי אמנם, בכיוון זה פועלים עתה מוסדות איגוד המושבים של הפועל המזרחי.

תל-זית, הוא, איפוא, החוליה הנוספת בשרשרת המושבים הדתיים, הפזורים על פני מפת כל הארץ, מ"ירכתי צפון רמת הגולן ועד לדרומה של הארץ!

„מורשת היהדות" על „המסך הקטן"

מאת נ. גולן

אחת השגיאות הטיפוסיות של קהל צופים בתחום אמנותי, או במלאכת אומנות כשהוא בא לברך על המוגמר, הכל נראה בעיניו קל וחלק ופשוט לביצוע. קשה לעתים לעמוד ממראה מוצר שלם על הקשיים, הבעיות והלבטים שהושקעו בהכנתו. הוא הדין בטלוויזיה. קהל רבבות יש להן לתכניות המוקדשות למסורת היהדות ולהסברה דתית, אבל כאשר נתקלים מפיקי התכניות הללו לעתים במישהו מתוך קהלם, שואל הוא אותם: מה אתם עושים בעצם? רק מפיקים בטלויזיה?

כאשר ביקרנו השבוע ב"בית היהלומים" בירושלים גילינו כי "רק" להפיק תכנית טלוויזיונית דתית הרי זה אחד המיבצעים המסובכים והמורכבים ביותר של אמצעי הקומוניקציה הישראלים.

את הקשיים האובייקטיביים הקיימים מאז החלה הטלוויזיה הישראלית לשדר, תאר באוזנינו תחילה הרב בנימין צביאלי, מנהל המחלקה ומפיק חלק מהתכניות:

להשגיח על כל פרט ופרט

„חסרים לנו במאים דתיים, טכנאי טלוויזיה, אמנים ומבצעים דתיים ושומרי מסורת. מחסור זה הוא המסבך כל כך את עבודתנו. איש צוות שאיננו מתמצא בנושא שלך יכול בתום לב לשבש פסוק מן התנ"ך, להוסיף פרט שאיננו תואם את רוח היהדות, או לפגוע בתובבה של ציטטה מתוך ספר הלכה או דברי קישור מתוך חז"ל. יוצא מכך שהצוות המצומצם שלנו, בסך הכל ארבעה מפיקים (חיים הירומן, ישראל גולדויכט ועמנוס גבר, נוסף עלי) ובמאי דתי אחד (אליר זיק) חייב להיות בכוננות מלאה ואינטנסיבית כל העת ולהשגיח על כל פרט בהפקה, מן המוסיקה והטקסט ועד הביצוע. זוהי אחריות אלמנטארית שיש לנו כלפי קהל הצופים, שבחלקו הגדול הוא שואב מן התכניות שלנו את מושגיו על הדת ועל היהדות. אגב, אינטנסיביות זו איננה מוענת ע"י תכניות קנויות, או סרטים מחו"ל, כמו שהדבר אפשרי בחלוקות אחרות. אין סרטים מתאימים לנושא הדת והיהדות בחו"ל — אנחנו מפיקים ומבצעים בארץ את כל התכניות שלנו. זה עומס. קרה פעם שחילוני הצוות צבאיים, חילוני, הפיק בעצמו תכנית מסויימת. כשראינו את התוצאה — נאלצנו לגנוז אותה. היו בה כל מיני שטויות ואי-דיוקים מבחינה דתית..."

חיים הירומן, ממפיקי התכניות הדתיות, שהצטרף לשיחתנו ישר מתוך עבודה באולפן על פרקי אבות, מחזק את דברי קודמו: "המעורבות של מפיק או במאי בתכנית דתית חזקה יותר מאשר של העובדים בטלוויזיה החילונית. ביקה מגזין כמו "עלם יעל-מהי", למשל. המפיק מזמין כתבות, נותן הנחיות כלליות, ובזאת פותח או יותר גמר את תפקידו. אצלנו — מילה מיותרת תפסול כתבה שלמה. לכן המפיקים הדתיים מצטרפים לפעמים לכתוב בנוסף לעצמם, כי הוא עשוי לבחור במשהו הנראה לו יפה מבחינה טלוויזיונית. בלי להבחין כי אותו דבר יכול לפגוע במסורת. שהי רק דוגמא קטנה. אתמול, למשל, עשינו הקלטה קול מוקדמת לתכנית של פרקי אבות. במשנה "הוי עז כנמר..." סרטו הזמרים את המשנה הוסיפו וי החיבור בין חלקי המשפט. כשהבטעתי המאוחר להקלטה — ביקשתי שיקליטו הכל מחדש... אולי אין זה תפקידו של מפיק לבוא ולשבת באולפן ולהקשיב לכל דבר הנעשה בו, אבל הנה התוכחה מדוע אצלנו הדבר חיוני. דוגמא אחרת: הזמרים שהיו צריכים לשיר: אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא, שרו — בהיסח הדעת וטוב לך בעולם הזה... סלקנו הכל.

בטקסט חילוני לא נורא אם זמר משבש שורה בשיר. אבל אנחנו עובדים עם טקסט מקודש — ורוב הזמרים שלנו אינם מתמצאים במקורות. זה די עצוב. לפעמים, בהפקה, עובדים סביבי הרבה אנשים ואין עם מי להתייעץ התייעצות חברית מהירה על התוכן. ההחלטה של מפיק חייבת להיות איפוא מיידית, בניח — איזה משנה מתוך שתיים בפרקי אבות, כאפיין יותר, ורצוי לכן להזמין לו לחן — אבל אין את מי לשאול לחוות דעת פשוטה. הכל עלינו להחליט על אחריותנו. ולבסוף, בעיה אחרת היא הזמר עצמו. כשעושים תוכנית זמר רגילה, מגיש הזמר את הרפרטואר שלו והמפיק בוחר מתוך כך וכך שירים כמה הנראים לו. אבל לרוב הזמרים הישראלים אין רפרטואר של שירים המתאימים לתכניות כמו "חודש טוב" או "המבדיל". אין ממה לבחור. ואז מסתבר שהמחלקה שלנו היא אולי היוצרת ביותר בטלוויזיה: מזמינים שירים, מזמינים לחנים, עסוקים בחיפוש מתמיד אחרי קומפוזיטורים. ובמהבינים — שוב הבעיה הנושבה: יש להסביר איך ומה, ולעקוב אחרי כל שלב כדי שהמוצר לא ישגה מבחינה דתית."

צעירים דתיים אינם פונים לטלוויזיה

היומן מצאי כמה מלחינים וכותבים צעירים דתיים. אבל בכך עדיין לא פתר את הבעיה הקיימת. כששאלנו מדוע אין הטלוויזיה מכשירה אנשי צוות דתיים, נענינו כי אין זה מתפקידה. מוכנים, למשל, להקים בארץ קורס לבימוי טלויזיוני. אבל אי אפשר להקים קורס לעשיית "במאים דתיים". הרב צביאלי עצמו שלמד בקנדה ובבירמינגהם בפקולטה לקומוניקציה הוא בעל תואר מ.א. בתחום זה, קובע בצער כי בארץ אין הצעירים הדתיים פונים לנושא הקומוניקציה כשם שאין הם פונים ליתר בשאר האמנות, ולכן צעירים דתיים אינם הולכים ללמוד מקצוע זה באוניברסיטה, ואין שום עתודה צעירה בבית היהלומים.

„אין למשל, בארץ, במאי סרטים וחברות הפקה דתיים" ממשיך מנהל המחלקה להסביר ואילו בתכנית כמו "מורשה" אנחנו משדרים סרט (פילמאי) אחת לשבועיים. הבעיה היא, אם כן, להכין סרטים בחברות הפקה חילוניות, כמו סרטי רחל, סרטי קסטל והדומים. עצם ההזמנה היא עסק יקר. סרט של כ-30 דקות עולה — 35 אלף ל"י, ואיננו יכולים להעזר בתכניות קנויות. ואשר למלאכה עצמה: שוב מצב דומה. צריכים לעקוב אחרי כל השלבים. לקרוא את התסריט כדי לראות האם הוא תואם את קו הצפיה הדתית, לצאת לצד הבמאי כדי למנוע ממנו טעויות בזמן הביצוע, שהיקנן יעלה ביוקר. החלטנו למנות יועצים לעניני דת, ליד רוב הבמאים העוסקים בהכנת סרטים עבורנו. יש לנו יועץ לסרט המוקדש ליובל ה-100 של מאה שערים. נוכחתי בחשיבותם של היועצים הדתיים לא מזמן כאשר הזמנתי במסגרת התכנית על האדם הדתי בעידן המודרני (היו לנו בעבר תכניות כאלה על רופא דתי, קצין דתי וחקלאי דתי) — תכנית חדשה על השתלבות האדם בטבע. נושא אקטואלי לדורנו. קשור לאקולוגיה, קשור לתפישה היהודית שהקב"ה ולא האדם הוא אדון היקום. אנשי חברת ההפקה אמרו לי: אי נושא ברור בהחלט. נראה כיצד האדם מדביר מידבריות, שולט בימים כובש את החלל ואין לו גבול..." אמרתי: המגמה שלנו בדיוק הפוכה.. לא זאת צריכה להיות רוח התוכנית. האנשים הללו נראו נבוכים ותמהים..."

אגב, נוסף לתוכנית על מעמדו של האדם בטבע, מצויים בשלבי הכנה כרגע עוד עשרים סרטים, ביניהם: "לבי במזרח", שיתאר את כמיהתו לציון של ריה"ל, ("הציונות היהודית העתיקה שקדמה לתנועה המודרנית"). קידוש ה' — מאז עקידת יצחק ועד גבורת לוחמי ישראל בימינו. "בשמחת מצווה" — תאור התיישבותם של כמה מתלמידי הרב שלמה קרליבך במגדל על שפת הכינרת, "ילדים מדברים עם אלוקים", סרט על "הרב פרידס", "חיי בית כנסת ספרדי" (בנגד שודר סרט על החיים בבית כנסת אשכנזי) "בדממה רועמת" (סרט על התחייה הדתית של יהדות רוסיה, ששודר במסגרת העדה-מורשת, ביום ד' השבוע), ועוד. כאשר שסרטים-פילמאיים הם עסק יקר ביותר, משלבים ביניהם במסגרת מורשה גם תוכניות מלל. כמו זו ששודרה למשל השבוע ביום ג' על הנושא: האם אדם בן ימינו מתפלל עדיין, או כמו "מפיץ", מגזין לתרבות יהודית, (בשידור הקרוב יעסוק המגזין בין היתר במחקר על סיבו על התנאי: הראשון לציון). וכמו "בסוד חכמים" שלביות שכבהם כרדיו מצולם (צביים יושבים סביב שולחן ומשוחחים ביניהם) יש והיא מרתקת יותר מכל סרט פילמאי. דוגמא זכורה לטוב — המיפגש שנערך בזמנו בין הסופר אלי ויזל ובין צעירים ישראלים ששאלו אותו על נושא השואה.

מאחר שהמכרנו מישדרים מצפיינים, קשה שלא להעיר כאן כי לתוכניות הדתיות, יש קהל גדול, ולאו דווקא דתי ברובו. סקר סטאטיסטי של רשות השידור גילה כי 7% מכלל ציבור הצופים, מתבונן בתכנית "המבדיל" של מוצאי שבת, שאופיה קליל ומבדר, ללא יומרות דידקטיות ומחקריות, והיא כוללת פרקי תפילה מוסברים ופרקי שירה דתית מפי להקות צעירות וכן מיפגש עם מנהיגי עדות, מושגי חסידות וכדו'. אחת לחודש משודר במסגרת זו המגזין "חודש טוב" העוסק במאורעות והארועים של אותו החודש.

תכנון רב שלבי

„כל תוכנית שבועית פשוטה כביכול, כמו "המבדיל", דורשת תכנון רב-שלבי" מסביר מנהל המחלקה, הרב צביאלי "ברדיו, די שיש לך רעיון טוב, אדם אחד שמקליטים אותו וטכנאי. בטלוויזיה העסק מסובך יותר. ראשית עורכים מיפגש בין מפיק, במאי, מבמה ומנהל המחלקה כדי לגרוק רעיונות בקשר לתוכן, למבצעים, ולגישה הכללית. מאחר שמגיע זמנה בתכניה לחודש אב — הבעיה שלנו היא להחליף את מנגינת הפתיחה העליזה של "חדש עלינו את החודש הזה" בלחן אחר. ואז יש לקבוע לפי צוגים ומי מוסמי נים. בישיבה שניה. כעבור זמן מה, יש כבר קצה החוט מוכן. כל מיני לחנים מוקלטים וקטעי טקסט שיש לברור ביניהם. כשקובעים כי הגיע הזמן להלביש את הרעיונות בעור ועצמות, מזמינים תפאורה, עיבוד, אנשים לראיון, וכן נוסעים לשטח, אם מדובר בקטעים מוסרטים בביתם של המרואיינים. בישיבה השלישית מחליטים להזמין את אמצעי ההפקה האולפן, התפאורה (במחלקת התפאורה יש לשבת עם התפאורנים ולדון בכל פרט שיתאים לנושא התכנית) ואז גם שולחים הזמנות לקהל הקבוע שיישב באולפן ויצפה בתכנית. אגב, יש גם להגיש הצעת תקציב. תכנית ממוצעת כזאת עולה — 14 אלף ל"י. ובזאת עוד לא גמרנו: בישיבה הרביעית יושבים יותר הכנסמים את דברי הקישור של התכנית, כי תסריטאי — אין לנו. שוב מסיבות של צוות דתי מצומצם. ואז מגיע יום ההפקה — תכנית ממוצעת היא עבודה ליום שלם. לפני הצהרים — חזרות, הקלטה מוקדמת של השירים המלל, ואחה"צ — הצילום. כאשר הבמאי יושב עם תסריט התכנית מול המסרטות ועוקב אחר כל פרט.

זהו שנקרא: תכנית פשוטה..

אבל בטלוויזיה כל דבר הוא מסובך. אפילו ההקרנה הקצרצרה של "פסוק של יום" דורשת ארבעה שלבי ביצוע: א) בחירת הפסוקים המתאימים. ב) מסירתם לסופר שיכתוב על לוח מיוחד בכתב סתים. ג) שליחת הלוח אל ציירת המעטרת את הפסוקים ברישומים הולמים. ד) צילום והקראת הזמר (כשידה של עוזרת הבמאי מחזיקה "בידי" הכסף העוברת על פני השורות).

לעומת התכנית הפשוטה — מבצע היוקרה של המדור: "שורת הדין".

שתי תכניות הוקרנו עד כה בנושא זה המעלה בצורה דרמטית מומחזת את דיוניו של בי"ד רבני. האחת לנושא זכויות יוצרים. השניה לנושא גירושין של זוג עולים מרוסיה. לפני כחצי שנה הושלמה תכנית נוספת של שורת הדין שהוקדשה לאימוץ ילדים. בהתערבות משרד הסעד שטען כי התכנית עלולה לפגוע רגשית באנשים הקשורים לענין האימוץ, נגנזה התכנית עד לאחרונה. בקרוב ישב צוות של שני פסיכיאטרים, אב מאמץ ואיש רוח, שיצפה בתכנית ויחליט האם יש לשדרה. עובדה זו כשלעצמה מוכיחה על ההשפעה העצומה של "שורת הדין" שזוכה לצפיית שיא.

מגמה חינוכית הסברתית

השבוע הוקרנה במסגרת זו תוכנית שהוקדשה להפלה מלאכותית — הוכחה נוספת למידת האקטואליות והענין הציבורי הרחב, שהיא מגמה מוצהרת של המדור כולו. אין הטלוויזיה בתכניותיה הדתיות מחפשת קהל מצומצם, דתי במלא, המגמה היא דווקא חינוכית-הסברתית כשהיעד הסופי להגיע ולהסביר על מקיימים צופים. "שורת הדין" היא דוגמא מוצלחת להתקרבות אל היעד: בתוכניה האחרונה הודגמה, למשל, הליברליות של ההלכה היהודית בבעיה של פיקוח נפש (כשיש חשש לפיקוח נפש — רצוי ואפילו חובה לבצע הפלה). אגב, כל תוכנית של "שורת הדין" עבודת תחקיר, בסתייעות במשפטן, יועץ מקצועי, ד"ר נחום רקובר, ובשני עורכי הדין, שהם תלמידי חכמים בעצמם. הדיינים בתכניה הם רבנים צעירים (שהרי לדיינים ממש אסור להשתתף במסגרת כזו) ואילו בעלי הדין וחלק מן העדים הם שחקנים שהותאמו במיוחד לאופי הדמויות בתסריט. השחקנים הללו אינם לומדים טקסט בע"פ כמו בתיאטרון. הם מכירים את הדמויות ואת הנושא ומאלתרים תוך כדי החזרות המרובות שלפני הצילום, כך גם עורכי הדין והדיינים, הנוטלים חלק במשחק שהוא "דוקומנטרי-למחצה".

אם "שורת-הדין" היא דוגמא לתוכן יוקרתי בביצוע מסובך הרי יש גם מיבצעים שהם מסובכים מבחינה טכנית בעיקר כמו שידור ישיר של "המגילה" מבית הכנסת בפורים, שידור "סליחות" מרחבת הכותל וכו'. מאחר שאי אפשר לשדר תפילות שבת וחג — הרי מבצעים כאלה הם מצומצמים יחסית. האוצר שבהם הוא צילום הפסטיבל העולמי לחזנות מזרחית, שיוקרן בעתיד.

האם אנו מסתייגים במבט לעתיד, כדאי לספר על תוכנית חדשה המוקדשת להווי דתי: "שלום לבוא שבת". הראשונה בסידרה זו תופיע על המסך ביום ו' בשבוע הבא ויהיו בה שירי שבת, הסברים לפרשת השבוע וראיונות עם אורחים. "יוצא" מסכם הרב צביאלי "שאנו מופיעים שלוש פעמים בשבוע על המסך עם התכניות הדתיות. עובדה הגורמת, כך אנו מקווים למטרה המצוינת בחוק רשות השידור בדבר הפצת ידע היהדות וחינוך למסורת דתית."

هكذا من الأصل

אהבת ה' ואהבת הבריות בקרטשניף

אביר הרועים

החסידות, התנועה המקסימה ו... מפוארת ביותר בתולדות העם היהודי לאורך גלותו, ככל שבצללים יותר ויותר לעומקה ולרחבה היא מתגלה באנפין נהירין, של צבעים מרהיב ומגוון.

אם כן מן הראוי הוא להציץ ... צצה קלה לעולמה של החסידות.

חסידות קרעטשניף ביחוסיה ה... ונים, סימלה במהותה ובהופעתה ה הד' אמות של החסידות, של ידות נפלות ונאצלות, את הת... למותו של המושג הנעלה "עבודה" — הצטיינות זו איפיינה את סידות קרעטשניף בממשיכי ד... יפוהה של מורשת דורות החסי... ות. קרעטשניף סימלה יותר מכל ת תורת החסידות של הבעל שם טוב זיע"א, בצורה חיה ומלבבת, מרכז רוחני אדיר אשר כל יהודי אשר הוא שם, מוצא ארוכה ומ... ר ברוח וגשם.

יותר מכל סבלה החסידות מ... שואה הנאצית. כל המקודש מ... בירו חרב יותר מחבירו. רובם גדול של מנהיגיה, על רבבות סידיהם עלו על המוקד במזרח ירופה. בין הדמויות הבולטות יותר בטרנסילבניה, ניצבת דמ... ו התכידה של האדמו"ר הזקן בי אליעזר זאב זצוקללה"ה. ב... בל זה היה הוא קברניט הספינה מלאה המשמעות, ממולח ומנוסה חלוש ולעמוד כצוק איתן, להדוף לי הזעף וסופות החול ה... ורדניות הנושבות ממרחקי ה... יים, וכמשחל בינתא מלובא נדע ... פליא לעשות. לנווט את ספינת יהדות הצרופה, המיטלטלת, אל וף מבטחים.

חצר קרעטשניף, המרכז הגדול כל קשי יום ומרפא. קרעטשניף, ילת הצופן המקסימה ביותר, ל... ל מבקש ה'. קרעטשניף מסרופר... ין של חסידות, אשר גם ה"בעל ... גלה" מצא את מבוקשו הרגיש ה כבביתו במקביל לבני עליה ספסו בעל סולם מסחרר עומד על ... זוות מוצקים. קרעטשניף, פר... ית, דרכים מופלאה מן הפרוזדור ... ל הטרקלין, נהרסה ונחרבה כליל שואה האיומה, וכאשר מנהיגה תמיר מובל לטבח בידי הצוררים באצים ימ"ש, נשלבת יד ביד — אורח אינטסינקטיבי, ובמרכזה אדמו"ר הזקן, שבע תמרורים, במעגל ריקודים קוסמת פוצחים ... זר בשירה אדירה, הנימה מפי... ה עצב בכל האופק, הלא הניגון ... וא בטויו הבלעדי של הנשמה, ... וא הממשיל את המוח אל הלב, ... לשים טהורים אלה על רגשות ... צביהם, מרכזים את מלוא התו... תם לרגע הנעלה בו יעלו לקר... ן עולה. וכאשר כל אחד מכונס ... פני עצמו בעולמו הוא, בוקעת ... וקעת הקריאה הנצחית העולה: ... מע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ... לים ויורדים ברננה על המוקד, ... פים נשרפים — בעצם, כלום ... ף להם?! אך נשמותיהם הזכות ... וד עם מנהיגם ענק הרוח, פור... ת באויר. איזה מין אפיזודה זו, ... זורר הנאצי חורק את שיניו ונר... ע, לשמחה זו מהי עושה?! ה... מחה מהולה ביגון — העומדים סביב לוחשים איש לרעהו מתי ... בא מצוה זו לידי ואקיימנה ב... בוה. אכן, בשמחה דייקא, כי ... דוש השם לעיני הגויים כלום ... ל דבר נעלה מזה, יתגדל וית... ... שיה רבא.

... סודה של החסידות היא להשר... ... את הבוה על הלב בכל מצב.

אביר הרועים, האדמו"ר מקרעטשניף, זצ"ל

לא להירתע משום דבר וענין בלי... תי ממצוותיו יתברך. כל עניש זה גלוהו ועל דרך זו חיו ובדרך נאצ... לה זו החזירו פקדונם ליוצרם ו... בוראם יתברך. ללא כל שאלות, אלא שזהו מצוותו יתברך ורצונו הפשוט.

הגדולים חובקים זרועות עולם, אם הגדירו את האדם מן השורה כעולם קטן, הרי רבנו הקדוש אדמו"ר מקרעטשניף רבי דוד משה זצ"ל — נוטלו וחובקו. כן, חובקו דייקא. כי סוד ההנהגה לו זכינו אצל האדמו"ר מקרעטשניף זצ"ל השתקפה בנועם הליכותיו ובמתק שפתיו, וכפי שהתבטא בהזדמנות מסוימת "קרוב אני מאוד לכל יהודי באשר הוא שם, אל גופו ואל נפשו, מלבד אשר יגדור סבי... בו בגדר היל דוקרני", וכמרגלא בפומיה דברי זקינו הרה"ק קדוש ישראל מרוזין זצ"ל אשר שמע את בנו בעת שהטיף מוסר לבעל עבירה אחד, נענה ואמר לו בני כתיב "ברכם טהרם" מוטב שתברכם וממילא יתטהרו בשלג ויתלבנו עוונותיהם.

★ דלתות פתוחות ★

כאוד מוצל מאש המאכולת הנאצית, החל בשיקומו של חצר קרעטשניף להקים יד ושם ולהמשיך בטווית שרשרת הזהב שהוא דור שביעי למייסד תנועת החסידות מרן הבעש"ט זי"ע, בעידודם של מרן החזון איש והאדמו"ר מבעלזא — זכר צדיקים לברכה, אשר האיצו בו להקים אהלו במושבה רחובות, רחובות של הימים ההם עודרו גיחוך אצל רבים אשר עמדו על טיבה של המושבה, ובמקביל, אלה אשר שמעו של רבנו זצ"ל הגיע עדיהם, אך הוא בשלו, ואכן נוכחותו במושבה זו שינתה את דמותה ללא היכר, כמה הולם הוא הכתוב "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד".

כאל מטה קסמים נהרו אליו אלפים ורבבות ודרכו את מפתנו. מדיניות של דלת פתוחה אפפה קדושה וטהרה, הילת חן ואצילות רוח השתקפה בדרכו. אוזן קשבת לכל פרט וכלל, דומה היה כאילו כאן הוא המוקד המרכזי והציר הענק עליו נשען העולם. הרמוניה נפלאה תחת קורת גג אחת איחדה את כל הבאים בצל קורתו. אדמורים ורבנים חסידים ואנשי מעשה בצד מתנגדים ו"עמך", ובכחו הרוחני העצום, בעצמות רעיונותיו הגיגיו הנפלאים. השפיע שפע קודש ואצילות רוח ועל כל הסובב אותו. עמקות וענקיות רוח אשר מבועה היתה בו עוד מצעירותו, היא שקירבה אלפים ורבבות לרבינו זצ"ל, אשר כל אחד יצא ממנו כאשר שמחה וחדוה נסוכה על פניו, כי הלא אין שמחה כהתרת הספיקות, וכל זאת מטרה אחת ויחידה לה, לקרב לבותיהם של ישראל אל אבינו שבשמים.

★ הסבר פנים ★

אך כל זאת, למרות הסבר פניו לכל יהודי ויהודי, והאהבה ישראל התורשתית מבית אבא הסבר... צה בדמו, נפשו הגדולה נכספה, ערגה וגם כלתה לגדולות ונצורות מני אלה, שאיפתו היחידה היתה לקיים מצוות עשה אחת שבתורה אשר היא מעמידה את כל האדם על כף רגליו "ולדבקה בו" בלתי להויה לבדו ללא כחל ושרק. ב... הביעו פעם את מורת רוחו על ה"שוק הענק" שנוצר בחצרו, הסביר את עצמו בהתנצלות עפ"י דברי דודו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זצ"ל, "היה אתה מול האלוקים והבא אתה את הדברים אל האלוקים" וענינו, שמידת אלוקים מורה על הנהגה בדרך הטבע (אלוקים בגימטריא הטבע) — היה אתה לעם מול האלוקים — נגד הטבע כי טבע אינו שייך כלל כי הוא אינו אלא הסתר למעשי ה' והכל משתנה ברצונו הפשוט של השי"ת. — והבאת אתה את הדברים אל האלקים — שיהיו נעשים באופן הנראה לעין טבעי, ובתמימות ובפשטות נבעו דבריו כמעין המתגבר בלחשו את הכתוב "כי יהיה להם דבר ובאו אלי" — במילי דעלמא גשם וחומר, אך המטרה המבוקשת היא — "והודעתי להם את חוקי האלוקים ותורותיו" שידע כל יצור ונברא שיש מנהיג לבירה, ובמילות נחום אלה מצא מזור לרוחו הגדולה אשר הסתייגה כחץ מקשת לכבוד אלה, לעוברים ושבים.

ההתרשמות הכללית ב"חדר ההמתנה", אשר כרגיל היה דחוס בעשרות ולעיתים מאות אנשים מדי יום, מכל השכבות והעדות. ואף לא מעט אברכי משי מורמי החסידויות השונים, אשר באו אליו לגעת נגיסה עריבה לחיך, מי בעיצה ומי ברפואה, מי בתשועה ומי במילת נחום ועידוד הנובעת מעמקי הלב ומתלמי נפשו הסתורה, מסקנה אחת, כל־בו, כרכא דכוליה ביה.

ברם שונה היתה הבחינה כלפי החבורה בני העליה אברכי משי ותלמידי הישיבה. כאן בלט כשר הנהגה בגישתה. כאן היתה הבחינה של הנהגה נאצלת הדרושה לרעות צאן קדשים. לא ראי זה כראי זה. ספון היה בקרבו מאגר רב מגירסא דינקותא שינק מבית מדרשו של שם. כל דבר וענין בעבודתו השיגרתית היום־יומית הפכה למיוחדת, כי הלא כך שנינו מפיו "מגיד שבחו של אהרן שלא שינה" וכלום גדלות היא זאת שאהרן הכהן לא שינה מעבודתו, אלא שכל פעם שהיה מדליק את המנורה היה מדליקה באותה התחדשות ובאותה התלהבות ופשטות כבפעם הראשונה, העקרון, אותו שם לדגש — לצאת וללחום נגד השיגרה. עבודת התפילה היתה גולת הכותרת בסדר יומו. בשאגת ארי, היתה זו שעה של ההתגלות כוחות נסתרים אשר חבויים היו אתו בסתר המדרגה, אז נתגלו ונפרשו לעין רואה. ההתרפסות והערגה בכוחו הגדול לפרוץ שערי שמים, ולגלות לעין כל את האר"ל מסתתר.

★ שלחן טהור ★

ובשולחנו הטהור, בשבתות וימים טובים וימי דפגרא, כמלך בגדוד סוקר הוא את כל הסובבים אותו, בסקירה. הוא עצמו מכונס בתוך תוכו שרוי בעולמו ועוסק בעבודתו ועיניו ללא הרף, פניו משולהבים ויוקדים. וכפי ששח בשם אביו אדמו"ר הזקן זצ"ל "כאשר יהודי רוצה לדעת איך יראה העולם הבא שלו כפי אשר הבין ומוכן לו, ירגיש זאת כפי שנראה אצלו בעירן ליל שב"ק", המעין עולם הבא נתגלה לכל אר"א כמדרגתו הוא — בזעיר אנפין.

התפילה, ובשיאה בתפילת "נשמת כל חי" התרגשה של רפיון והתפוררות האיברים, כאילו היסודות שבגוף שבים אט למקורם ולכור מחצבתם אשר ממנו הוצבו. "נשמת כל חי" מרגיש אתה האיך נשמתך, ההוית שבך, מצווה ועומדת לברך את שם ה', חש אתה את הרוח, רוחו של הקב"ה אשר נפח בך להיותך לנפש חיה, מתגברת בך ההכרה שחייב אתה "לפאר ולרומם" יחוד ומכיר הנך באמיתיות ובעומק פנימיות ההודאה ש"מבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע". הנך מכריז ואומר קבל העולם כולו וביותר כלפי עצמך אל נשמתך שהיא גרעין חיותך, אל איבריך וגידיך ש"אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה" והוא הבורא יתברך אשר פודה ומציל ומפרנס ועונה בכל צרה וצוקה.

הברקותיו וצחצחות לשון קדשו היו הדרות ועוקבות עדי דכדוכה של נפש, מבטו השופע חום ורגש אבהי וקומתו התמירה עדינות נפשו קדושתו וטהרתו היו מפיחות אצילות שהיה בה כן הטופח ע"מ להטפיח, התלהבותו הרבה לכל כוונו של יד"ד קלה כתבורה — הינם רק שירטוטים מעורפלים הקיקום לגדלותו האדירה של רבנו הקדוש זצ"ל.

"הרחיבי מקום אהלך יריעות משכנותיך", וזהיא צוואתו הרוחנית של רבנו הקדוש זצ"ל אשר הולכת ומתגשמת, בבנין ויצירה, הגדרותה; אינסופית, כל עוד הלב פועם בקצב, כל עוד נושאים אנו רוח בקרבנו, חובתנו — לשקם, לבנות, ליצור, ולהתבצר.

הדרך המסילה בה נעלה, נסללה בזיעת אפיים ע"י רבנו זצ"ל, הדוגמא להתעוררות, כדוגמת בכל יהדה והדרה.

★ עיר תורה ★

הפיכתה של המושבה רחובות לעיר מלאה חכמים וסופרים וכ... אגדלור להורה וחסידות הזופעה, הקורנת לסביבה כולה, מפינה חמד ויקרת אשר שכן קרעטשניף שמה — יונקת חיות רוחנית חסידי קרעטשניף בעיר בארץ ובקצוי תבל.

במוסדות קרעטשניף אשר אד... ריכלה ובעצבה היה ענק הרוח רבנו זצ"ל עולה ומהדהד קול התורה ושוקק חיים דקדושה במשך היממה כולה, תלמידי הישיבה הוגים בתהי"ק בהתמדה רבה בהדרכה אינדיבידואלית ע"י צוות מלמדים ורמ"ים מעולים בעלי שם יר"ש, וכל זאת בנצחו ובנקיאותו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. העוקב אישית אחר התקדמותו של כל תלמיד ותלמיד.

ליד מוסדות אלה מתנוססים לתפארה שני בנייני ענק רבי קומות "בית אבות" ומלון קרעטשניף — בנויים ומצויידים במיטב השכלולים והארכיטקטורה המודרנית ביותר. בעוד חודשים מספר יפתחו לרווחה שעריה הקיל... סים כ־80 פנסיונרים בעלי אורחות הגיל.

כך הולכת ונמשכת שלשלת הזהב של חסידות קרעטשניף, בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, תוך התבצרות וההתבססות פנימית מחד, בצד פריחה מעשים ושורת בניינים והתרחבות כללית מאידך.

כמידי שנה כן השתא יתכנסו חסידי קרעטשניף בהמוניהם, עם המונים רבים מכל הזרמים לציון הקדוש שברחובות במעלה רחוב יעקב ביומא דהילולא ט"ו תמוז לבקש ולעורר רחמים מרובים על הכלל והפרט.

באור לט"ו בתמוז תתקיים הכנסת ספר תורה להיכל בית המדרש הגדול ברב פאר והדר, לאחר מכן יסבו לסעודת מצוה וסיום הש"ס, התוועדות ברטט קודש יתייחדו עם זכרו של אותו צדיק זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

האדמו"ר רבי דוד משה זצ"ל

חמש שנים להסתלקותו

ב־ט"ו תמוז ימלאו חמש שנים לפטירתו של האדמו"ר מרן רבי דוד משה רוזנבוים מקרעטשניף זצ"ל. ביום זה יתכנסו אלפים מחסידיו ויספדו בשבחו.

מי לא שמע ולמי לא הגיע שמעו של האדמו"ר זצ"ל? מי לא שמע על גדולתו? ומי יספור את רבבות־רבבות החסידים והאנשים שביקרו וחילו את פניו בקדושה?

קשה לתמצת ולהעביר למלים כתובות את ענקיות אישיותו של האדמו"ר זצ"ל. למעשה הדבר בלתי אפשרי. אולם, זעיר פה זעיר שם, ללקט מהבא ומשתו מהתם — מצטרפים למעגל הולך ומתרחב שירש בכוחו להעלות קוים מסויימים לגדולתו של האדמו"ר זצ"ל.

ישר.

כמה הרבה יכולות שתי מילים פשוטות אלו להביע. איזו ענקיות רוח כלולה בתואר זה. ועתה, צא ואמור כמה כוללות מילים אלו בתוכן כאשר אמורים הדברים כלפי האדמו"ר מקרעטשניף זצ"ל.

כל מי שבא עמו בשיחה, ולו קלה בלבד, יכול היה להתרשם מיד מעומק ומרחבות יושרו. יכול היה לחוש כמה אהבה לכל אחד מישראל, כמה חביבות — וכמה אמת לאמיתה, מביעות פניו האצילות והתמימות המבע.

ישר היה האדמו"ר זצ"ל — במידה שאותה טבועה בו מאז ומעולם. במידה שנתרומה היסב בכל הליכותיו ומנהגיו ואשר ניכרה כלפי חוץ כסמל ודוגמא.

סמל ודוגמא היה האדמו"ר זצ"ל בבחינת "עבד לה'". עבד לה' — פשוטו כמשמעו. לא עבור תגמול כלשהו ולא עבור כל מטרה אחרת, מלבד המטרה היחידה והנעלה של "עבד לה'" בכדי לעבדו בלבב שלם.

משמעותן של מלים הולכות ופוחתות בימינו. תוארים ותיאורים נזרקים לחלל העולם כחפץ שאין שימוש בו. משל, כל הרוצה יבוא ויטול.

ולכן דווקא, ביום יכולים אנו להעמיק ולהבין עד כמה היתה גדולתו של רבינו זצ"ל. עם כל השתדלויותיו להצניע לכת, לא לבלוט, לא להתפרסם, התקיים בו "הכבוד רודף אחריו". ככל שניסה להצניע את עצמו ואת ענקיות רוחו — כן הלכה והתפשטה הידיעה כי "צדיק שוכן באהלה של תורה".

קדושתו וטהרתו, עוצם מחשבתו ודביקותו המופלאה — לא הוכתרו עבורו מקולם על ידי משהו. הם היו מציאות, כזו שאין שניה לה. הוא לא היה נזקק לתוארים אלו. תוארים אלה היו טבועים בו, חקוקים במסכת הוויתו.

זו היתה אחת הסיבות להצלחתו העצומה בקירוב יהודים לאביהם שבשמים. מי ששהה אצלו מי שדיבר עמו אפילו שיחה קצרה ביותר, לא יכול היה שלא להתרשם עמוקות מהקדושה והצדקות המופלאים שאפפוהו כמלאכים. התרשמות עזה — שנתנה פרי. התרשמות של אלפים ורבבות שקירבה כה רבים לבורא עולם.

צא ולמד באיזו מידה כמה היה האדמו"ר מקרעטשניף זצ"ל לקרב יהודים לרבש"ע. כמה השתוקק לקרב כל אחד ואחד אל מתחת לכנפי השכינה. וכל זאת — ביודעו את גדלות נשמתו של האדם מישראל, את אפשרויותיו להתעלות עוד ועוד במעלות התורה והמצוות.

זאגה כה, התרפקו על שעריו יהודים ביום ובלילה, בקיץ ובחורף, ללא הרף. וכך קיבל אותם רבינו זצ"ל וקירבם בחביבות ובנועם אל התורה הקדושה ואל מצוותיה.

ובכוחו הרוחני העצום, בעצמות רעיונותיו הגיגיו — השפיע שפע של קדושה ואצילות על כל הסובב אותו. ורק כך יכול היה לשנות בפועל ממש אנשים, שיצאו מאצלו אחרים לגמרי מאלו שנכנסו אצלו, עשה הכל, אפילו לבאורה, שלא כדרך הטבע, על מנת לקרבם לעבודת ה' יתברך.

ומי יוכל העט לתאר את גדלות מידת הצדקה של האדמו"ר מקרעטשניף זצ"ל? האם לא סגו במה ששמעה אוזננו על מידה זו שהיתה טבועה בו בצורה שאינה בנמצא כיום?

כמה אלפים ורבבות ל"י חולק האדמו"ר זצ"ל לאנשים, מבלי שאיש ידע מזה בכלל. כמה טובות ומעשי חסד עשה — ושוב — מבלי שאף אדם יעלה בדעתו שבכלל נעשה מעשה. ומתוך מעט המעשים, אשר התגלו לאחר הסתלקותו, יכולים להצביע עד לאיזה עוצמה וגדלות הגיע אצלו מידת הצדקה, בצורה העוברת כל השגה ותפישה מקובלים.

התלהבותו הרבה לכל מילי דבקדושה, רצון הברזל שהיה בו למען דבר ה', וליבו הטהור — הינם רק שרטוטים מעורפלים ודקיקים לגדולתו האדירה של רבינו זצ"ל.

איזה מעמד נפלא היה זה להיכנס אל הרבי זצ"ל ולחזות בזיו פניו שהפיקו אור מסנוור של זוך וקדושה. לאיזו דרגה אפשר היה להגיע כאשר שמענו את מילות קדשו. פעם אמר: "דעו, דודי הרה"ק מפרעמישלאן זצוקללה"ה היה מפרש את הפסוק בפרשת יתרו פי' י"ח פסוק י"ט באו"ה "היה אתה לעם מול האלקים, והבאת אתה את הדברים אל האלקים", פירושו, כידוע ששם אלקים מורה על ההנהגה בדרך הטבע, וגם "אלקים" בגימטריה "הטבע" וכך עניינו: היה אתה לעם מול האלקים, אתה תהיה לעם מול האלוקים נגד הטבע. אתה, חובה עליך לדעת שדרך הטבע אינו אלא הסתר למעשי השם, כי האמת הוא שהכל ברצונו הפשוט של הבורא יתברך והכל משתנה לפי הרצון ולא שייך דרך הטבע אלא רצונו יתברך הוא. והבאת אתה את הדברים אל האלקים, שיהיו נעשים בדרך הטבע, אבל עצמך תדע שהכל נעשה ברצון הפשוט של השי"ת ללא דרך הטבע כלל, אך למראית העין בלבד הוא כל העשיה ונראה שהוא באופן טבעי.

בחביבות ובפשטות חמימה, אך יחד עם זאת — בענקיות רוח עשה רבינו זצ"ל כדי לקרב יהודים אל תחת כנפי השכינה, לעבודת ה' יתברך.

*

בענקיות רוח לא פחותה, תוך גילוי התמצאות מופלאה בכל מה שהדבר דורש, הצליח רבינו זצ"ל בהקמת מוסדות קרעטשניף ברחובות. בתחילה — היה הדבר מקץ הזה. לא כל אחד האמין כי אכן ישנה אפשרות להקים בעיר זו, קריה חרדית מפוארת, אשר תתנוסס על הלה תוך שנים ספורות.

אולם, כאן גילה האדמו"ר זצ"ל את שאר רוחו גם בעיניו דעלמא. אט־אט החל החזון לובש עור וגידים, ומי שמבקר כיום במקום לא יוכל להכירו. כה נשתנתה הסביבה כל כך מהר הולמו הבניינים בזה אחר זה, כשהם מאצילים שפע של קדושה וטהרה על סביבתם.

בכל העול הכבד של בניית המוסדות נושא כיום האדמו"ר הנוכחי, רבי מנחם אליעזר זאב שליט"א, כשהוא הולך בדרכי אביו, האדמו"ר רבי דוד משה זצ"ל, מאז הוכתר כממלא־מקומו האדמו"ר שליט"א דואג מלבד להקמת המוסדות גם להתקציב השוטף של הישיבה, הכולל, הת"ת והמכינה וכן עבור המשפחה הגדולה בלעה"ר.

כך הולכת תמשכת השושלת המפוארת של חסידות בית קרעטשניף, המגיעה בעלה־מעלה עד לרבי מאיר הגדול מפרעמישלאן. תוך הפצת קרן החסידות ואור קרעטשניף בישראל ובעולם כולו.

גידול והתרחבות במוסדות הקריה

שיחה עם הרב ברוך הומינר מנכ"ל מוסדות קרעטשניף

לא הרחק מהרחוב הראשי הסואן של רחובות, שוכנת לה פינת חמד בצל עצים ובנינים. ממנה בוקעים קולות תורה, וניגון גמרא. אברכים ונערים, גוחנים על גמרות, מתווכחים ב"שקלא וטריא" — מרכז תורה בלב רחובות זוהי קרית קרעטשניף שהוקמה בעיר, והמקרינה מאורה על כל הסביבה.

זכתה רחובות שחצר מפוארת זו תשכון בעירה, שריחה של התורה יעטוף את העיר יחד עם ריח פרדסיה. זכתה רחובות שמוסדות קרעטשעניף יוקמו בה.

מאת ש. אהרוני

"זה לא היה מתוכנן מראש" — אומר לנו ר' ברוך הומינר, מנכ"ל מוסדות קרעטשניף, "הרבי, ז"ל, בא לארץ בשנת תש"ח הוא היה ניצול השואה. עוד בטרם הספיק להתארגן, פרצה מלחמת השחרור, והוא נשאר במצור של ירושלים. כשהחלה ההפוגה הראשונה, יצא לכיוון ר"ג, ובני ברק, למצוא את מקומו. בעברו ברחובות, פגש ביהודים מהסביבה שלו, מכרמריש, ואלו "אילצו" אותו להתגורר אצלם עד שיעבור זעם.

היה בדעתו להתיישב בירושלים או בבני ברק. אולם הוא חיכה עד שהמלחמה תסתיים. ואכן, כשזו נגמרה, ונחתם הסכם שביתת הנשק, יצא הרבי, להתייעץ בקשר לעתידו. הוא נפגש עם ה"חזון איש" זצ"ל, וגם עם הרבי מבלז. שניהם אמרו לו כי ישאר ברחובות. החזון איש אמר: בירושלים ובבני ברק ישנם מספיק רביים, ואתה צריך להפוך את רחובות שתהיה כירושלים".

ממשיך ר' ברוך הומינר: "בתחילה התגורר הרבי עם משפחתו בחדר צר, בבניין הדוזה ל"הכנסת אורחים" לאחר מספר שבועות מצא דירה קטנה בשכונת התימנים, "שעריים". היתה זו דירה קטנה, צרה, אולם הרבי המיד שמח בחלקו. הקים לידה בית כנסת, ולאט לאט החלו לבוא יהודים לשאול בעצתו. עד מהרה ראו בו כ"פועל ישועות" והחלו להשיא עצות וכל מה שאמר התקיים. זרם המבקרים החל גובר מיום ליום. עד שביום בהיר הגיע אליו יהודי אמיד מארה"ב, שעוד היה מחסידי אביו ז"ל. ובראותו את "התנאים הקשים בהם מתגורר הרבי, בנו של האדמו"ר מקרעטשניף, אליעזר זאב שעלה על המוקד" — הלך ורכש מגרש ברחובות. היתה זו תקופת הצנע. קשה היה להשיג חומרי בנייה. היהודי האמיד לא התעצל, טס לשבדיה, קנה צריף מוכן והביאו ארצה. הוקם הצריף, לידו בית הכנסת — וזהו הגרעין של קרעטשניף שהתפתחה הפכה לקריה שוקקת פעילות".

*

מוסדות ושיכונים

"זהו רק הגרעין עד מהרה צמח הענף. כשאנו שואלים את מנכ"ל מוסדות קרעטשניף, על היש הגדול של הקריה אומר הוא לנו: "ביד עם בואו של הרבי לרחובות, ראה חובה לעצמו להקים ישיבה — ללכת בדרך אבותיו, להדריך את עם ישראל על דרך החסידות. ואכן פעולות אלו החלו בקצב מהיר, כשהרבי אישית מפקח על הפרטים.

וכאן מונה לנו ר' ברוך הומינר את פרוס המוסדות: ראשית כל תלמוד תורה ובו כ־60 תלמיד, עם פנימיה. בתלמוד תורה זה לומדים ילדים בגיל 3 — עד גיל 13. רובם, לנים בפנימיה, וכמובן כולם אוכלים כאן את כל ארוחותיהם.

מעל התלמוד תורה נמצאת הישיבה, לומדים עשרות בחורים, לימוד עיון ובקיאות. ישנם כאלו המקבלים "סמיכות" לרבנות.

גולת הכותרת כעת הוא ה"כולל אברכים". בו נמצאים כמה עשרות אברכים נשואים שמנהלת המוסדות מחזיקה אותם בכלל.

בחדרו של ר' ברוך הומינר, הנמצא בקומה השניה של הבניין המרכזי, הספריה רבת. ספרי קודש, הוצאת ספרים של חצר קרעטשניף, נגנזים ויוצאים, כל אחד וכציונו. כאן אין הוראה, הכל נעשה בצורה חברית, אבהית, שקטה, כפי שמגדיר הרבי ז"ל, אהבת ישראל.

*

שכון לתלמידים

מתוכן בא התקציב להחזיק רשת רחבה? אנו שואלים את ר' ברוך הומינר.

— "התקציב שלנו מתקרב כיום ל־50 אלף לירות לחודש. זה קשה! —

האדמו"ר רבי מנחם אליעזר זאב, שליט"א

השיטה שלנו היא לא להתלונן. ב"ה יום יום. יש ידידים וישנם מוסדות שעוזרים, ביניהם משרד הפנים ומשרד הדתות. ברם, אנו רוצים לעשות הכל, כדי להקל על הלומדים.

הנה, הקמנו כעת שיכון בתוך הקריה, הוא מיועד בעיקר עבור התלמידים שלנו, שלא יצטרכו ללכת ולהתרוצץ בעיר. מכרנו להם את הדירות במחיר שהוא הרבה הרבה פחות באחוז מחירה של דירה ברחובות. לא עשינו רווחים, איננו מעוניינים לעשות מכך רווחים. אנו רוצים להגדיל ולהרחיב את הקריה,

האדמו"ר שליט"א, בשעת עריכת שולחן

לאפשר לאיזה הבאות הרוצים להיות בחצר קרעטשניף.

*

קריה ממש

"התוכניות שלנו", מוסיף ר' ברוך הומינר, "להקים קרייה ממש. כבר עתה אנו מתכננים, בשיתוף עם משרד השיכון לבנות בשטח שמסביב לקריה הנוכחית. שיכון ענק של מאות דירות, שיכיל בתוכו גם את כל המוסדות הקהילתיים שיגדל ויתפתח להנאתם ולרווחתם של כל שני האיזור. התוכנית היא כבר בשלבי תכנון אחרונים, ועוד מעט יתחיל להתבצע.

"אנחנו מתקרבים ליום ההילולא של הרבי זצ"ל, מה אתם מתכוננים לעשות לציון היום?"

"הרבה. איננו שולחים הזמנות, משום שאנו יודעים שכל אחד שהיה קשור אל הרבי בצורה כל שהיא, ירגיש צורך וחובה אישית לבוא ולהתייחד עם זכרו. כל שכן שיום זה, שבת פרשת "חוקת" הוא גם יום הבר מצווה של בנו של הרב ז"ל. אבל, אנחנו יכולים להכריז לכולם, כי כל אלו הרוצים לבוא לשבת, יבואו נא, נראה להם לאש"ל מלא ולאווירה חמה כמסורת קרעטשניף.

התוכנית של ההילולא, תתחיל עוד ביום חמישי, אחר הצהריים יצאו להשתטח על ה"ציון" של האדמו"ר, שגם כיום, מדי יום ולילה, באים אליו יהודים להתיחד ולבקש רחמים. לפנות ערב, יתקיים טקס הכנסת ספר תורה לזכרו של האדמו"ר — שניתן מתנה ע"י משפחת איזקסון אה"ב התקיים תפילת מעריב.

בלילה תתקיים ההילולא עם סיום הש"ס לזכרו, לימוד משניות וסעודת מצווה. מספר חסידים קבלו עליהם לסיים מסכת אחת, ובאותו לילה יאמר הרבי את ה"סיום".

וכמובן כל האירועים הגדולים של יום השבת שלאחר מכן.

אנו צופים ליהודים רבים שיבואו להשתתף עמנו בימים אלו. יש לבית קרעטשניף ידידים רבים במדינה ומחוצה לה, שיראו צורך לבוא אנו נקבלם בכלוא האהבה החסידית.

ועד אז עוסקים בקרעטשניף על לימוד תורה, על אהבת אדם לחבירו, על הגדלת המוסדות האדירה.

בכל העול הכבד הזה נושא כיום האדמו"ר הנוכחי, רבי מנחם אליעזר זאב, שליט"א, כשהוא הולך בדרכי אביו, האדמו"ר רבי דוד משה זצ"ל, מאז הוכתר כממלא מקומו. האדמו"ר שליט"א דואג מלבד להקמת המוסדות, גם להתקציב השוטף של הישיבה, הכולל, ושאר המוסדות, שנתברכה בהן קרעטשניף.

בת־ים — עיר קייט, מסחר ותעשייה

דף חדש בפעילותה המוניציפאלית של בת־ים

(שיחה עם ראש העיר מר יצחק ילקר)

מאת ת. נתתומי

בהופעה הישיבה [illegible] מאז כינון הקואליציה החדשה בעיר בת ים, בהרכב נציגי המערך המפד"ל, ליכוד [illegible] לא רק בין כתלי בנין העירייה כי אם בכל הפעילות המוניציפלית בעיר.

[illegible]

בנוסף על מלאכת השינוי ובדק הבית — מר יצחק ילקר, ראש העירייה, העושה בשקט עבודתו המוניציפלית, משקיע בבקר מוקדם ועד מאוחר בלילה. סדר יומו גדוש, [illegible] שלא להתרשם כלותה הזמנים הרבה. כך הדבר היה [illegible] בסך של התחדשות!

הנסיון שצבר מר ילקר, במסגרת שירותו בצה"ל, עומד לו כיום, בניהול העבודה שלו, שיטות מוסכמות ומנהגים. "מה יש לומר, אם בעבר היינו הולכים הרי כיום אנו רצים" — שח אחד מהעובדים הבכירים בעירייה, בנימת צחוק אגבה. אך זו, בלי ספק, מצביעה על מציאות מסויימת.

במשך חמישה חדשים, אין עדיין אפשרות להבחין כך לתמורות מעשיות. אך אלה, כבר קיימות. ותושבי העיר מכיר בהם ויותר מכך — בוקיר אותן!

ההחלטה להביא לשינוי בשטחים רבים בעירייה, הורגמה מיד ליפעת הבעשה, וכשהחליט ראש העיר, כי בראש מגמות אלה, יבוא הטיפול בנוער. כבר אפשרו לציין הישגים בשטח זה.

אכן, קיבע ראש העיר מר ילקר, הטיפול בנוער בבת ים, לא היה בפומות דיה, ואני גם דגש עיקרי בנושא זה. ואילו הנושא הבא אחריו — שינוי המבנה הארגוני של מוסדות העירייה. וגם כאן, החל כבר אפשר להבין בשינויי המיר חל.

מר ילקר, בשל התנאים המיוחדים של "שיכון המעברות", נאלץ היה, באורח אישי, לעשות ההכרה עם כל נושא ונושא, וחיש מהר התברר לו כי "הנושאים כאן, נמצאים משום מה בתפזורת רבה"...

מר ילקר ישכיל להבין כי אי ההיענות לפעילי תנועות הנוער והיבר שיתופם בנושא המוניציפלי, עשוי להכביד במרוצת הימים, בכל מה שקשור להידוק הקשרים בין העירייה ואזרחי המחר, ולכן, החליט, כבר בשלב הראשון של עבודתו המוניציפלית, לקשור קשר של ממש עם ראשי תנועות הנוער במקום, לרבות תנועות הנוער הדתיות.

הוא קיים עימם פגישה ראשונה בביתו. [illegible] אך במדרגה [illegible] נציגי המפד"ל. [illegible] שלב ההידברות, הללו, [illegible] פעילים.

[illegible] בסיוע יעיל ופעיל של תנועות הנוער, נפתח קורס למדריכי [illegible] הלכה בנושא המסחרי, במגמה [illegible] תנועות הנוער. [illegible] קבוצות עם ראש העיר. ובמהלכן גם עובדי עירה של הכביה פעולה "...[illegible]" הקציבים הנדרשים. לרשות תנועות הנוער מעמידה העירייה סך [illegible] במסגרת של "הכרס הסיבי" מקימים, כי [illegible] במסגרת של המיצה לבית ארץ ישראל יפה. גם [illegible] על הערכה הגנים, [illegible] עתידים לבקר אלפים [illegible] שפעילותם בשטח זה תהא [illegible] קדמו אלה בכיוון של שותפות בחיי העיר בכל התחומים.

מר ילקר הביע בפני ראשי הנוער נכונות לסייע בהקמת המועדונים, לשקם מבנים קיימים ומוזנחים במקצת ולעזור בכל האמצעים להרחבת מסגרות הפעולה של תנועות הנוער, בהם הוא רואה, ובצדק, גרעין איתן להרחבה וקליטתם של מרבית ילדי הנוער בת ים, במסגרת זו, שהיא מסגרת חינוכית, במובן המלא של המילה.

וכפועל יוצא של נכונות לעזרה לנוער, העניקה העירייה, בהנחיתו של ראש העיר, את הפעילות בבתי הנוער. בבתי התלמיד, הופעלו חוגים שונים ומגורים ליד מוסדות אלה. מרחיבים את הפעילות הספורטיבית בין כתלי בתי הספר ההתריבים לשיתוף יותר של ההורים והתלמידים במסגרות הקיימות ואף כבררים את האפשרות להפעלת מסגרה בירחה לפעילות הורים ותלמידים כאחד.

נכונות זו של העירייה תעמוד במבחן המעשה גם בפגרת הקיץ הגדולה. העירייה נערכה כראוי לקראת החופש הגדול, והיא עומדת להפעיל מחנות קיץ, קייטנות, אשר בבסגרתן יחודשו, לאחר שבע שנים הקייטנות העירוניות על שפת הים, שם ישתקו ילדים ארוחות ביום, יופעלו חוגים שונים ומגוונים ואלפי ילדי בת ים יסבאו לעצמם במסגרת נאותה של בילוי.

מר י. גרבי, מהעובדים הבכירים בעירייה, מעדכן אותנו, בבכלול המגוון של הפעילויות למען הנוער בבת ים, שכאמור, מר ילקר, ראש העיר, שם עליה דגש מיוחד ומעדיף פעילות זו, ובצדק, על פני שטחים רבים אחרים, שבהם, חלילה אין הוא מזלזל, אך לדבריו, קודם כל צריכים לעשות לכפן הנוער בעירית וכו', בעד ידה של ראש העיה [illegible]

יקתו של מר גרבי, להחזיק ולהכפיל ולפעיל את הפעילות בבסגרות הכתות של המועדונים, ההנוגים הקיימים בעיר.

ראש העיר התכוון גם לקיים כנס במנהלי בתי ספר, בו יביא הצעה, כי המנהלים יקבלו תחת חסותם את פעילויות המועדונים ובתי התלמיד, ויראו בכך משימה חינוכית מובהקת. מר ילקר מציין, כי כמה מנהלים כבר קיבלו על עצמם והעניקו חסותם.

העירייה מצדדת גם הקמת תזמורות הנוער. כשהגרעין אכבס כבר קיים, תזמורת אחת לכלי נגינה "רעשניים" יהסיה היאמניה — לכלי פריטה.

התלמידים זוכים לעידוד הביקור בפעולות תרבות, צ"י בדור ספלי, תצגות. כן קיים מיפגש דורות כענין וכדרהק בין צעירים של בת ים ובין הקשישים הבכאים בה, הפועלים, בצורה הברותית, במועדוני הקשישים. "מיפגש זה הפתיע אותי לטובה" — אומר מר ילקר. השואף להרחיב את ההיכרות בין צעירים וזקנים, בכגמה אחת יחידה — לקרב את הלבבות.

תחום אחר של פעילות ראש העיר. בו התחיל לפעול — ביצוע ריאורגניזציה כללית בפירמידה של עיריית בת ים. הענין אכנם לא פשוט, מכבים איש שיחנו. אך ברור, כי צריכים לעשות את הכל כדי להביא את השינוי ולהבטיח העיכוי בהייה המוניציפליים של בת ים. קיימות לדבריו בהלקות, שאינן מהלמה המציאות וחלק מהכבה אינו מתאים כיום לניהול הקין של שירותים מוניציפליים בעיר מודרנית. לכבל, אין בעירייה גוף מתאים להחזקת כבסים. עיבטיח את התיקונים הנדרשים במקום זה או אחר. לפי הערכתו תושלם הכניה הריאורגניזציה תוך שנתיים ימים. אגב. גם עובדי העירייה, ובראשם — הבריהיעה, ספבי יחוב של התכנית. [illegible] במסגרת זו [illegible] הבטחים.

ראש העיר ישם את המדיניות של "הדלת הפתוחה" ללשכתו [illegible] של אזרח, המבקש לגולל את אשר על ליבו. הפניות, צריכים לצבור קודם כל, את המחלקות המופנות. כדבר מטפלות ולאחר מכן, [illegible] ראש העיר "שיבכה ל־[illegible]" בכל מקום, [illegible] על ידי התושבים. שלא אחת מצליחים להסדיר ענייניהם "תוך שבירה של דקה".

מר ילקר מעריך את [illegible] בין כל חלקי הקואליציה. "מאמין כי אכבם שותפות ז' תבטיח את הקידום המיוחד בעיריית בת ים. מר ילקר כאמין גם בתושבי העיר, ובמצח שהם דורשים את טובתה של עירם ומבקשים לסייע בכל התחומים שיידרשו. עבודה בעיריה — ההתייצבותם של ראשי מתושבי בת ים בעקבות פניית העירייה, לתרום ל"מבצר האחרוני", ובעצם זה, בעיר ראש העיר. הצלחנו ל"הקדים את" את המשטרה. כשבר אותו זה צוטל בהתכתבת של שני יהודיה — אחת המורכבת מאנשים בגיל שירות המילואים והשניה הבנויה של בנוערים. איתה כהתעדנים להפעיל במסגרת של מריה.

באשר לגבי פיתוח העיר, תובע מר ילקר את עזרתם של משרדי הממשלה בכלל הבעיה שהעיר בת ים נתקלת בהם, בין אלה — בלימת הצורך בהגנת מסגרת לשירותי האוזהים הערביים הבאים בתחומה של בת־ים, במיוחד העולים והעירים ההוגים הצעירים, הקשיים מכבידים במיוחד בבת ים, כי לא דאגו להתהוות רציה על שירותים. משרד החינוך כמיע לערים אחרות בהם עזרתם מוסדות חינוך ריקים ואילו את ברכית של בת ים, אינם מהביאים לכורת התרים בה היתה בתי ספר ובבני החינוך לקליטת אלפי התלמידים החדשים הנקלטים בה.

בפני מר ילקר תביעה ברורה לכל משרדי הממשלה לסייע לעיר, המתפתחת בקצב גובר והולך. על מנת להבטיח שירותים עירוניים להתושבים הבאים לדור בה. תביעה אחרת היא בהעבדת ויתורה קרקעית רציפה לבת ים, כדי לא לעכב את פיתוחה.

פינה סואנת באחד הכבישים המרכזיים של בת-ים

גן צבורי ברמת הנשיא

הרחבה ניכרת במוסדות החינוך של העיר

(שיחה עם מר יצחק טורק, מ"מ ראש העיר)

מאת חיים אביעד

ההחלטה לסגור את הקואליציה עם נבחרי הליכוד בעיריית בת ים באה בעיקר בגלל הקיפאון המסוים מצד ההנהלה הקודמת. כלפי הציבור הדתי במקום. אומר לנו מר יצחק טורק מ"מ ראש העיר. הבוקה זו הקדנציה השניה בעירייה מטעם המפד"ל.

האמנם, קיימת עתה בעירייה נכונות לתקן מעוות. אך יחד עם זאת ברור, כי משאה נמשם של נציגי המפד"ל בעירייה, להמשיך ולקרב את הציבור בכלל לעדה. ואכן היתה איש שיתופי בראש נמשם את פרטיתי המערך, כאילו שותפה המפד"ל "תעזה לציבור התושבים בבת־ים בליינים רבים".

"אין להשאמות אלה כל יסודי!" — חוזר מר טורק, בביתו, כי הדבר גם יוכח בהלכה של העבודה המוניציפלית. ברור כי אם המיעצה הדתית, למשל, בבת־ים, שוכבה כיום ב"שני מרתפים עלו־ביב", צריכים להבטיח את הקמתו של הבנין. עיהיה באמת ראוי להוות את מאות המתפללים הנודפקים על שעריה של המועצה הדתית מדי יום ביומו. "למה יגרע חלקה של בת־ים לעומת ישובים אחרים בארץ, שם השכילו פרנסי המקום להקים בנינים ראויים לשמם למועצות הדתיות?" שואל איש שיחנו ומוסיף: הלכך

יקרא השלטים של "בית שפת־ים"? — כטענה אנשי המערך.

מר יצחק טורק, קצין צה"ל לשעבר, שהחל את פעילותו הציבורית בבת ים, כמדריך ורכז סניף בני־עקיבא, ודרך ניהול מזכירות סניף התנועה, עבר לפעילות המוניציפלית ונסיונו, ויותר מכך — כשרונו, עומדים לו כיום בעבודתו.

חדרו של ממלא־מקום ראש העיר גדוש מבקרים. בני כל השכבות המעמדות סרים ללשכתו ומבקשים את הסיוע ושעות ארוכות מקדיש מר טורק להידברות עם התושבים. במיוחד בשני התחומים בהם הוא עוסק בעירייה — בנושא החינוך ומחלקת ההנדסה.

בת־ים, מטעים מר טורק, נמנית על אחת מהערים הישראליות בהם רבים הזוגות הצעירים והעולים החדשים, ומציאותם באה במיוחד לידי ביטוי — במספרם הרב, בלי עין הרע, של הילדים. אלה מחייבים היערכותה של הרשות המוניציפלית, בבנית גני ילדים, בתי ספר יסודיים ועל יסודיים, מעונות יום ומועדונים. והעיר, מסתבר, שוב אינה יכולה לעמוד בקצב הגובר, ומה גם ששיטחה המוניציפלי של העיר הקטן יחסית, מקשים על איתור המגרשים הפנויים לבניית מוסדות החינוך. יתירה מזו, מסתבר שאין כל רזרבות קרקעיות לעירייה ולכן מבררים עתה, בלית ברירה, את האפשרות של רכש קרקעות בהשקעה כספיות ניכרות או אימוץ דרך ההפקעות למטרות הציבוריות, עם כל ההבטים הקשורים בכך.

בגני הילדים בלבד, אומר מר טורק, נמצאים כיום למעלה מ־3600 ילדים, ולרשותם עומדים 105 גנים עירוניים עוד 14 כיתות נמצאים בבניה, לפי הערכתי, אומר איש שיחנו עתידים להזדקק לגנים לשנת הלימודים הבאה למעלה מ־2700 ילדים. ר אילו במוסדות המקומיים הקיימים הוא אפשרות לקליטת 900 ילדים בילאי התת־חובה, כשמספרם של אלה מוערך ב־2800 ילד.

העירייה, לגבי גילאי התת־חובה בגנים תנהג לפי סדר עדיפויות שנקבע, ראשית — לילדי המשפחות ברוכות הילדים, זתו מהילד הרביעי וילדי משפחות נתמכות סעד.

אך טוב, גולת כותרת המעש של עיריית בת־ים כיום, להעמיק ולהרחיב את פעולות הנוער. ר דבר זה יבוא לידי ביטוי בכל המסגרות האפשריות. יקנו בחשבון במסגרת היערכות זו את העובדה, כי בעיר נקלטים קרוב ל־2000 (!) משפחות מדי שנה בשנה והמגמה היא כי במרוצת השנים הקרובות ייפסק "גל צליה" זה לבת־ים. וכל כך למה? מחוסר הקרקע, שרישומו ניכר כבר עתה! אך המציאות, כאמור, מורה בעליל עוזזת ריבוי הילודה, ד בבת־ים נולדים מדי חודש בחודש בין 250 ל־300 ילדים, בי"י.

הימצאותם של הזוגות הצעירים והמצב של הנשים והצעירות להשתלב בעבודה, הכהיבה את המשאלה להקמת המעלה מעונות יום נוספים. במעונות הקיימים נקלטו למעלה מ־650 ילדים והדרישה, כאמור, מרובה. אך התנאים מאפשרים קליטת 20 אחוז מאלה בלבד. למועד הקרוב, מסביר מר טורק, נערכת העירייה להפעלת עוד 4 מעוני יום בסיוע ארגוני הנשים, לרבות תנועת האשה הדתית לאומית.

מוסדות חינוך יסודיים. 15 במספר, קלטו השנה למעלה מ־15 אלף תלמידים, ובמרבית מוסדות חינוך אלה, לרבות ב־7 בתי הספר הממלכתיים־דתיים, מופעלי חוגי נוער ובתי תלמיד. אך טרם שלמה מלאכת הקמת המבנים של כל מוסדות החינוך וחלק ניכר מעביר את מסגרת לימודיו במבנים טרומיים. "המצב אצלנו הוא כזה שהבניה איננה מהפתחת בקצב גידול האוכלוסיה" — אומר מר טורק וחוזר ומסביר את לבטיה וקשייה של בת־ים. העיר הקולטת עליה וזוגות צעירים ואינה ערוכה מספיק לקליטת אלפי התלמידים החדשים הבאים בתחומה. על הממשלה לבוא, איפוא, לעזרתה של העירייה בבת־ים ולהעניק לה את הסיוע הנדרש כדי להתגבר על הבעיה.

העירייה מצידה, עושה כל שביכולתה על מנת לענות על הצרכים החדשים, אך אם היא תהקל בקשיים, הרי שלא תיוותר הברירה כי אם להפסיק את מתן אישורי הבניה לבנינים חדשים בעיר. עכן חייבים לפני כן להבטיח את ההשתית העזרה לבנית מוסדות הציבור ובמיוחד — מוסדות החינוך.

במוסדות העל־יסודיים למשל לומדים קרוב ל־5000 תלמידים ומוסדות אלה, למשל, אינם יכולים, בשל המבנים המצומצמים, לקלוט, כי אם מוצית ממספרם של התלמידים, הנאלצים לפנות ולהרחיק לערים סמוכות, לקנות שם דעת ומקצוע.

עם זאת, במוסדות הקיימים עושה העירייה את הכל כדי להבטיח את השירותים הנאותים הנדרשים, המטפלים העירוניים למשל, בימי הפגרא הקרבה בבאה, ילקלטו השנה פי שניים תלמידים משנות עבר. גם מפעל ההזנה לתלמידים פועל בנדרש ומקיף את כל מוסדות החינוך.

כך גם בשאר המסגרות החינוכיות המטופחות על ידי העירייה.

מחלקת ההנדסה, שאף בה בוצמור, פועל מר טורק, עומדת בפני ריאורגניזציה. כשלידה יופעלו בקרוב שני מדורים, שלא היו קיימים עד כה, ומטרתם — לסייע במגמת היעול של השירותים לאזרחים. עליה הכרזה המשקפת החדשה של עיריית בת־ים.

מדור אחד יופעל כמטה חירום לכל הבעיות העתידות להיווצר באורח בלתי צפוי, כמו הצפות של ביוב, גשמים סוערים, תקלות בזרם החשמל והמים וכו' מטה זה, אומר מר טורק, ישברצף, בכל שעות היממה ויכלול את המהנדס האחראי — צוות של 5 אנשי מקצוע, בתחומים השונים.

מדור נוסף — מחלקה חדשה לאחזקה, שבראשה יעמוד מהנדס, זו תפעל בכל בעיות האחזקה של המשק העירוני, לרבות מוסדות. החינוך בהם יידרשו לבצע שיפוצים או שיפורים, הרי שאנשי מחלקה זו יבצעום.

במסגרת של מחלקת ההנדסה משלימים את תכנית הפיתוח של מעברת בת ים שראשיתה — עם הקמת המדינה. עובדה תכנית ופשה לכל האיזור והדגש בושם על הפיכת השטח למגרשי משחקים לילדים, מתקני ציבור אחרים, ועל ידי כך להקל על אוכלוסיית מגורים מאוכלסים.

בימים אלה, מספר מר טורק, מהבצע פינוי "סתבה ג'" מקום שריכו 40 משפחות לערך. שתהגוררנה בתנאי דיור גרועים ביותר. תכנית נוספת — התקנת 10 גנים ציבוריים, קטנים, יחסית, בפינות שונות של העיר. תאה בצד טיפוח שאר הגנים, ששם טוב יצא להם ולידך שימורם ואחזקתם. כלשאר השטחים בתם פעולה ההנהלה החדשה של העירייה.

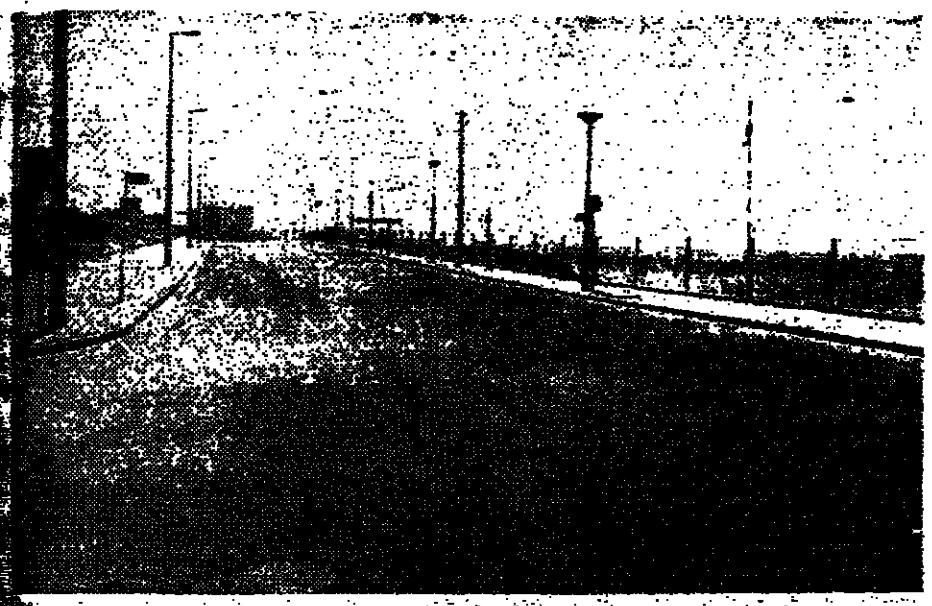

בכביש החוף והים המוליך לריביירה

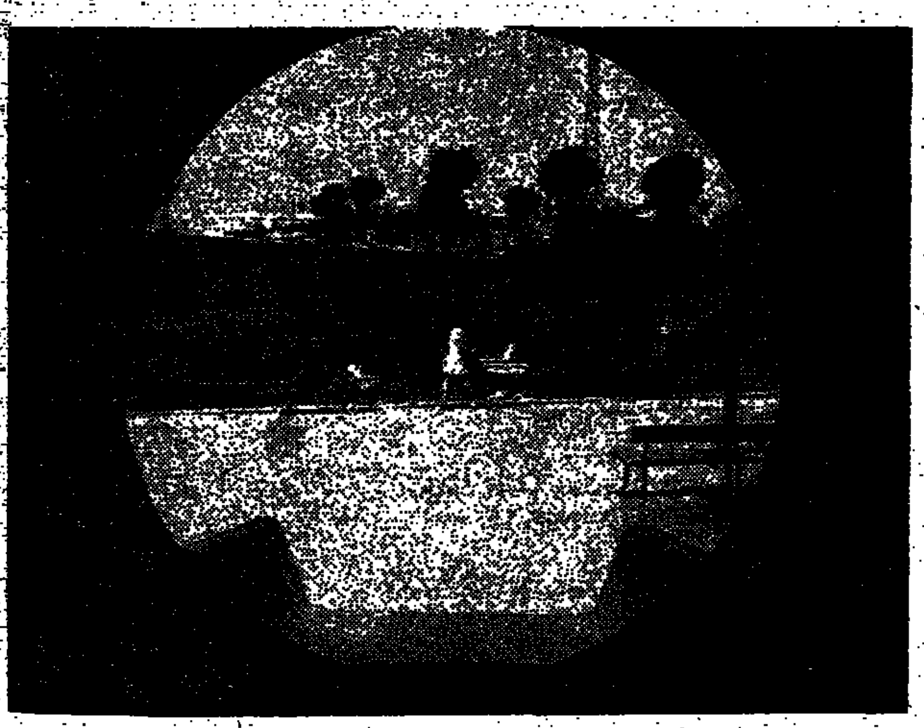

מבט אל פינת חמד באחד הגנים העירוניים הנאים

הערכות חדשה בכל תחומי העשיה של העיריה

(שיחה עם מר אורי פלח סגן ראש העיר)

מאת חיים אבי־אפרת

אם תרצי להבין מה כוחו, כושר, כשירותיו ותפקידיו של מר אורי פלח, סגן ראש עיריית בת־ים מטעם סיעת המפד"ל, ונכונתו להשתלב כראוי בפעילות המוניציפלית, טלי את רשימת התיקים שבחזקת מר פלח לטפל בהם ותבינו. התיקים — צעד. מנגנון, הברואה, בתק, בריאות, שיכון ואיכלוס, התבורה החוף־הים, מחייבים את ריתוקו של הגבר אל בית העיריה. ואכן, זהו כיום מציאות חייו.

מר פלח, צעיר נמרץ, בוגר אוניברסיטת בר־אילן, שכיהן עד כה כמזכיר סניף התנועה בבת־ים, אינו מתיימר חלילה לומר כי "הכל בסדר". "אני רוצה עתה את הנסיון המוניציפלי שלי, ולא מעט מאמצים אני משקיע בכך" — הוא אומר לנו בגלוי לב. אך אל בעיר היה המיוחדת של בת־ים, התוודע הוא חיש מהר. תאר לך, ציר בה מרוכזים למעלה מ־120 אלף נפש, כל שטח מוניציפלי קטן יחסית. המשתרע על פני 50 אלף דונם בלבד. הביא למצב קצת אבסורדי. קיימת מציאות של "דחיסת אנשים" ושוב אינך יכול להיענות כל כך לצרכים, במיוחד לאלה הקשורים לנושא האנושי.

יתירה מזו, בת־ים קלטה רבים מהמפוניים של השכונות, הפרברים ובמיוחד בשכונות העוני של ערים גדולות אחרות. והתוצאה? שבמסך הבנים האחרונות גדל מספרם של הנזקקים. זוגות צעירים עדיין נמשכים אליה, וכן גם צולים חדשים וקיימת גם נטיה סבעית של בני דור ההמשך להתגורר במקום שעשו את נוף ילדותם ובחרותם. ושוב, העיר עומדת בלחץ של בניה. כשהעירייה מצידה עושה את כל המאמצים, להדביק את הצרכים ולאפשר לתושבים, ולא גם לאלה שזה מקרוב באו, ליהנות מכל השירותים, והכתאיב הראיים.

בנושא הסעד, למשל, ראגה העירייה, כי השנה יוכפל התקציב. ואילו בנושאים אחרים צומצמו, דוקא תקציבים. תשומת לב מיוחדת שמים בלשכת הסעד על הטיפא השיקומי של הנזקקים המוגבלים, עושים מאמצים לפתור כראוי את בעיית העיכה, גם למשפחות ברוכות הילדים ובכלל הנושא זה קיימת פעילות מרובה.

בת ים זקוקה היתה מאז ומתמיד לנצל כראוי את "אוצרותיה הטבעיים". ובמה הדברים אמורים? בחוף הים, שהוא, לדעת

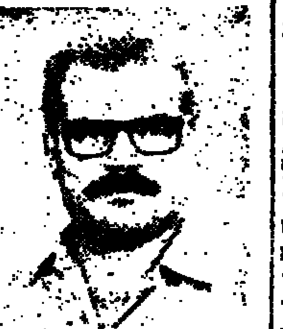

רבים מהיפים, הוא לא זכה לטיפול רציני. עד כדי כך הגיעו פני הדברים שגם את שובר הגלים לא בנו בצורה הנכונה!..

עתה, בסיוע גורמים ממשלתיים עומדים תוך כמה שבועות להשלים את הכביש האב לחוף הרחצה. הנבצא אף הוא במסגרת טיפולו של מר פלח. את החוף נבנה מחדש, אומר איש שיחנו, בציינו, כי משרד התיירות נותן ידו לכך. תיבנה מרינה, בריכת שחיה, יוקמו שורה של בתי קפה ובתי מלון, יופעלו דרכי גישה נאותות, יוקמו תחנות הצלה ראויות ושופרי באורח יסודי גם החוף הדתי. שהצדיק ומצדיק גם כיום את קיומו. בן יופעל מחדש חוף הנכים, ואף בו יינתנו כל השירותים הנדרשים. כיום, לקראת פתיחת עונת הרחצה, הופעלו מקלחות חינם, הותקנו ברזי מים לשתיה וחלו שיפורים, בכל מה שקשור להבטחת שמירת הנקיון, על ידי רכישתה של מכונת ניקוי.

חידושים הונהגו גם בשטח התברואה, האחד מהם — הפעלתו של חוק עזר לניקוי המדרכות המחייב את בעלי החנויות לשמור את חזית חנותם והסביבה הקרובה אליה, עומדים אנשי העירייה לקיים כנס הסברה לבעלי החנויות ולהקרין בפניהם סרטון אפייני לשימור חזית החנות המדרכה הסמוכה. נראה שעיריית בת־ים הינה הרשות המוניציפלית הראשונה בארץ, העומדת, כאמור, להפעיל חוק עזר מעין זה. הפעצנו, אומר מר פלח, להתמיד בשמירת חזותה היפה של העיר בת־ים, ששם טוב יצא לה בתחום זה, ובצדק. במסגרת זו רכשה העירייה גם מכונות אוטומטיות לניקוי הרחובות ובמיוחד — המדרכות. ושוב, כל הפעולות הללו, יבוצעו בשילוב פעולות ההסברה לכלל תושבי העיר לגבי ערך הנקיון, האישי והכללי. שיפור מתבצע גם במחלקת הפקחות העירונית, ופחי האשפה מוחלפים במקומות הנדרשים.

באיזורי התעשיה יושם הדגש לשמירה על הנקיון ושם, אגב, סוללים כבישים חדשים. בשטח הבריאות מצטיינת העיר בת־ים ותחנות "לאם ולילד" פזורות על פני כל העיר ומקילות על האימהות. עתה מבקשים להרחיב את השירות גם לקשישים, שיעברו את הבדיקות הנדרשות, במועדים קבועים. לאיתור מחלות, ירחיבו את מסגרת הטיפול בשיניים לילדים. ומר פלח מעלה במסגרת זו את הצעתו המקורית למדי, שטיפול בילד יהיה בסמוך לכיתה ועל ידי כך יחסך התלמיד שעות של לימוד.

ריאורגניזציה מבוצעת במחלקת המנגנון, שאף היא, כאמור, בטיפולו של מר פלח, והכבויות רבות מהיחסות ליעול שיטות העבודה ושיפור דרכי השירות לתושבי העיר. במסגרת זו, אומר איש שיחנו, פועלים ליצירת אגפים מיוחדים בעירייה, ויפעלו למשיכת אנשי מקצוע, בעלי ידע אקדמאי. כשהמגמה, ביסודה היתה והינה שיפור כל דרכי השירות לאזרח, מתוך שימת לב מיוחדת לעניינו של הפרט.

זוהי, אפשר לומר, מעין סיסמת המעש של ההנהלה החדשה של עיריית בת־ים, המושתתת, כאמור, על נציגי הליכוד והמפד"ל.

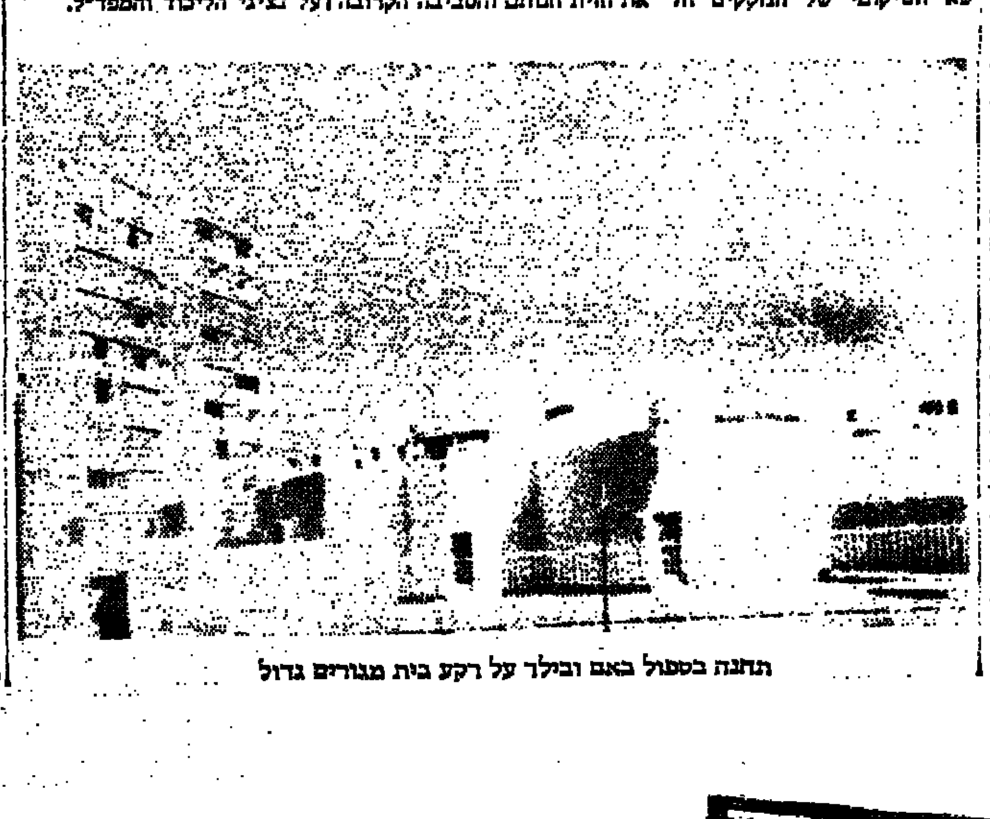

תחנה בפסל באם ובילד על רקע בית מגורים גדול

صورة عن الأصل

הרב מאיר כהנא הורשע

בניסיון לקשור קשר לביצוע מעשים העשויים לפגוע ביחסי ארה"ב עם ישראל

בית המשפט המחוזי בי[רושלים] הרשיע אתמול את מנהיגה לשעבר של „הליגה ל[הגנה] יהודית" הרב מאיר כהנא, בעבירה, של ניסיון לקשור קשר לבצע מעשים שעשויים להביא באה"ב שהיא מדינה ידידותית לישראל ובאותו [מקו]ם של ישראל מקיום יחסים [תקי]נה.

[ע]ם זאת, זיכה בית המשפט את [ה]רב כהנא מניסיון לקשור קשר ל[ע]בור עבירה פשע לפי החוק הפלילי. [גז]ר הדין במשפט יינתן היום. ה[עו]נש המקסימלי הקבוע בחוק על [ה]עבירה בה הורשע הרב כהנא הוא [ש]בע שנים.

[ה]חלת הפרשה במכתבים ששלח [ה]רב כהנא לאנשי „הליגה" בארה"ב [ב]חודש מאי אשתקד, ערב ביקורו של בדוניית בארה"ב. המכתבים נתפסו ע"י שלטונות הבטחון ולא הגיעו לנמענים. בכתב האישום טען פרק־ליט המדינה, גבריאל בך, כי הרב כהנא שלח מכתבים ובהם הוראות לאנשיו בארה"ב לבצע מעשי רצח, חטיפה ופיצוצים נגד דיפלומטים רוסיים וערביים בארה"ב ונגד מוס־דות אמריקאיים.

סניגורו של הרב כהנא, עו"ד מאיר שכטר, אמר בבית המשפט כי שולחו מודה בשליחת המכתבים אולם הוא טוען להגנתו כי עשה את אשר עשה מתוך דאגתו לגורל יהודי ברית"מ, ומתוך רצונו לנקוט מדיניות פעילה שתכריח את ברית"מ להתיר יציאתם לישראל.

לאחר ששמע את טענות הצדדים החליט השופט בזק להרשיע את הרב כהנא בניסיון לקשור קשר לפגיעה ביחסי חוץ של ישראל עם מדינות ידידותיות. היכתב מסעיף האשמה ה־שני.

ימין אורד
(כפר נוער דתי ובית ספר תיכון)
חוף הכרמל (על יד ניר עציון)

דרושים
אמרכל
גזבר
עוזר(ת) למנהל חשבונות
אחראי על משכורת
מרכז מטבח (ל־500 אנשים)
אחראית משמרת — חדר האוכל
מדריכים
מדריכות — אמהות בית
אפשרות לדיור במקום

נא לפנות לבית הספר ביום ראשון 30.6.74 בין השעות 8.00—19.00.

תחבורה: מכוון תל־אביב קו 921. מכוון חיפה קו 202.

עיריית באר־שבע
מכרז מספר 05/21/74

דרוש
מהנדס אלקטרוניקה בכיר
לתפקיד מרכז במגמת אלקטרוניקה
(הוראה ונהול)
הדרגה תיקבע בהתאם לכשרונות המועמד
המועמדים יגישו מועמדותם אל מחלקת המנגנון עד יום ראשון י' תמוז תשל"ד 30.6.74
א. נאוי — ראש העיריה

עיריית באר־שבע
מכרז מס' 05/22/74

דרושים מורים
להוראה בשנה"ל תשל"ה במקצועות הבאים:
הסטוריה לכתות י"א—י"ב
גיאוגרפיה
אוטומציה ומדידות
מהנדס אלקטרוניקה
חשמל
פקידות
שרטוט
פדגוגיה והסתכלות מודרכת בגנים.

מורים בעלי השכלה ונסיון מתאימים יגישו מועמדותם אל מחלקת המנגנון עד יום ב' כ"ה תמוז תשל"ד 15.7.1974.
א. נאוי — ראש העיריה

בס"ד

מודעה

בית־המדרש הגבוה לרבנים ולדיינים
המתיבתא הגדולה — בית הראשל"צ
רחוב דבוטינסקי 13 ירושלים
טל. 02—34034

הרשמת תלמידים ואברכים לשנת הלמודים תשל"ה

נותר מספר מצומצם של מקומות בבית־המדרש הגבוה.

המעוניינים — יפנו בהקדם למזכירות בית־המדרש, כל יום, בשעות 9—15.

מועמדים מתבקשים להביא אתם המלצות.

ועד עדת הספרדים בירושלים

הנהלת ביהמ"ד למו"ג ממ"ד עזתה

מודיעה בזה כי
ההרשמה למסלולים:
• גננות
• גיל הרך
נסתימה

נשארו מקומות מועטים במסלול מורות לכתות ג'—ד' (תלת־שנתי).

בוגרות תיכון דתי, בעלות תעודת בגרות או הניגשת לבחינות בגרות — יכולה לפנות למזכירות ביהמ"ד לקבלת פרטים.

משרד החינוך הוציא צו לסגירת בי"ס „נעם" בבירה

בגלל לימודים בתנאים שאינם עונים על דרישות לשכת הבריאות ✱ משמרות מחאה — עד לפתרון מצוקת ביהי"ס

מאת כתב „הצופה" בירושלים

משרד החינוך והתרבות הוציא אתמול צו סגירה לבית הספר הממלכתי התורני „נעם" בירושלים, מאחר, שצפיפות הלימודים במבנים הנוכחיים אינה עונה על דרישות לשכת הבריאות המחוזית.

במכתב שנשלח ליו"ר הנהלת אגודת „מרגליות" שבמסגרתה מופעל ביהי"ס, הרב יעקב פילבר, כותב המשנה למנכ"ל משרד החינוך, אליעזר שמואלי, כי מאחר שביהי"ס אינו מתנהל על פי דרישות לשכת הבריאות, „אני נאלץ, כי בתוקף סמכותי לפי סעיף 30 א' לחוק הפיקוח על בתי הספר תשכ"ט, אני מצווה בזה על סגירת ביהי"ס ביום 31.8.74".

יצוין, כי לשכת הבריאות סירבה בשנתיים האחרונות לאשר את רשיון בית הספר, כאשר הכיתות פזורות בדירות פרטיות ללא שירותים אלמנטרים, ורק לאחר מהים מייגע, נאותה לאשר את הרשיון „על תנאי" ובאזהרות אישי.

מיד עם קבלת המכתב, כנסו אתמול הורי בית הספר לאסיפת חירום, בה הוטחו דברים קשים כנגד הרשויות העירוניות והממשלתיות האחראיות למצוקה הזיוד של ביהי"ס „נעם", חרף הצלחתו החינוכית הרבה.

אחד ההורים התבטא, באסיפה בחריפות, ואמר, כי בתי חינוך בהם לומדים ילדי ישראל תורה נסגרים כיום ע"י השלטונות רק ברוסיה הסובייטית.

במקביל, קיימו, אתמול משמרות מחאה מול לשכת ראש העיר, כאשר הרב איתן אייזמן ושמואל שמש, ניצבו מול משרדי העיריה ונשאו כתובת „מדי, היכן ילמדו ילדי „נר־עם" בראשון לספטמבר?" משמרות המחאה, יוצבו מידי יום ביומו, ושני הורים תורנים יתייצבו במקום עד לפתרון מצוקת ביהי"ס.

שני השובתים אתמול, נקראו לפגישה עם עוזרו של ראש העיר, מר שריג, הלה, אמר להם, כי מסתמן פתרון מסויים לבעיה, אך אין הוא מוכן למסור להם פרטים.

חה"כ פנחס שיינמן, שוחח אתמול עם שר החינוך והתרבות, אהרן ידלין, והביא בפניו את קיפוחו המשווע של ביהי"ס „נועם". שר החינוך, השיב, כי אין הוא מצוי בפרטים, אך הנתונים עושים רושם, כי אמנם, ילדי ביהי"ס הממלכתי התורני „נועם" מקופחים. הוא הבטיח, להיכנס לעובי הקורה ולהשתדל למצוא פתרון הולם.

מחזור ראשון בביה"ס הממ"ד בקריית־ארבע סיים את לימודיו

מאת סופר „הצופה" בירושלים

המחזור הראשון של תלמידי בית הספר הממ"ד בקריית ארבע שבחברון, סיים אתמול את לימודיו במסיבה חגיגית. המחזור מונה 12 תלמידים. המסיבה שבה השתתפו הורים, מורים ואורחים, נוהלה על ידי הגב' י. לביא, סגנית המנהל. בירכו במעמד זה הרב משה לוינגר; ברוך דובדבני, ראש המרכז לחינוך דתי; שהודיע כי כל 12 התלמידים שסיימו יקבלו מלגות להמשך לימודיהם מאת המרכז לחינוך דתי; מ. אלבגור, בשם מנהל הקריה; המפקחת חסידה קובר־סקירבקן, בשם משרד החינוך. התלמידים הציגו מסכת שנכתבה ובוימה על ידי מנהל בית הספר, הרב יהושפט אלפרט. התלמידים קיבלו תעודות גמר וכל בוגר קיבל שי — „ספר חברון".

● על פגיעה באלמוגים במפרץ אילת נידונו אתמול שלושה תיירים מצרפת, המתארחים בנתניה ל־750 ל"י קנס כל אחד.

הגרלת ה„זוטא" של מפעל הפיס נדחתה ליום חמישי הבא

לנוכח הידיעות על אפשרות ניחוש מספרים

הנהלת מפעל הפיס, שהתכנסה אתמול, החליטה לדחות את הגרלת ה„זוטא" שעמדה להיערך אמש ולבצעה יחד עם ההגרלה הרגילה שתיערך ביום חמישי הבא.

ההחלטה לדחות את ההגרלה של כרטיסי ה„זוטא" לשבוע הבא נמסר בהודעת מפעל הפיס, נובעת מתוך דאגה למנוע לזות שפתיים כאילו מוכרי הכרטיסים של הפיס גילו שיטה לניחוש ה„זוטא".

בישיבת ההנהלה נשמעה חוות דעתם של מנהלי המדפיס הממשלתי, שהודיעו כי כרטיסי מפעל הפיס מעורבבים טרם הדפסת המספר הגלוי בשיטה ידנית, בכוונה ללא כל שיטה סיסטמטית — דבר המכוון למנוע יצירת כל קשר בין המספר הגלוי והסמוי. שיטה זו הוכיחה עצמה במשך השנים כאמינה.

הנהלת מפעל הפיס הביעה את הפתעתה מהגילויים בעתונות בימים האחרונים על אפשרות ניחוש „בכרטיסי „זוטא" של מפעל הפיס. ההנהלה מניחה כי אם הדבר נובע מערבוב בלתי מספיק של קבוצה קטנה של כרטיסים, התקלה איננה חמורה והיא מוגבלת בהיקפה. בדיקת קבוצות אחרות של כרטיסים הוכיחה כי השיטה לניחוש מוקדם לא פעלה במספר רב של קבוצות כרטיסים אחרות. יחד עם זאת החליטה ההנהלה לפנות למומחים שיביעו את חוות דעתם בבעיה שנתעוררה.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 250,000 ל"י זכו המספרים: 212418; 753871; ובלי ספח בסך 150,000 ל"י.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 295730.

בסך 12,500 ל"י זכו המספרים: 049211; 501818.

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 218636; 288729; 614818; 763255.

בסך 1,250 ל"י זכו הכרטיסים הבאים: 004069; 027059; 108156; 127479; 135271; 177814; 258942; 297438; 440444; 495702; 497182; 575697; 592402; 608389; 625845; 627768; 647050; 657572; 692308; 696241; 757695.

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 03627; 27841; 52161; 54616; 62172; 72457; 85000; 91291; 92211; 94219.

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 00302; 02054; 02475; 13659; 21903; 22459; 23222; 23417; 44394; 51451; 51453; 52110; 59315; 59713; 64995; 65267; 65377; 65503; 67551; 77615; 78158; 79380; 86530; 95257; 98312.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0902; 1445; 4664; 6203; 8522; 9786; 9816; 9867.

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0075; 0522; 1101; 1155; 1275; 2664; 2887; 3077; 3890; 4248; 4682; 4698; 4867; 5290; 5839; 5945; 6134; 6468; 7136; 7274; 7632; 8083; 8135; 8260; 8273; 8319; 8367; 8566; 8718; 8847; 9125; 9280; 9288; 9517; 9837; 9927; 9945.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים עם ספה שמספריהם מסתיימים בספרה 0 ובלי ספח בסך 4 ל"י.

הגרלת הספחים

בסך 5,000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שבספריהם מסתיימים ב־: 10719; 69740; 82947; 99364.

בסך 1,000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שבספריהם מסתיימים ב־: 2473; 4664; 5531; 7233; 8255.

תורנות בתי מרקחת

ליל שבת

ירושלים: צוה רח' צוה 15, טל. 38262 התחנביאים, רובע הגוצרים, טל. 283401.

תל־אביב: פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721. קסטל, רח' אבן גבירול 147, טל. 443716. שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78, טל. 246461.

רמת־גן והסביבה: גנה, רח' ויצמן 17 גבעתיים, טל. 722458.

בני־ברק: גני בה"ים, רח' הנביאים 3, (קרוב למגן דוד).

חולון: שיינין, רח' סוקולוב 68.

נתניה: מרכז, רח' הרצל 50, טל. 22739.

הרצליה והסביבה: קדמה, גוה מגן, מרכז מסחרי.

שבת

ירושלים: דוד פרקש, רח' הפלמ"ח 28, טל. 36084.

תל־אביב: פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721. נורדאו, רח' בן־יהודה 183, טל. 242673. יאני, רח' יהודה הלוי, 67, טל. 612474.

רמת־גן והסביבה: הגינה, רח' ארלוזורוב 81, טל. 721489.

בני־ברק: הירשביין, רח' רבי עקיבא 11.

בת־ים: בלפור, רח' בלפור 90.

חולון: אסותא, רח' סוקולוב (פינת פ' שנקר 19).

נתניה: הכנן, רח' ויצמן 13 טל. 23866.

רמלה לוד: רמלה, רח' הרצל 75.

הרצליה והסביבה: קדמה, נוה מגן, מרכז מסחרי.

באר־שבע: בריאות, רח' הרצל 72.

מוצאי שבת

ירושלים: בית וגן, רח' הפסגה 59, טל. 535626. אל שעב אל בירה, בתוך שער שכם, טל. 283401.

תל־אביב: הנביאים, רח' המלך ג'ורג' 72 טל. 286740. ככר הנביאים, רח' ה' באייר 48, טל. 258046. יאני, רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.

הרצליה והסביבה: קדמה, נוה מגן, מרכז מסחרי.

„המערך" בת"א ידרוש התנצלותו של יו"ר הוועדה לבניין ערים

מאת סופרנו בתל־אביב

הדיון לישיבה הסוערת, רוויית הגידופים והאיומים, של ועדת בניין ערים שליד עיריית תל־אביב, יהיו בישיבה הקרובה של מועצת העיריה, כשנציגי „המערך", שבאופוזיציה, יתבעו לדון בהתנהגותו של יו"ר הוועדה, י. גריפל, כ"מ ראש העיריה.

לדברי אנשי „המערך", דחה מר גריפל בתקיפות יתירה תביעתם, במהלך ישיבת ועדת בניין ערים, שלשום, לדון בראיון שפורסם בעתון „הארץ" ובו טען מר גריפל כנגד חברי ועדת בניין ערים בקדנציה הקודמת, על דרך עבודתם, שלא היתה כשורה.

א. שפייזר, ראש סיעת „המערך", טען, בשיחה עם סופרנו, כי שלושה חברי „המערך" בוועדת בנין ערים, „היו עדים להתנהגות מבישה של מר גריפל", שבשלב מסויים בישיבה, „תפס בבקבוק מיץ ואיים על מר קנפורי".

מר גריפל הכחיש אתמול נמרצות האשמות אלה, והוסיף כי חברי „המערך" גידפוהו ו„הוא נזקק לכדורי הרגעה".

לסופרנו נודע, כי אין בדעת הנהלת העיריה לאפשר העלאתו לסדר היום של המליאה, בעניין ישיבת ועדת בניין ערים. ולכן נוטים אנשי „המערך" לתבוע התנצלותו האישית של מר גריפל.

זה עתה הופיע
בהוצאת מדרשית נעם
עיונים בבעיות אמונה
המדע והדת, המוסר והתשובה
קובץ מאמרים
מאת ד"ר יצחק רפאל הלוי עציון
מהדורה שניה
מחיר הספר: 6 ל"י
הפצה בלעדית: חיים גיטלר, בילו 4 ת"א
טל. 232392

הקרן המרכזית
לקידום ופיתוח שרותי רווחה
ירושלים ת.ד. 813

דרושים:
3 עובדים תכנון, הכוונה והדרכה של ההליכים ארגוניים ומינהליים.
מקום העבודה: ירושלים — תל־אביב — חיפה

הכישורים:
בוגרי אוניברסיטה במגמת מינהל באחד החוגים במדעי החברה. (עדיפות לבוגרי המגמה למינהל בעבודה סוציאלית).
— מילוי התפקיד כרוך בנסיעות.
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב לת.ד. 813, בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון בעבודה (אם יש).

פנסיון ובית מרגוע כרמי־רחנר
כשר בהחלט (חלק)
תלפיות, ירושלים, טלפון 02—57743
שוב פתוח

חוק התכנון והבניה, תשכ"ה — 1965
מרחב תכנון מקומי הרצליה

הודעה
בדבר הפקדת שינוי תכנית מתאר מקומית

1. בהתאם לחוקי התכנון והבניה, תשכ"ה—1965, ניתנת בזה הודעה דבר הפקדת של הנ"ל הנקרא(ת): תכנית מס' 1265 שינוי מס' 119 לתכנית בנאור 252/א' הרצליה (להלן התכנית), במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז תל־אביב ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ובניה הרצליה.
2. מקומם של השטחים אשר התכנית מתייחסת אליהם: —
א. גוש 6519, חלקה 50—56 58—64 חלק בחלקות 45 35 (דרך); גוש 6520, חלקות 75—61 83—60 34 (חלקי הלקות) 86, 97, 59—53.
ב. שם השכונה, רחוב, מס' הבית: קטע ברח' המסילה ורחוב נוף שדמות.
3. עיקרי הדברים המוצעים להקבע או להשתנות על ידי התכנית הם:
א. באזור מגורים א/2 ב/2 מוגבל, הבניה תהיה מודרגת מעל קומה מפולשת בחלקה, שתפנה לחזית המזרחית ובשני צדדיה לצפון ולדרום יהיו קירות בנויים. השטח בקומה המפולשת חלקית ישמש לחניה פרטית.
ב. להפקיע שטחים לצורך הרחבת הרחובה בהתאם לתשריט המצורף. הכל כאמור בתכנית המופקדת.
4. כל המעוניין בקרקע בבניין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חודשיים מיום פרסום הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה.

ד. רוזיק
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון והבניה — מחוז תל־אביב
ב' אייר תשל"ד (23.5.74)

מזכיר ההסתדרות קורא לתכנית נועזת לבלימת ההתייקרויות והאינפלציה

מאת סופרנו בתל־אביב

בקריאה לממשלה להעמיק את הגביה אצל העצמאים, „החייבים לאוצר „המעלה מכמיליארד ל"י", והמשלמים מיסיהם בעבור שנתיים ללא ריבית, בעוד שציבור השכירים משלם את מסיו קבע מדי חודש בחודשו" — יצא אתמול ירוחם משל, מזכיר ההסתדרות, בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות.

מר משל, שסיכם את חתימת הסכמי השכר החדשים, מסר, כי למעלה מ־600 אלף עובדים שכירים נכללים במסגרת הסכמים אלה. מר משל קרא לממשלה לגבש תכנית נועזת כדי לבלום את ההתייקרויות והאינפלציה ש„מתקרבת לתהליך מסוכן". כמו כן, התריע על הפאניקה בציבור לרגל שמועות על אמצעים דרסטיים שצפוי האוצר לנקוט, כדי לבלום את האינפלציה, השמועות גורמות לבהלת קניות ולבריחה מהכסף המזומן, דבר שבלי ספק, הינו מסוכן למשק — אמר.

מזכיר ההסתדרות הטעים, כי ההסתדרות אמנם מכירה בצורך במשאבים נוספים, לציבות המשק, אך יש אמצעים רבים אחרים לכך, ובכלל זה — העמקת הגביה בעיקר אצל העצמאים.

במהלך ישיבת הוועד הפועל נבחר אפרים רייגר, מנכ"ל „תעוש", כמזכיר חברת העובדים במקומו של אשר ידלין, יו"ר מרכז קופת חולים. כמו כן נבחרה הנהלת חברת העובדים המונה 35 חברים. כן צורפו כמה נבחרים נוספים לועדה המרכזת.

בראשית הישיבה, הועלו כמה הצעות לסדר היום, על־ידי נציגי „הפנתרים השחורים", רקיח ומרציאנו, אשר לוו בצעקות רמות. נציגי רקיח קבלו על כי, כביכול, עוזרים פועלים בה, „סטוהים" ללא כל סיבה, ה„פנתרים" תבעו מחברת „שיכון עובדים" להפסיק את הבניה של דירות מפוארות ולהתחיל בבניה למעוטי יכולת. הצעות אלה הוסרו מעל סדר היום ברוב קולות חברי ה„מערך".

במפלגה ובתנועה

המפד"ל—הפוהמ"ז תל־אביב

ביום רביעי י"ג תמוז (3.7) ב־7.30 בערב תתקיים ישיבה משותפת של הנהלת המפד"ל ומזכירות הפוהמ"ז במשרדי הסניף אחד העם 108. סדר היום בהזמנות.

ביום חמישי י"ד תמוז (4.7) ב־7.00 ישיבת הנהלת המפד"ל במשרדי הסניף, אחד העם 108. סדר היום בהזמנות.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביכנ"ס הפוהמ"ז בבית התנועה, רח' החלוץ 59, בשבת ב־7 בבוקר. שיעור בגמרא ע"י מנחם זכאי. ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אורין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראסה.

בביכנ"ס בשיכון הפוהמ"ז בקרית אליהו, בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י יצחק לבנה, אהה"צ שיעור בגמרא ע"י ישראל פולקביץ. בכל יום השבוע לפני תפילת מנחה שיעור בגמרא במסגרת ליכוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביכנ"ס המרכזי בקריית אליעזר, בשבת ב־3.30 שיעור ברמב"ם, בהדרכת דוד אורבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי ב־17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך.

תנועת האשה הדתית לאומית

ירושלים: עונג שבת במכון הרי פישל. פרשת השבוע הגברת מלכה סרגן. בבית הכרם בפנסיון „מרגוע", פרשת השבוע — הרב דוד שפירא. עונג שבת בגבעת שפירא, בבית הגב' גריבסקי, רח' אצ"ל 12. ב־4 אהה"צ. פרקי אבות — הרבנית גרשטיין.

תל־אביב: שיעורים בפרשת השבוע. הכשף סינקין — בבית החברה אייפרמן, הפלמ"ח 37. המרצה מר הרשקוביץ. קריית שלום — בבית החבר רוסר, רח' בשלוש 30. המרצה הרבנית סגל.

חולון: חוג הרבנית לאו ייפגש ביום שני י"א בתמוז (1.7) ב־8.30 בערב, בבית הרבנית לאו, רח' זרבייזה 11, בהשתתפות אלוף (מיל.) אריאל שרון.

קריית מוצקין: בבית הכנסת לנוער ב־11 לפנה"צ, פרשת השבוע — המרצה — מאיר גורן.

יקנעם: בסניף הפוהמ"ז ב־5 אהה"צ, פרשת השבוע. המרצה — בן־ציון בליצקי.

גבעתיים: סיום שעור כל חוג „ערבי נהלל". ליד בהלהגות ערוכים, בבית של דבורה קליינמן, רח' התשעה 15. ביום שלישי י"ב תמוז (2.7), בביתה של בריב קורל, רח' יבנאל 23. ירצה יצחק קליין, מרצה באוניברסיטה „בר־אילן" על הנושא: דיני נפשות במקרא בהוציאה למורה הקדושה.

סדור הקליטה

בתל־אביב מצוין עילים „קסם", עונג שבת ב־8 בערב. עורך החזן יוסף זיו. בתל־אביב, במעון עולים „הירקון", עונג שבת ב־8 בערב. עורך הנהן ספירא.

ביום שני ב־8.30 בערב. במעון „קסם" בתל־אביב. שעור ביהדות ע"י הרב נתן לנדמן.

ביום רביעי ב־7 בערב במעון „הירקון" בתל־אביב שעור ביהדות — ד"ר דב סדבר.

ירושלים

ר' ברוך דובדבני ידרוש מחר ב„היכל שלמה"

השיעור ב„פרשת השבוע לאור „מינר", מטעם ארגון ותיקי התנועה, יתקיים בשבת ב־4 אהה"צ, ב„היכל שלמה". את השיעור יתן ר' ברוך דובדבני, חבר המרכז העולמי של המזרחי—הפועל המזרחי.

יום הקדיש לקדושי יאסי

מטעם איגוד רבנים חסידים תתקיים בשבת בבית כנסת עולי רומניה בקריית מנחם, עריכת יום הקדיש לקדושי יאסי. ישאו דברים הרב מנחם גוטמן וד"ר ד. ויגראוף.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול
(רח' אלנבי 110)

השבת יעבור לפני התיבה החזן מארצות־הברית שלמה פלס. ערבית ב־6.45, שחרית ב־8.00.

ביום רביעי, י"ג בתמוז תשל"ד (3.7.74), ב־7.30 בערב שיעור בגמרא מפי יו"ר הנהלת בית הכנסת, אברהם הצרוני, בנושא: שורת הדין ולפנים משורת הדין. הציבור מוזמן. עם השיעור הנ"ל מסתיימים שעורי הקיץ.

„אהל־שם"

השבת ב־10 י. סברסקי — תנ"ך. ב־11 הרב פרידלנדר — תלמוד. ב־5 במסיבת „עונג שבת" ירצה מר י. שבכיאל, על הנושא: „הרמב"ם ור' יהודה הלוי כנציגים של המחשבה היהודית". הפותח: יו"ר „אהל־שם". משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש. ז. כהנא.

באגודת „אהבת־חסד"

השיעורים בבית „אהבת־חסד", רח' נחמני 61, מתקיימים ב־8 בערב. כדלקמן: יום ראשון: שיעור בגמרא — עו"ד ר' משה בירנבוים. יום שני: ב„עין־יעקב" — הרב משה ברנשטיין. יום שלישי: תנ"ך לחוג נשים — הרב שבתאי פרנקל. יום רביעי: רמב"ם — ד"ר יהודה כהריאל.

בחוג הרמב"ם
(רח' יהושע בן נון 48).

ביום א' בתמוז תשל"ד (30.6.74), ב־7 בערב, ימשיך צבי־זרום ב„שמונה פרקים להרמב"ם". אורחים רצויים. הכניסה חפשית.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר ב־7.30. לפני התפילה שעור בהלכה ע"י הרב ישעיהו נגר. ב־8.15 התפילה והעוברים לפני התיבה הם בני־נוער. לפני קריאת לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית הכנסת.

בחוג הרמב"ם „חורב"

השבת ב־4.30 אהה"צ יתקיימו בבית הכנסת „בית אבות כרמל" רחוב אידר 12/1 אחוזה, שיעורים במסגרת פרקים להרמב"ם ובפרקי אבות לאור משנתו של הרמב"ם. בע"ה השיעורים הרב נחמיה ראסה. לאחר מכן תפילת מנחה ומסיבת סעודה שלישית ושיחה על הנושא „מי מריבה" על ידי הרב ב. ראסה.

אירופה מול הערבים

(סוף מעמוד 8)

הכובים שלו עם היסיה וגישה זו הו אבה בם את הדרך המדינית של צרפת, כלומר — קיימת דרך מדינית כללית של הארצות הגדולות במערב אירופה ביחסים עם הארצות שבמזרח התיכון. מערב גרמניה לא יצאה אמנם בהכרזות נגדנו כמו הצרפתים, אבל נציגה תמך בשוק האירופי במיסמך המדיני של הצרפתים, ובבהלת יום הכיפורים הגיעו הדברים לידי כך, שהגרמנים עיכבו אניה אמריקנית שהובילה נשק לישראל לצאת מאחד הנמלים שלה.

אשר לצרפת — המצב ידוע, הרי לפני כמה חדשים, לפני הבחירות לנשיאות המדינה כהתוה כי דומות, שאם יחולו שינויים בראשות הצרפתית יחולו גם שינויים כלפי ישראל. היו כאלה כדאנו להסביר לנו — הנשיא החדש ז'יסקאר דאסטן מתנתק מהמדיניות הגוליסטית למבקיליה החדשה נכנסו כמה ידידים היהודים לנו הם יפעלו לטובתנו. אלה התנצלו פעם נוספת מן המציאות, שהיחסים בין הערבים נחתכים לפי אינטרסים. וכי צרפת רואה את עצמה כבעבר כסילה־הגוליסטית גם אחרי הדיגוליסטיה ולכן תמשיך בדרך של ההתקרבות אל הערבים, כם רב שהנפט הוא גורם רב ערך בימינו. כנראה, תהיינה פחות הצהרות מדיניות נגדנו כפי שהיו בימי של דה גול, פחות דוגמאטיות מדינית בימי פומפידו, אבל שינויים של ממש לטובתנו אין לראות בעתיד הקרוב.

הצד השווה שבכל ארצות מערב אירופה ביחס לישראל הוא — כולן החליטו אחרי מלחמת יום הכיפורים בשוק האירופי המשותף, ואחרי כן בועידת קופנהאגן, כי הפירוש הנכון של החלטת האו"ם מספר 242 הוא — עזיבת ישראל את כל השטחים שנכבשו על ידה במלחמת ששת הימים וזאת, תוך כוונה לזכות חן בעיני הערבים כשהחליטו להטיל אמברגו על הנפט.

האם עלינו להתייאש ממערב אירופה? — לא, בפירוש לא, בכל אחת מארצות מערב אירופה יש לנו ידידים רבים הממשלות בארצות דימוקרטיות, מוכרחות להתחשב בדעת הקהל. כשייפתנו התנאים — כאשר האינטרסים ירשו זאת — יש תקוה שהשליטים בארצות מערב אירופה יפעלו לטובתנו בפרס בענינים שלא יפגעו בביטחון בערבים.

שר התיירות

(סוף מעמוד 8)

הוא אשר אמרנו. עידות רע ומזיק למדינת ישראל עושה כל מי שמבקש להציג את ההתנגדות להספה המיסיונרית בישראל, כהתנגדות לצליינות ולחופש דת. האם השר קול, שמאר־כור הבריח על עצמו שהוא „מתנגד להספה מיסיונרית", מתנגד לצליינות ולחופש דת? עידות רע למדינת ישראל עושה השר קול שעל השאלות הגובלמאיות שהוא נשאל, הוא מהפך ומשיב לשואליו, אם רבנים ואם חכ"ים, אם בני מדרשיה „גולים" ואם בנות האולפנה בכפר פינס, שאסור להפריע לתיירים „לנהוג לפי דתם". וכי על זה מדובר? היש מישהו מהחוגים שביהדות הנאמנה הרוצים להפריע, חלילה, למישהו „לנהוג לפי דתו"?

תשובה שלא מבין הכוונות השיב שר התיירות לבעיות כאובות ורציניות שהועלו בכנס. בתשובותיו יש לא רק משום סילוף הכוונה אלא עידות בזיק למדינת ישראל. מושב שבפוקד התיירות יתן יד למניעת הספה מיסיונרית בישראל.

לוח הצופה

● פיליפ הקונה רהיטים, אנטיקות, פריג'ידרים, ריהוט משרדי וכל הפצי בית אחרים. טלפון 864938 בערב 876852.

● יהלומים דרושה פקידה קבועה בביח"ר ליהלומים. טלפון 792650 בשעות 19.00—22.00.

● להשכיר 3 חדרים, ריהוט מלא + פריג'ידר וטלפון לשנה מאוגוסט בבני־ברק 782372.

● בת 44 אשכנזיה דתית מעוניינת בבתאים לנישואין. ת.ד. 4634 חיפה.

● למכירה מכרר אבקיר 10 (64) במצב מצוין, ויסכן, טבריה 15 בני־ברק מ־16.00.

● מעונין בניהול עסק להושיים, לפנות בכתב: דוד הורי, הנביאים 7 רחובות, עבור אבדך.

● מרכז מכונות גלוח השכלוית תקון, מכירה, חלקים, צצקס, ביאליק 12, רמת־גן 736164.

● בבני־ברק (ליד העיריה) להשכרה בשכיות 3 1/2 ק"ב, חוית. נוימן — 725135.

לוח ירושלים

● קקיוטנים, בבית וגן, ירושלים! דירות מרווחות (כולל כלי מטבח), להשכרה למשפחות דתיות לתקופה של עשרה ימים ויותר, בין 1.7.74 עד אחרי החגים. לפנות בין 18.00—20.00 לטלפון: 02—527983.

● לירושלמים/יות!!! משרד שידוכים מודרני לכל הגילים והחוגים. הצלחה זסודיות!!! 02—521321.

● בעיות כספיות — נעזור לך לפתור בהלוואות אישיות ועסקיות. המרכז למימון והשקעות. מרדכי בן הלל 20, 233914.

● מזו!!! מלטשים ומבריקים מרצפות ונקיון יסודי (02)223731; (02)232008.

● היפוך המלאי (שמלות הריון וכו'), מחירים זולים, טנצמן ירושלים, המעלות 8.

בתי־קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
במוצ"ש — 900
בימי חול — 400—700—900

אורנע טל. 224332
שבוע 2
פריץ החתול

אוריון
שבוע 6
אהבת החיים

הבירה
ליל העקרב

אדנון
שמחים בשלג

תל־אביב

אסתר
שבוע 9
„הפרפר"
בשעות: 9.33, 7.00, 4.00

גורדון
ללא רגיעה

גת
שבוע 10
אונטי

פאר
הכל נשאר במשפחה

סינדמה
שבוע 4
העינים הנוצצות

חן
שבוע 3
גורלה של אשה יפה

חיפה

אמפיתיאטרון
יום הדמים
סידני וגינוס

ארמון
העוקץ

עצמון
הרימי אותי גבוה

רון
טיפול בהלם

חן
„פרפר".

אורלי
שבוע 6
אין עשן ללא אש

פאר
בננות

אורה
שבוע 3
שרית

מידון
מלכי הקרטה

היום

יום ששי ח' תמוז (28.6.1974)

פ' חקת

פרק: תהילים קכא—קכב; משנה: כריתות ב, ג—ד; דף: חולין מג הלכה: או"ח שנה, א—ג.

בשבת

פרק: תהילים קכג—קכד, משנה: כריתות ב, ה—ו; דף: חולין מד הלכה: או"ח שנה—ו, ד—א.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.
09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
5.55 (א) חדשות באנגלית
6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 „בעקבות בוהיהלים" 09.05 בהקף להוה התכניות הביעבונית ירושלים — רשות השידור (בכראו) 11.00 עברית לעם 11.15 שידורים לתלמידים בבתי"ס היסודיים, לשעת החברה — לכתה הבינוניה; בה אשה בחומש הגדול 11.30 לקראת שבת — לכתות הגבוהות 11.50 שיר ומזמור 12.05 „הקונצרט שלי" 13.05 „קונצרט צהריים" 14.10 לאם וילד א) מה שלא הספקתם לשמוע — לקט מהתכניות השבוע שעבר, לילדים הגדולים ב) שבת בבאה הכ"ז 15.05 „זמלה שבת" — פרשת „חקת" הבצנות כפרשה; קריאה בכלי הבקרא; שיחה על הפרשה; פרקי חזנות; שיחה בהלכות שבת — מאת הרב עובדיה יוסף 16.05 רגע של עברית 16.06 המזרח התיכון 17.05 „מוסיקה קלאסית בבקבקתה".

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב" דבר של יום 06.10 התעמלות בוקר 06.20 „שעון בוטיקלי" 06.59 רגע של עברית 07.25 „זבר זבר לך" 07.55 „אור ירוקי" 08.10 „בוקר טוב" 08.55 „בעקבות החדשות" 10.05 „כאן בביה" 12.05 „במיצב יצרני" 12.30 שירים בסלונו 13.05 „בחצי לינכי" 14.10 „עד ארבע" 16.05 רגע של עברית 16.06 „אנשים זכורות" — שירים לבוא שבת 16.30 „ארוכה הדרך לשילה" — תסכית בהם 17.05 „זה איכפת לי".

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 06.05 צלילי בוקר 07.55 מה בשבוע 08.05 גלי־צה"ל — יומן הבוקר 09.05 דיבי עם שיר 09.55 פינה הסיפור החסידי השבוע 10.05 דיבי עם שיר 10.55 כיליה בסלע 11.05 הביה ושפים 11.55 הרולות שבאחורי הסיפור 12.05 גלי־צה"ל — יומן הצהריים 12.30 חביב ומצוצים 13.30 הבקחה היהודית 13.35 חביב ומצוצים 14.05 בסלנו — במעד הפיזמונים העבריים 16.05 טעם הכן 16.55 הסכרת השבוע 17.05 איתמר בן אבי — „הילד העברי הראשון".

טלוויזיה כללית

15.00 תכניות ילדים „אבא אמא ואנחנו" סב הפרק: „גן החיות".

טלוויזיה לימודית

16.00 בחצר הפלפלים — סדרה לצופים הצעירים 16.30 החייל האמיץ שוויק.

מוצאי שבת

רשת א'

19.50 פרקי היום בתנ"ך: תהילים קכג—קכד, הקריאה בפי משה הולם ושיחה לאה פרופ' משה לייבוביץ 20.05 יומן השבוע 20.50 נעימות לילה.

רשת ב'

21.05 שירי הצבים 21.45 „מוצאי שבת" 22.05 שירי יומן שריג ז"ל 23.05 „דורי בן זאב בבינה".

גלי צה"ל

22.05 כרונוגרף — פזמונים ומערכונים לפי בקשות 21.05 מכורה בסורת 21.35 שירים בתוך כרסים ונהוות מוסיקליים 22.05 בוא נדבר 22.15 הגבית העולמי על הדו 22.20 בוא נדבר — המשך 23.05 פזמונים עולמיים 3.53 שיחה חצות 00.05 גלי־צה"ל — יומן חצות 00.30 שיגורי לילה 03.05 פזמונים אל תוך השחר.

טלוויזיה כללית

20.00 המבדיל בין קודש לחול — בהשתתפות להקה „שלהבת" ובהם קורן 20.30 בבט לחדשות 21.10 אירוויזיה 22.00 בבט הפורש (יומן הגביע העולמי) 22.50 בידור חריל — „עם פרינס כהנה ולהקה ברזיל 66". 23.35 פגוש של יום (בתוך שפלה בידי) — חדשות.

תיאטרוני ישראל

במוצ"ש 29.6.74

הבימה:
הו, הו יהיה!
תל־אביב האולם הגדול
הבעל הבכור!
תל־אביב האולם הקטן

הבימרתף:
יום אחד לפני:
מחר מוצ"ש 29.6 ב־5.00

הקאמרי:
השחש!
תיאטרון חיפה
סיבובכר 72!
תל־אביב, הקאמרי

התיאטרון העירוני חיפה:
השחש!
חיפה
סיבובכר 72!
תל־אביב

הצפה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. עורך: ש. דוךיהודה. עריכה והנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045. המנהל בסניף הדואר 61144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן יהודה 2, ת"ד 1146, טל. 234910 עריכה 528344 בערב טל. ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3 טל. 663628 דפוס הצופה בע"מ, ת"א, רח' המסגר 66 טל. 31554

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות